

Dr. L. Jacsó

Josif Moldovanu
Inspector școlar
ARAD

Protocol

despre

Ședințele Sinodului eparhial

din

Dieceza română gr.-ort. a Aradului

ținute în

sesiunea ordinară din anul 1910.

Arad, 1910.

Tiparul Tipografiei diecezane greco-orientale române.

Josif Moldovanu
Inspector școlar
ARAD

20415

V 1970

Protocol

despre

Ședințele Sinodului eparhial

din

Dieceza română gr.-ort. a Aradului

ținute în

sesiunea ordinară din anul 1910.

Arad, 1910.

Tiparul Tipografiei diecezane greco-orientale române.

Protocol

despre ședințele Sinodului eparchial din dieceza gr.-or. română a Aradului, ținute în sesiunea ordinară a anului 1910.

Ședința I.

S'a ținut în 25 aprilie (8 maiu), la orele 11³/₄ a. m., în sala mare a seminarului din Arad.

Președinte: P. S. Sa Domnul Episcop diecezan *Ioan I. Papp*; Notar: *Ioan Georgia*.

Nr. 1. Asistând mai nainte deputații sinodali la sf. liturghie împreună cu serviciul chemării sf. Duh, în biserica catedrală, la ora 11³/₄ a. m. se întrunesc în sala seminarială, unde P. S. Sa Domnul Episcop diecezan, ocupând locul prezidial, deschide sesiunea sinodală, cu cuvântarea următoare:

*Hristos a înviat!
Domnilor deputați!*

Am prăznuit înainte cu 8 zile marele praznic al prealuminatei învieri a Domnului și Mântuitorului nostru Isus Hristos, iar astăzi ne-am întrunit în Sinod eparchial, pentru a ne exercia unul dintre cele mai frumoase drepturi ale bisericei noastre apostolice sinodali, dreptul garantat în legea noastră organică, de a ne regula, administra și conduce noi înșine afacerile

bisericești, școlare și fundaționale din eparhia noastră.

A fost mare bucuria învățăceilor văzând pe Domnul și Mântuitorul nostru Isus Hristos înviat din morți, dar mare a fost și mângăerea clerului și a poporului din Metropolia noastră, la vestea redobândirii acestei vieți sinodale.

Precum însă bucuria sfinților învățăcei ai Mântuitorului Hristos, a emanat nu numai din adevărul, că prealuminata înviere a Domnului este biruința vieții asupra morții, ci și deosebi din acel adevăr, că prin aceasta înviere s'a dat signalul, că lumina a biruit întunerecul, deci **lumina** este calea binelui pentru toți, care-l cearcă, — tot astfel bucuria clerului și a poporului din metropolia noastră n'a emanat numai din recâștigarea dreptului de întrunire în adunări publice bisericești, nici numai din dreptul de conlucrare a tuturor membrilor, din care se constituie corpul, ce-l numim biserică, — ci bucuria înaintașilor nostri de pe vremuri și astfel și bucuria noastră, celor de acum, la asemenea întruniri își află explicarea în scopul, care-l urmărește biserica noastră prin viața ei sinodală, care n'a fost și nu este altul, decât desvoltarea și întărirea vieții religioase-morale a credincioșilor nostri, înaintarea lor în cultură și prin cultură la bunăstare în măsura, de a corespunde tot mai mult datorințelor creștinești și cetățenești, deci și problemei vieții.

Acesta fiind scopul întrunirilor noastre în adunări publice bisericești, va înțelege ori și cine, că dacă capul unei familii, se bucură de prezența fiilor săi, angajați a-l sprijini în con-

ducerea afacerilor proprii economii, cu cât mai mare este bucuria arhierilor noștri de prezența fiilor lor sufletești și cu cât mai mare este și bucuria mea, când după intervalul unui an de zile, am plăcuta ocaziune de a vă saluta în jurul meu, cași pe reprezentanții clerului și ai poporului eparhial, cari cu dragostea de fii adevărați a-Ți grăbit din apropiere și din depărtare la centrul diecezei, pentru a ne consulta și sprijini în nizuințele noastre de consolidare, apărare și promovare a intereselor binepricuate ale familiei noastre celei mari, ale bisericei noastre naționale și ale instituțiilor ei religioase-morale și economice culturale, de cari avem să ne ocupăm și cu aceasta ocaziune.

De aceea spre semnul vădit al bucuriei mele de norocoasa revedere, vă întimpin cu căldura inimei părintești și vă salut cordial cu dulcea și mângăietoarea salutare a bisericei noastre naționale „Hristos a înviat“.

Domnilor Deputați!

Sesiunea ordinară a sinodului nostru eparhial, la care ne-am întrunit astăzi, este de o însemnătate mai rară, pentrucă încheiând cu ziua de astăzi sesiunea a **patruzecea** dela reactivarea vieții noastre constituționale, întrăm în al cincelea deceniu, deci: dupăce în sfânta biserică am înălțat rugăciuni la tronul ceresc pentru odihna sufletului foștilor membri și preșidenți ai Sinodului nostru, acum mutați la cele eterne, urmează în cale naturală: să facem

o reprivire și asupra rezultatelor obținute în aceste patru decenii trecute ale vieții noastre sinodali.

Și când ne cugetăm la aceasta, trebuie să recunoaștem, că deși față cu trecutul am înaintat pe toate terenele vieții publice bisericesti, școlari și economice; deși s'au edificat, renovat și împodobit număroase biserici; deși s'au sporit capitalele bisericesti, școlare și fundationali, din cari parte însemnată s'au investit în realități; deși s'a sporit numărul stațiilor învățătoaresti, s'au ridicat edificii pompoase cu sale de învățământ și locuințe pentru învățători și s'au urcat salarele învățătoaresti; deși astfel s'au făcut progrese însemnate și pe terenul religios-moral și cultural economic, totuși oricât am fi de optimiști, trebuie să recunoaștem, că sub raportul cultural și economic, poporul nostru dreptcredincios a rămas mult îndărăptul altor neamuri, cu cari Dumnezeu ne-a așezat pe acest pământ.

Când accentuez acestea, nu pot retăcea faptul cunoscut tuturor, că prin art. de lege XXVII. din 1907, școalele noastre confesionali au ajuns într'o situație atât de grea, încât unii dintre ai noștri se ocupau cu idea și militau pentru decretarea închiderii acestora, din motivul, că legea aceasta rigoroasă ne-au aflat nepregătiți pentru suportarea sarcinilor impuse.

Am cunoscut și eu însu-mi și cunosc greutatea situației și neputințele unei părți însemnate din popor, dar cunoscând și aceea, că între agendele de cari Măritul nostru Congres național s'a ocupat cu preferință la prima

sa întrunire pe baza statutului sancționat — a fost organizarea învățământului nostru poporal; cunoscând, că prin aceasta, Măritul nostru Congres n'a urmărit altceva decât, ca prin învățătura din școala poporală confesională să se pună bază adevărată la cultura intelectuală, și religioasă-morală a tinerelor odrasle, chemate a fi după vreme, stâlpii și apărătorii intereselor binepricepute ale bisericii și a statului nostru deopotrivă, iar prin aceasta dându-se deviza, că **cultura** este singura putere, care ridică un popor, tocmai cași pe indivizii singuratici; dându-ne seama și de aceea, că omul fără cultură este unealtă oarbă în mâinile celor cu învățatură; mai cugetând și la adevărul, că lumina și învățătura în popor se poate răspândi mai cu succes prin școala sa confesională, — nu am putut împărtăși vederile celor cu abandonarea școalei, ci în vederea adevărului, că **celce renunță** la școală este asemenea celuiia ce **renunță la viață**, nu am încetat a da expresiune dorinței și a stăruii cu toate mijloacele pentru susținerea școalei noastre între orice împrejurări, și toți ceice am fost de acestea vederi, avem acum dorita satisfacție, că și Măritul nostru Congres național-bisericesc, întocmai ca și sinodul nostru din anul trecut, a decretat prin concluz susținerea școalelor noastre cu orice mijloace, deci și cu luarea în considerare a ajutorului de stat, acolo unde se recere.

In vederea acestora trebuie să ne întocmim modul și felul nostru de gândire și acțiune astfel: că urmând exemplului cănducătorilor altor

neamuri, să stăruim cu toată căldura dragostei noastre creștinești, întru a propaga și înrădăcina în toate păturile poporului nostru în măsură tot mai mare convingerea, că fără învățătură nu poate fi bunăstare și înaintare întocmai precum nu este mântuire fără fapte, urmate din adevărata credință în Dumnezeu și în ajutorul darului său.

Deci îndrumarea poporului la iubirea de biserică și credința strămoșească, la respectul față de legi și autorități, — prin însași viața și faptele noastre, prin purtarea și ținuta noastră; luminarea poporului asupra mijloacelor de înaintare și întărire, deșteptarea în popor a sentimentului de datorință și de jertfă pentru susținerea și augmentarea instituțiilor noastre culturale, — cu cuvântul și exemplul nostru, să fie deviza noastră, nu numai în cursul desbatărilor sinodali, ci și afară de sinod, căci numai astfel ne vom dovedi dragostea și ne vom face datorința față de neamul și biserica, a cărei fii suntem și a căreia reprezentanți dorim a ne afirma.

Rezervându-ne, ca despre starea afacerilor din dieceză. să prezentăm rapoarte speciale, dechiar sesiunea ordinară a sinodului nostru eparhial, convocată pe ziua de astăzi, de deschisă.

Nr. 2. Spre a se constată numărul celor prezenți, se cetește lista deputaților sinodali.

La apelul nominal răspund 45 deputați, deci

sinodul se declară capace de a aduce concluze valide.

Nr. 3. Se prezintă credenționalele următorilor deputați sinodali noi, din cler: George Popovici ales în cercurile Chișineu și Vinga și Iuliu Bodea ales în cercul Buteni; iar dintre mireni a deputaților: Dr. Atanasie Brădean, ales în cercul Radna; Axente Secula, ales în cercul Siriei; Dr. Romul Veliciu, ales în cercul Beliu și Silviu Roxin ales în cercul Tinței.

Credenționalele depuse pe masa biroului, se vor predă comisiei verificătoare.

Nr. 4. Se prezintă actele întrate la sinodul eparhial:

1. Raportul general al Consistorului plenar din Arad.

2. Raportul general al Consistorului plenar din Oradea-Mare.

3. Raportul delegațiunii congresuale pentru despărțirea ierarhică, despre activitatea sa în 1909.

4. Raportul Consistorului din Arad relativ la rescriptul ministerial Nr. 147441/1908 despre competența Consistorului eparhial.

5. Cererea sinodului ppesc din Belinț, ca comuna bis. Dubochinadăș să se incorporeze la protopopiatul Timișorii.

6. Concluzul congresual Nr. 67/1909, în afacerea episcopilor înființându.

7. Propunerea Consistorului din Arad, că cu controlarea averilor fundațiunii „Zsiga“ din Oradea-mare să fie însărcinat Consistorul din Oradea-mare.

8. Proiectul Consistorului gr.-or. rom. din Oradea-mare despre arondarea de nou a protopopiatelor.

Se predau comisiunei organizătoare.

9. Raportul general al Consistorului din Arad, ca senat bisericesc.

10. Raportul general al Consistorului din Oradea-mare, ca senat bisericesc.

11. Raportul Consistorului din Arad în meritul clasificării parohiilor și a calificării candidaților de preoți.

12. Raportul consistorului din Arad, în afacerea parohiei a II-a din Taut.

13. Propunerea Consistorului din Oradea-mare relativ la clasificarea parohiilor.

Se predau comisiunii bisericești.

14. Raportul general al consistorului din Arad, ca senat școlar.

15. Raportul general al Consistorului din Oradea-mare, ca senat școlar.

16. Raportul Consistorului din Arad, în cauza fondului diecezan cultural.

17. Cererea profesoarelor dela școala de fete: Octavia Ciuhandu și Hermina Ciorogariu, pentru definitizare.

Se predau comisiunii școlare.

18. Raportul general al Consistorului din Arad, ca senat epitropesc.

19. Raportul general al Consistorului din Oradea-mare, ca senat epitropesc.

20. Socoata despre administrarea bunului din S. Petru pe anul 1909.

21. Socoata despre administrarea bunului din Cermei pe an. 1909.

22. Raportul Consistorului din Arad despre cenzurarea și aprobarea socoțitor sf. mănăstiri Hodoș-Bodrog, pe anul 1909.

23. Raportul Cons. din Arad în afacerea pretensiunilor diecezane propuse spre ștergere.

24. Raportul Cons. din Arad, în cauza venitului sesiunii parohiei vacante din Ianova.

25. Concluzul congresual Nr. 78/909, referitor la un împrumut din fondul episcopiiilor pe seama Consistorului din Oradea-mare.

26. Raportul Cons. din Arad, despre cenzurarea socoții fundației „Zsiga“ din Oradea-mare pe anul 1907/8.

27. Socoțile fundației Dimitrie F. Negreanu până la finea an. 1908.

28. Protocolul comisiunii sinodale de controlă.

29. Proiectul de buget al Consistorului din Arad pe anul 1910.

30. Raportul Cons. din Arad despre starea fondurilor și fundațiilor administrate la acel Consistor.

31. Socoata Cons. din Oradea-mare despre venitele și spesele anului 1909.

32. Consemnarea depozitelor administrate la Consistorul din Oradea-mare în anul 1909.

33. Socoata fundației Gheorghe Lazar și soția Hermina pe 1909.

34. Socoata fundației Teodor Oancea pe 1909.

35. Socoata fundației Dr. George Popa pe 1909.

36. Socoata fondului episcopiei române din Oradea-mare pe 1909.

37. Rugările comunelor bisericesti: Ripa, Miheleu, Bulz, Burda, Leș, Drăgănești și Bele-

geni, pentru încuviințare de colectă, în scopul edificării de biserici.

38. Rugarea catihetului din Carța, pentru remunerațiune de 400 cor.

39. Cererea Consist. din Oradea-mare, pentru a putea ridica cvota din lăsamântul Șaguna, spre scopul edificării localului Cons.

40. Socoata internatului din Beiuș despre gestiunea anului școlar 1908/9.

41. Planul și preliminarul de spese pentru adaptările trebuincioase la internatul din Beiuș.

42. Proiectul de buget al Consistorului din Oradea-mare pe anul 1910.

43. Protocolul comisiunei sinodale de controlă, luat la Consistorul din Oradea-mare.

44. Raportul Cons. din Oradea-mare în afacerea socoților fundațiunei Mihoc, se predau comisiunei epitropești.

45. Actele electorale din cercurile preotești: Vinga, Chișineu și Buteni, și din cercurile mirenești: Radna și Vinga.

46. Actele electorale din cercurile mirenești: Beliu și Tinca.

47. Actele electorale referitoare la alegerea fostului protopop Voicu Hamsea și cele ale procesului disciplinar contra numitului fost protopop.

48. Actele electorale referitoare la alegerea preotului Vasile Popovici din Șiria de deputat sinodal, precum și actele investigării efectuate în cauză.

49. Raportul comisarului sinodal dr. Aurel Lazar despre investigarea alegerii de deputați mireni în cercul Peșteș,

se predau comisiunii verificătoare, împreună cu credenționalele deputaților nou aleși, prezentate sub Nr. 3 al acestui protocol.

50. Petițiunea lui dr. Aurel Cosma adv., în Timișoara, pentru rezolvarea unui recurs al său, naintat la Consistorul din Arad.

51. Petitul comunei bis. din Brestovaț, pentru concesiune de a colecta în scopul zidirii unei sale de învățământ.

52. Petitul comunei bis. din Budapesta pentru ajutoriu la zidirea unei biserici și pentru concesiune de a colecta în acelaș scop.

53. Rugarea comunei bis. Temeș-Hodoș pentru ajutor de 200 cor. în scopul zidirii unei biserici, precum și pentru concesiune de a colecta în acelaș scop.

54. Rugarea comunei bis. Firighaz pentru concesiune de a colecta în scopul zidirei unei biserici.

55. Rugarea comunei bisericesti Dobrești pentru încuviințarea unei colecte în scopul zidirei bisericii.

56. Petitul comunei bis. Coașd pentru încuviințarea colectei în scopul zidirei unei biserici.

57. Rugarea lui Anton Balea rector-cassar, econom al internatului din Beiuș, pentru remunerațiune de 800 cor.

58. Rugarea comunei bisericesti Ianoșda pentru a i-se cedă pe 10 ani venitul dela sesiunea parohiei reduse.

59. Rugarea lui Victor Fildan, fostul rector al internatului din Beiuș, pentru remunerațiune.

Se predau comisiunii petiționare.

Nr. 5. Prezidiul prezintă cererile de concediu pe întreaga durată a sesiunii sinodale, întrate dela deputații: Paul Miulescu, Mihaiu Veliciu, Dr. Ioan Papp și Pavel Rotariu
concediul cerut se acordă.

Agendele ședinței prime terminându-se, prezidiul anunță proxima ședință pe luni în 26 aprilie (9 maiu), la ora 3 d. m., punându-se la ordinea zilei referada comisiunii verificătoare și eventual a celei epitropești.

Ședința se ridică la orele 1 și 30 m. d. m.

Acest protocol s'a cetit și verificat în ședința a II-a, ținută la 26 aprilie (9 maiu) 1910.

Ioan I. Papp m. p.,
Episcop-președinte.

Ioan Georgia m. p.,
notar.

Ședința II.

S'a ținut în 26 aprilie (9 maiu) 1910 la ora 3 după amiaz.

Președinte: P. S. Sa Domnul Episcop diecezan
Ioan I. Papp; Notar: *Iosif Tărău*.

Nr. 6. Se citește protocolul ședinței I.
Se verifică.

Nr. 7. Prezidiul prezintă rugarea comunei bisericesti Chișorosin, pentru încuviințarea unei colecte în scopul reparării bisericii.

Se predă comisiunii petiționare.

Nr. 8. Prezidiul prezintă rugarea comit. par. din comuna Labașint pentru încuviințarea unei colecte în scopul clădirii bisericii.

Se predă comisiunii petiționare.

Nr. 9. Prezidiul prezintă rugarea lui Mircea Boată și consoții locuitori în comuna Fenlac, pentru luarea în arândă a pământurilor sf-tei mănăstiri Hodoș-Bodrog.

Se predă comisiunii petiționare.

Nr. 10. Prezidiul prezintă rugarea comunei bis. Voivodeni, pentru încuviințarea unei colecte în scopul zidirii unei sale de învățământ.

Se predă comisiunii petiționare.

Nr. 11. Urmează la ordinea zilei referada comisiunii verificătoare prin raportorul dr. G. Popa.

La propunerea comisiunii

deputații din cler din cercul electoral Chișineu G. Popovici, Vinga G. Popovici și Buteni Iuliu Bodea se verifică.

Asemenea se verifică și deputații mireni din cercul electoral Șiria Axente Secula, Radna Dr. At. Brădeanu, Beliu Dr. Romul Veliciu și Tinca Silviu Roxin.

Nr. 12. Deputatul clerical G. Popovici declară, că optează pentru cercul electoral Vinga.

se ia la cunoștință, cercul electoral Chișineu se declară de vacant și se însărcinează Conzistorul din Arad a dispune a se face alegere supletorie.

Nr. 13. Urmează la ordinea zilei referada comisiunii organizătoare prin raportorul Dr. Nestor Opreanu. Se cetește raportul general al Consistorului plenar din Arad despre anul 1909 și la propunerea comisiunii

în general și în special se ia la cunoștință.

Față de repausații deputați dr. Ioan Trailescu, Tr. Magier și Ioan Russu-Șirianu, sinodul își exprimă condolența prin sculare.

Nr. 14. Relativ la îndeplinirea postului de referent ajutător la senatul strâns bisericesc al Conz. din Arad, la propunerea comisiunii:

Sinodul decide, ca Conzistorul să facă la timpul său propunere concretă privitor la îndeplinirea definitivă a acestui post.

Nr. 15. Se cetește raportul general al Consistorului plenar din Oradea-mare pe anul 1909 și la propunerea comisiunii:

în general și în special se ia la cunoștință.

Nr. 16. Față de reposații deputați Paul Fășie și Paul Gavrilette

Sinodul își exprimă condolența prin sculare.

Nr. 17. Urmează la ordinea zilei raportul delegațiunii congresuale pentru despărțirea ierarhică.

Raportul în general se ia la cunoștință.

În special, pentru acoperirea cheltuielilor necesare la purtarea și mijlocirea cheltuielilor proceselor pentru mănăstiri, sinodul votează și pentru anul curent 1910 o sumă de 2000 cor. avizat fiind Conzistorul din Arad să pună această sumă după trebuință la dispoziția delegațiunii Congresuale. Totodată însă, în vedere că eparhia Caransebeșului nici până azi absolut nu s'a achitat de obligamentul, ce-i impun în această privință interesele propriei dieceze și mai ales concluzul Congresului nostru național: Sinodul nostru și din partea sa invită Sinodul eparhial din Caransebeș, ca și acesta de urgență în sesiunea sa actuală să voteze și să dispună să se trimită spre acest scop la casa Consistorului nostru din Arad la dispoziția delegațiunii câte 2000—2000 cor. pe anii 1908—1910, în total suma de 6000 cor.

Acest concluz pe cale telegrafică se comunică sinodului eparhial din Caransebeș.

Nr. 18. Urmează la ordinea zilei referada comisiunii bisericești prin raportorul Al. Munteanu. Se cetește raportul gen. al Conz. din Arad ca senat bisericesc, care la propunerea comisiunii

în general și în special se ia la cunoștință.

Nr. 19. Luându-se act despre vizitațiunile canonice și sfințirile de biserici, săvârșite de P. S. Sa Domnul Episcop diecezan în cursul anului 1909.

Sinodul exprimă P. S. Sale mulțămintă și recunoștință pentru dragostea și interesul viu dovedit față de viața religioasă-morală a poporului la toate ocaziunile și în special pentru fatigie depuse la sfințirea bisericilor și vizitațiunile canonice.

Nr. 20. Cu privire la conscrierea analfabeților:

Sinodul îndrumă Conzistorul din Arad, ca pentru exactitatea acestor date: din numărul total al populației să dispună a se subtrage în viitoriu pruncii până la 12 ani, adecă să se conscrie atât analfabeții, cât și știutorii de carte numai dela această etate începând.

Nr. 21. Se cetește raportul general al Conzistorului din Oradea-mare ca senat bisericesc, care la propunerea comisiunii

se ia în general și în special la cunoștință cu observarea. că concluzul sinodal privitor la conscrierea analfabeților pentru districtul Conzistorului din Arad, se susține și față de Conzistorul din Oradea-mare.

Nr. 22. Se citește raportul Conzistorului din Arad privitor la clasificatiunea parohiilor și regularea cvalificatiunii candidaților de preoție și la propunerea comisiunii:

se decide, că clasificarea parohiilor și cvalificațiunea candidaților de preoție să o stabilească Consistorul.

Nr. 23. Se citește raportul Consistorului din Oradea-mare relativ la clasificarea parohiilor:

Sinodul și aici, ca și la Arad avizează afacerea la Consistorul concernent.

Nr. 24. Pentru a stabili o procedură uniformă la ambele Consistorii în privința clasificării parohiilor și a cvalificațiunii candidaților de preoție: se esmite o comisiune sub prezidiul P. S. Sale, constătătoare din membrii comisiunei bis. întregită cu protoprezbiterii deputați prezenți și deputații dr. I. Gall, dr. N. Oncu, Nic. Zigre, Em. Ungurean și P. Truția.

Nr. 25. Se citește raportul Conzistorului din Arad privitor la îndeplinirea parohiei a II-a din Tauț.

Se ia la cunoștință avizându-se Conzistorul din Arad, ca și pentru viitor în asemenea cazuri să apere autonomia bisericii noastre, îngrijind de provederea trebuințelor religioase ale credincioșilor.

Nr. 26. Urmează la ordinea zilei continuarea referadei comisiunii organizătoare prin raportorul dr. Nest. Oprean.

Se cetește raportul Conzistorului din Arad, prin care se comunică concluzul măritului Congres național-bisericesc privitor la episcopiiile înființânde

se ia la cunoștință.

Nr. 27. Propunerea Conzist. din Arad privitor la încorporarea parohiei M. Nadăș din pp. Belinț în ppiatul Timișorii

se încuviințează și se decretează încorporarea parohiei M. Nadăș din protopop. Belințului la ppop. Timișorii.

Nr. 28. Prezidiul prezintă petițiunea de concediu pe întreagă sesiunea sinodală a alesului dep. clerical Voicu Hamsea se predă comisiunii verificătoare.

Fiind timpul înaintat și anunțându-se ședința proximală pe ziua de 27 aprilie (10 maiu) 1910 ora 10 a. m., când la ordinea zilei va urma referada comisiunii școlare și eventual rapoartele altor comisiuni, ședința se ridică la ora 6¹/₄ seara.

Acest protocol s'a cetit și verificat în ședința a III-a dela 27 aprilie (10 maiu) 1910.

Ioan I. Papp m. p.,
Episcop-președinte.

Iosif Tărău m. p.,
notar.

Ședința III.

S'a ținut în 27 aprilie (10 maiu) 1910 la ora 10 a. m.

Președinte: P. S. Sa Domnul Episcop diecezan *Ioan I. Papp*. Notar: *Iosif Tărău*.

Nr. 29. Se cetește protocolul ședinței a II-a și se verifică.

Nr. 30. Deputatul Ioan Georgia face următoarea propunerea:

Ven. Sinod ca și corporațiune superioară diecezană, care a staverit statutele fondului preoțesc în textul lor de azi, să deie interpretare §§-lor 16 și 32 a acestor statute, având această interpretare a se comunica preoțimei diecezane, spre știre.

Se transpune comisiunii organizătoare.

Nr. 31. Prezidiul prezintă petițiunea corpului didactic dela școala de fete cu privire la îmbunătățirea plăților

se transpune comisiunii petiționare.

Nr. 32. Prezidiul prezintă cererea de concediu a deputatului clerical Andreiu Horvath pe întreaga durată a sesiunii sinodale

Concediul cerut se acordă.

Nr. 33. Privitor la alegerea a 2 asesori onorari în senatul strâns bisericesc al Conzist. din Arad, se prezintă și cetește declarațiunea P. S. Sale Dlui episcop-președinte, dto 13/26 Maiu, 1909 Nr. 103 prez. în textul următoriu:

„Cenzurând eu alegerile de asesori pentru senatul strâns bisericesc, efeptuite de Vener. Sinod în sesiunea sa ordinară din ăst an, am constatat înainte de toate, că pentru senatul strâns bisericesc dela Conzistorul din Arad s'au ales doi asesori onorari.

Deși, după formă, alegerea e corectă, deși contra persoanelor nu am nici o excepțiune, cu toate acestea nu pot da alegerii sancțiunea recerută, pentrucă o aflu greșită în fond prin faptul, că s'a nesocotit concluzul sinodal anterior Nr. 91/1909, prin care Ven. Sinod recunoscând necesitatea, a încuviințat sistemizarea și stabilirea dotațiunei pentru un al doilea asesor ordinar la senatul strâns bisericesc dela Conzistorul din Arad, în conzecință, al doilea loc vacant de asesor onorar în acest senat, trebuia rezervat pentru alegându-l al doilea asesor referinte salarizat.

Astfel stând lucrul, cred, că și Ven. Sinod va aprecia punctul meu de vedere și cu atât mai vârtos, cu cât prin alegerea efeptuită completându-se numărul asesorilor din acest senat la numărul de 12, stabilit cu ani mai înainte pentru toate cele trei senate statutari, și astfel îndeplinindu-se toate locurile vacante de ase-sori în acest senat, o eventuală întărire a ace-stei alegeri ar face imposibilă — cel puțin pentru un anumit timp — alegerea atât de ne-cesară a referentului al doilea și o ar face im-posibilă din simplul motiv, că nu este loc va-cant în Conzistor, prin urmare nu are loc nici alegerea, iar eventuala sporire la acest senat măcar și numai cu un membru mai mult decât la celelalte senate, ar altera paritatea prescrisă prin legea noastră fundamentală, carea trebuie să o păzim cu toată curățenia minții și a cu-getului nostru.

Peste motivul acesta, destul de ponderos, trebuie să ating și faptul constatat, că unul dintre cele două locuri, îndeplinite prin alege-rea, ce mi-s'a prezentat, a devenit vacant prin trecerea la cele eterne a celui din urmă ase-sor din generația veche, și fiindcă acela fusese ales din părțile banatice, cred, că tot din păr-țile banatice trebuie ales și pe următorul lui.

Susțin aceasta părere nu numai din con-zecvență, că tot asemenea am procedat la Măritul nostru congres național-bisericesc din 1906, când cu restaurarea Conzistorului mitro-politan, dar o susțin aceasta și pentru aceea, pentrucă aflu de just și echitabil, că precum în sinod sunt reprezentante într'o proporțiune

hotărâtă toate părțile constitutive ale eparhiei, tot asemenea și în Conzistorul nostru aradan părțile lui constitutive au să fie reprezentate și acum — măcar în numărul, în care a fost reprezentate în tot trecutul îndepărtat și apropiat al vieții noastre constituționale.

Nu voesc a prejudeca dreptul Ven. Sinod la statorirea numărului și respective a proporțiunii, în care să fie reprezentate în Conzistorul din Arad părțile lui constitutive, dar trebuie să accentuez, că este timpul suprem să se reguleze și aceasta afacere spre liniștirea și asigurarea dreptului, ce compete fieștecărei provincie, și aceasta chiar și pentru apărarea poziției prezidiului de imputările fără bază și nemeritate, ce se fac pe tema, că am sprijini alegerea unora în contul altora.

Rog Venerabilul Sinod, să binevoiască a luă aceasta declarație la cunoștință și a purcede în conzecință.

Se ia la cunoștință.

Nr. 34. P. S. Sa Domnul Episcop diecezan Ioan I. Papp având în vedere, că dela datul declarațiunii de mai sus, s'au schimbat împrejurările astfel: că unul dintre cei 2 asesori onorari aleși în sesiunea sinodală din anul trecut, a reposat și afară de aceasta, prin reposarea asesorului dr. I. Trailescu a mai devenit încă un loc vacant în senatul strâns bisericesc, și deoarece în chipul acesta, la alegerea viitoare se poate țineă cont de drepturile părților banatice și se poate respecta și concluzul sinodal Nr. 91 din 1909:

declară, că întărește alegerea preotului Tr. Vățianu din Arad de asesor onorar în senatul strâns bisericesc din Arad.

Nr. 35. Urmează la ordinea de zi referada comisiunii epitropești prin raportorul Procopie Givulescu. Se cetește raportul general al Conzistorului din Arad ca senat epitropesc, și la propunerea comisiunii

se ia în general și în special la cunoștință.

Nr. 36. Privitor la punctul IV din raportul Conzistorial, în chestiunea sumelor propuse spre ștergere, la propunerea comisiunii Sinodul decide:

Se încuviințează descrierile propuse de către Conzistor, din activele fondului general cuprinse în conspectul B. al raportului general cu excepțiunea sumei de 249 cor. 80 fil. Se încuviințează apoi, descrierea sumei de 100 cor. din fondul seminarial; a sumelor de cor. 112·40; 25·20 și 14246·27 fil. din fondul de asigurare; a sumei de cor. 2610 din fundațiunea T. Papp, a sumei de cor. 49·26 din fondul clerical; a sumei de cor. 255·98 din fund. Balla; a sumei de cor. 251·49; 636; 97·15; 200 din fondul preoțesc și 107·72 din fundațiunea Mețianu. Nu se încuviințează ștergerea sumei de cor. 584 din arânda sesiunii din Igrîș, față de care se susține concluzul nr. 25 din 1909.

Nr. 37. În legătură cu punctul VII. din raportul Conzistorial referitor la supracenzurarea preliminarilor și socoților, la propunerea comisiunii

se ia la cunoștință cu învitarea, că în vederea, că la comuna bis. Sinteia sunt 26 socoți restante de 13 ani, la comuna Jadani 20 de pe 10 ani, la comuna Timișoara 20 pe 10 ani, Conzistorul se îndatorează a lua demersuri disciplinare față de organele par. din

aceste comune, având a raportă despre rezultat la proxima sesiune sinodală.

Nr. 38. Raportul Conzistorului din Arad despre cenzurarea și aprobarea socoților sf-tei mănăstiri Hodoș-Bodrog pe anul 1909

se ia la cunoștință.

Nr. 39. Cu privire la chestiunea deteriorărilor din valoarea realităților diecezane:

Sinodul încuviințează a se descrie suma de 10262·25 coroane, propusă de Conzistorul din Arad.

Totodată pentru-ca realitățile diecezane să poată fi susceptibile între activele diecezei în valoarea corăspunzătoare împrejurărilor faptice de astăzi, se învită Conz. din Arad, ca încă în decursul acestui an să facă prețuiala adevărată a valorii acestor realități și în socotelile anului viitor, acestea să se susceapă deja în valorile astfel stabilite. Deci valoarea inventarială a edificiilor în viitor o va forma prețuiala, ce se va face, plus acele sume dintre speșele de susținere a edificiilor, pe cari Conzistorul din caz în caz le va decretă de investiți și cari în felul acesta se vor adauge la valoarea reală a edificiilor. Din valoarea inventarială astfel stabilită a edificiilor, se va detrage în fiecare an titulo deteriorare câte 1⁰/₀.

Ca deteriorare din valorile mobiliarelor, instalațiilor tehnice, cărților și tipăriturilor dela tipografia diecezană se încuviințează ștergerea sumei de cor., 10340·16 fil.

Ce privește ștergerea pretenziunilor de cor. 18403·36 fil. propuse de Conzistor ca neincassabile se îndrumă Conzistorul a satisface dispozițiilor concluzului nr. 25/909 relative la stabilirea din caz în caz a cauzelor, pentru cari pretenziunile au devenit neincassabile, stabilind totodată și responsabilitatea pentru eventualele omisiuni.

Fiind timpul înaintat și anunțându-se ședința proxima pe azi la ora 4 d. m., când va urmă la ordinea de zi continuarea raportului

comisiunii epitropești asupra socoților fondurilor și fundațiilor diecezane și eventual alte rapoarte, ședința se ridică la ora 12¹/₄.

Acest protocol s'a cetit și verificat în ședința a IV-a a Sinodului eparhial.

Ioan I. Papp m. p.,
Episcop-președinte.

Iosif Tărău m. p.,
notar.

Ședința IV.

S'a ținut în 27 aprilie (10 maiu) 1910 la ora 4 după amiaz.

Președinte: P. S. Sa Domnul Episcop diecezan
Ioan I. Papp. Notar: *Iosif Tărău.*

Nr. 40. Se cetește protocolul ședinței a III-a și se verifică.

Nr. 41. Prezidiul prezintă rugarea comunei bis. Tăgădău pentru încuviințarea unei colecte în scopul clădirii bisericii se predă comisiunii petiționare.

Nr. 42. Prezidiul prezintă cererea deputatului dr. Isaia Ardelean pentru concediu pe întreaga durată a sesiunii sinodale.

Concediul cerut se acordă.

Nr. 43. Prezidiul prezintă raportul special al Consistorului din Arad ca senat școlar în afacerea întregirii dotațiilor învățătoresți conform art. de lege XXVII din 1907.

Se transpune comisiunii școlare.

Nr. 44. Prezidiul prezintă cererea deputatului dr. Demetrie Mangra pentru concediu pe restul sesiunii sinodale

concediul cerut se acordă.

Nr. 45. Urmează la ordinea de zi continuarea referadei comisiei episcopale. Se cere raportul Consistorului din Arad, prin care înaintea socotile tuturor fondurilor și fundațiilor administrate la acest Consistor în anul 1909, înfățișând următoarea stare:

I. Fondul general diecezan.

Starea cu finea anului 1908	. cor.	70021·74
Venitele și intratele anului 1909	„	119097·14
	La olaltă . cor.	189118·88
Eșitele și spesele anului 1909	„	118542·87
Starea cu finea anului 1909	. cor.	70576·01

II. Fondul instruct al episcopiei arădane.

Starea cu finea anului 1908	. cor.	12933·86
Intratele și venitele anului 1909	„	671·64
	La olaltă . cor.	13605·50
Eșitele și spesele anului 1909	„	491·46
Starea la finea anului 1909	. cor.	13114·04

III. Fondul seminariul.

Starea la finea anului 1908	. cor.	260111·53
Intratele și venitele anului 1909	„	11553·44
	La olaltă . cor.	271664·97
Eșitele și spesele anului 1909	„	9683·76
Starea la finea anului 1909	. cor.	261981·21

IV. Fondul diecezan pentru promovarea culturii religioase.

Starea cu finea anului 1908	. cor.	93155·11
Intratele și venitele anului 1909	„	3127·80
	La olaltă . cor.	96282·91
Eșitele și spesele anului 1909	„	3054·78
Starea la finea anului 1909	. cor.	93228·13

V. Fundațiunea capelei din Arad-Gai.

Starea cu finea anului 1908	. cor.	605·97
Intratele și venitele anului 1909	„	30·64
La olaltă	. cor.	636·61
Eșitele și spesele anului 1909	„	1·16
Starea cu finea anului 1909	. cor.	635·45

VI. Fondul pentru biblioteca preparandială.

Starea cu finea anului 1908	. cor.	1126·81
Intratele și venitele anului 1909	„	57·—
La olaltă	. cor.	1183·81
Eșitele și spesele anului 1909	„	—·—
Starea la finea anului 1909	. cor.	1183·81

VII. Fondul sinodal-congresual.

Starea cu finea anului 1908	. cor.	32585·74
Intratele și venitele anului 1909	„	1749·09
La olaltă	. cor.	34334·83
Eșitele și spesele anului 1909	„	1777·50
Starea la finea anului 1909	. cor.	32557·33

VIII. Fundațiunea Patriciu-Popescu.

Starea la finea anului 1908	. cor.	1601·25
Intratele și venitele anului 1909	„	81·04
La olaltă	. cor.	1682·29
Eșitele și spesele anului 1909	„	—·—
Starea la finea anului 1909	. cor.	1682·29

IX. Fundațiunea Iosif Popovici-Paffy.

Starea cu finea anului 1908	. cor.	35288·09
Intratele și venitele anului 1909	„	1923·02
La olaltă	. cor.	37211·11
Eșitele și spesele anului 1909	„	1369·64
Starea cu finea anului 1909	. cor.	35841·47

X. Fundațiunea contelui Andreiu Forray din Soborșin.

Starea cu finea anului 1908	. cor.	2495·47
Intratele și venitele anului 1909	„	89·95
La olaltă	. cor.	2585·42
Eșitele și spesele anului 1909	„	94·96
Starea la finea anului 1909	. cor.	2490·46

XI. Fundațiunea contelui Coloman Almássy din Chitighaz.

Starea cu finea anului 1908	. cor.	3440·22
Intratele și venitele anului 1909	„	138·37
La olaltă	. cor.	3578·59
Eșitele și spesele anului 1909	„	138·82
Starea la finea anului 1909	. cor.	3439·77

XII. Fundațiunea de stipendii Gavriil Faur din Oradea-mare.

Starea cu finea anului 1908	. cor.	17478·34
Intratele și venitele anului 1909	„	795·34
La olaltă	. cor.	18273·68
Eșitele și spesele anului 1909	„	75·—
Starea la finea anului 1909	. cor.	18198·68

XIII. Fondul diecezan de asig. contra focului.

Starea cu finea anului 1908	. cor.	171414·96
Intratele și venitele anului 1909	„	44122·31
La olaltă	. cor.	215537·27
Eșitele și spesele anului 1909	„	23715·46
Starea la finea anului 1909	. cor.	191821·81

XIV. Fondul diecezan pentru înființarea unui gimnaziu românesc în Arad.

Starea cu finea anului 1908	. cor.	26995·04
Intratele și venitele anului 1909	„	1269·37
La olaltă	. cor.	28264·41
Eșitele și spesele anului 1909	„	727·60
Starea la finea anului 1909	. cor.	27536·81

XV. Fundațiunea de stipendii Teodor Papp din Checheș.

Starea cu finea anului 1908	. cor.	148543·97
Intratele și venitele anului 1909	„	16282·26
La olaltă	. cor.	164826·23
Eșitele și spesele anului 1909	„	16805·09
Starea la finea anului 1909	. cor.	148021·14

XVI. Fundațiunea de stipendii Ana Iorgovici Ebesfalvay.

Starea cu finea anului 1908	. cor.	14215·24
Intratele și venitele anului 1909	„	1547·28
La olaltă	. cor.	15762·52
Eșitele și spesele anului 1909	„	1095·36
Starea la finea anului 1909	. cor.	14667·16

XVII. Fundațiunea de stipendii Elena Ghiba-Birta.

Starea cu finea anului 1908	. cor.	145220·97
Intratele și venitele anului 1909	„	7336·64
La olaltă	. cor.	152557·61
Eșitele și spesele anului 1909	„	4740·80
Starea la finea anului 1909	. cor.	147816·81

XVIII. Fondul de penz. a funcț. și profesorilor.

Starea cu finea anului 1908	. cor.	124136·09
Intratele și venitele anului 1909	„	11717·76
	La olaltă	. cor. 135853·85
Eșitele și spesele anului 1909	„	8028·40
Starea la finea anului 1909	. cor.	127825·45

XIX. Fondul bisericesc-clerical.

Starea cu finea anului 1908	. cor.	878941·36
Intratele și venitele anului 1909	„	63773·32
	La olaltă	. cor. 942714·68
Eșitele și spesele anului 1909	„	63617·79
Starea la finea anului 1909	. cor.	879096·89

XX. Fondul școlar preparandial și aucta școlară.

Starea cu finea anului 1908	. cor.	91571·47
Intratele și venitele anului 1909	„	7851·03
	La olaltă	. cor. 99422·50
Eșitele și spesele anului 1909	„	6485·07
Starea la finea anului 1909	. cor.	92937·43

XXI. Fundațiunea de stipendii „Balla“.

Starea cu finea anului 1908	. cor.	34342·76
Intratele și venitele anului 1909	„	1804·28
	La olaltă	. cor. 36147·04
Eșitele și spesele anului 1909	„	954·98
Starea la finea anului 1909	. cor.	35192·06

XXII. Fondul diecezan pentru ajutor. preoțimei.

Starea cu finea anului 1908	. cor.	1106250·66
Intratele și venitele anului 1909	„	338411·49
	La olaltă	. cor. 1444662·15
Eșitele și spesele anului 1909	„	185644·64
Starea la finea anului 1909	. cor.	1259017·51

Crescământul acestui fond provine din inducerea la venit a taxelor fundamentale și anuale de după statutele nouă.

XXIII. Depozite de Cassă.

Starea cu finea anului 1908	. cor.	427774·39
Intratele și venitele anului 1909	„	115655·95
	La olaită	. cor. 543430·34
Eșitele și spesele anului 1909	„	35248·23
Starea la finea anului 1909	. cor.	508182·11

XXIV. Fondul pentru promovarea despărțirii ierarhice în comunele mixte.

Starea cu finea anului 1908	. cor.	21520·34
Intratele și venitele anului 1909	„	42·—
	La olaită	. cor. 21562·34
Eșitele și spesele anului 1909	„	4119·—
Starea la finea anului 1909	. cor.	17443·34

XXV. Pretenziuni dubioase și sub proces, comune cu dieceza Caransebeșului.

Starea cu finea anului 1908	. cor.	10272·64
Intratele și eșitele anului 1909	„	—·—
	La olaită	. cor. 10272·64
Eșitele și spesele anului 1909	“	—·—
Starea cu finea anului 1909	. cor.	10272·64

XXVI. Întregirea dela stat a dotațiunei preoților și capelanilor.

Intregirea dotațiunii preoților și capelanilor s'a primit regulat dela stat și s'a distribuit pe ambele semestre din anul 1909.

Socoțile înaintate Înaltului guvern sunt aprobate.

XXVII. Fundațiunea Mitra Ungureanu pe sama școalei din Timișoara-Fabric.

Starea cu finea anului 1908	. cor.	7206·93
Intratele și venitele anului 1909	„	374·40
	La olaltă . cor.	7581·33
Eșitele și speșele anului 1909	„	36·80
Starea la finea anului 1909	. cor.	7544·53

XXVIII. Fudațiunea Ștefan Antonescu din Șiria.

Deși aceasta fundațiune nu s'a predat încă în administrarea Conzistorului, în vederea că Conzistorul totuși a prezentat rațiocinii despre starea fondului, iar în acesta la partea venite-
lor nu e suscept venitul pământului și viei:

Conzistorul din Arad se îndrumează ca pentru viitor și până va primi în administrare averea acestei fundațiuni să prezinte socoată complectă despre starea acesteia.

XXIX. Fundațiunea de stipendii a episcopului Iosif Goldiș.

Starea cu finea anului 1908	. cor.	29754·08
Intratele și venitele anului 1909	„	2992·80
	La olaltă . cor.	32746·88
Eșitele și speșele anului 1909	„	1774·39
Starea la finea anului 1909	. cor.	30972·49

XXX. Fundațiunea episcopului Ioan Mețianu pentru ajutorarea bisericilor sărace.

Starea cu finea anului 1908	. cor.	136646·63
Intratele și venitele anului 1909	„	186028·28
	La olaltă . cor.	322670·91
Eșitele și speșele anului 1909	„	181121·25
Starea la finea anului 1909	. cor.	141549·66

*XXXI. Fundațiunea lui Teodor Feier din
Bontești.*

Starea cu finea anului 1908	. cor.	26979·05
Intratele și venitele anului 1908	„	1365·63
La olaltă	. cor.	28344·68
Eșitele și spesele anului 1909	„	134·90
Starea cu finea anului 1909	. cor.	28209·78

*XXXII. Depozitul fundațiunii lui Dimitrie F.
Negreanu din Beiuș.*

Starea la finea anului 1908	. cor.	47759·06
Intratele și venitele anului 1909	„	11081·41
La olaltă	. cor.	58840·47
Eșitele și spesele anului 1909	„	3398·—
Starea la finea anului 1909	. cor.	55442·47

*XXXIII. Fundațiunea dr. Iuliu T. Mera
din Șiria.*

Starea cu finea anului 1908	. cor.	—·—
Intratele și venitele anului 1909	„	78914·67
La olaltă	. cor.	78914·67
Eșitele și spesele anului 1909	„	1817·31
Starea cu finea anului 1909	cor.	77097·36

Această fundațiune s'a instituit și luat în administrarea Conzistorului în anul 1909.

Sinodul luând la cunoștință starea fondurilor și fundațiunilor administrate de Conzistorul din Arad, precum și rapoartele speciale despre administrarea și rentabilitatea bunului diecezan din Cermeiu, aparținător fondului bisericesc-clerical și a celui din Sf. Petru sârbesc, aparținător fondului diecezan pentru ajutarea preoțimei diecezane, — aproabă socoțile prezentate.

și dă Conzistorului absolut pentru anul de gestiune 1909.

Nr. 46. Privitor la stabilirea cvotei, ce compete Conzistorului orădan din venitul fondurilor comune în proporțiunea cheiei de $\frac{2}{5}$, la propunerea comisiunii, făcute pe baza constatării, că venitul acestor fonduri nu este suficient nici pentru acoperirea trebuințelor institutelor culturale, — căci după întrebuințarea venitului pentru acest scop, în budgetul inst. teol.-ped. mai rămâne fără acoperire o sumă de cor. 14612·99 fil. și astfel la aceste fonduri nu există escedent:

Sinodul decide: că cererii Conz. orădan de a i-se da $\frac{2}{5}$ din venitul curat al acestor fonduri — deocamdată — nu i-se poate satisface. Se constată de altcun, că în concluzul sinodului din anul trecut, s'a strecurat aceea greșală, că în loc de cvota din venit, s'a zis cvota din fond, ceea ce prin aceasta se rectifică.

Nr. 47. La ordinea de zi urmează continuarea referadei comisiunii verificătoare prin raportorul dr. G. Popa.

La propunerea comisiunii, referitor la alegerea deputatului clerical în cercul Șiria, atăcată prin protest:

sinodul, în considerarea, că gravaminele din protest referitor la corteșiri și presiuni nepermise nu s'au dovedit de bazate; în considerare, că din fasiunea martorilor nu s'a putut staveri cu pozitivitate, oare observatu-s'a ori nu dispozițiunea §. 11 din Reg. pentru alegeri referitoare la așteptarea de $\frac{1}{2}$ oră, din contră însă se constată, că votarea s'a făcut de 3 ori și că actul alegerii a durat $2\frac{1}{2}$ ore și că nici nu se afirmă, că ulterior s'ar mai fi prezentat vre-un alegător, care să nu fi fost admis la votare, — verifică pe alesul deputat clerical Vasile Popovici.

Nr. 48. Privitor la alegerea deputatului preoțesc din cercul electoral Lipova Voicu Hamsea atacată prin protest, după ce din actele procesului disciplinar pus în curgere contra D-lui Voicu Hamsea se constată, că dânsul pe baza sentinței Conz. mitrop. sub nr. 302/909 este lipsit pe timp de 5 ani de a servi la s. altar ca preot; considerând, că caracteristicul preotului stă tocmai în puterea și dreptul de a transmite darul Duhului sfânt poporului credincios și de a da binecuvântare; considerând, că în virtutea Statut. Org. și Reg. pentru alegeri, ales poate fi numai preot, iar Dl Voicu Hamsea pe timpul de 5 ani al suspendiunii nu se poate considera de preot investit cu toate drepturile, care compet acestuia, și considerând că tocmai pe vremea alegerii era suspendat și astfel nici nu putea fi ales, la propunerea comisiunii:

sinodul nulifică alegerea dep. clerical V. Hamsea și cercul elect. Lipova se declară de vacant și se avizează Cons. din Arad a face alegere supletorie pe restul periodului prezent.

Nr. 49. Urmează la ordinea de zi referada comisiunii școlare prin raportorul Ioan Georgia.

Se cetește raportul Cons. din Arad, ca senat școlar, care la propunerea comisiunii se ia la cunoștință.

Fiind timpul înaintat și anunțându-se ședința proximă pe 28 aprilie (11 maiu) 1910 orele 10 a. m., când va urma la ordinea de zi continuarea referadei comisiunii școlare, apoi a

celorlalte comisiuni, ședința se ridică la 7¹/₄ ore seara.

Acest protocol s'a cetit și verificat în ședința a V-a din 28 aprilie (11 maiu) 1910.

Ioan I. Papp m. p.
Episcop-președinte.

Iosif Tărău m. p.
notar.

Ședința V.

S'a ținut în 28 aprilie (11 maiu) 1910 orele 10 a. m.

Președinte: P. S. Sa părintele Episcop diecezan *Ioan I. Papp*. Notar: *Vasilie Goldiș*.

Nr. 50. Se citește protocolul ședinței a a IV-a și:
se verifică.

Nr. 51. Prezidiul anunță, că deputatul sinodal Dr. Isaia Ardelean alaltăeri a răposat:

Sinodul prin sculare dă expresie condolenței sale pentru moartea deputatului Dr. Isaia Ardelean, declară vacant un mandat de deputat sinodal mirean în cercul Tinca și avizează Consistorul a luă la timpul său măsurile regulamentare pentru alegerea nouă.

Nr. 52. Se prezintă rugările pentru concediu pe durata întreagă a sesiunii dela deputații sinodali Dr. Cornel Ardelean și Dr. Andreiu Ille:

Concediile cerute se acordă.

Nr. 53. Cererea învățătorului Vasilie Neagu din Hălmagiu pentru incassarea salariului său, — cererea aceluiaș Vasilie Neagu pentru ceva ajutor dintr'un fond diecezan oarecare, — cererea mai multor credincioși din Covăsinț pentru

reactivarea parohiei a III-a redusă, — cererea comunei bis. S.-Mărtin (Bihor) pentru încuviințarea unei colecte în scopul edificării școalei, — rugarea comunei bisericesti Arad-Gaiu în cestiunea ordinului consistorial Nr. 1365/1910, — rugarea mai multor parohieni din Macea pentru regularea unor afaceri parohiale de acolo:

Se transpun comisiunei petiționare.

Nr. 54. Urmează la ordinea zilei *continuarea referadei comisiunei școlare* prin raportul ei *Ioan Georgia*.

La propunerea comisiunei *în afacerea școalelor de repetițiune* șinodul aduce următorul concluz:

În vedere, că confesiunile în general nu sunt îndatorate a susține școale cu limba de propunere maghiară, astfel nici școale de repetiție cu altă limbă de propunere, decât cu limba română, în considerare, că comunele noastre bisericesti, ca și susținătoare de școale confesionale au dreptul de a decide limba de propunere în instituțiunile sale de învățământ: dacă organele administrative ar încerca în orice mod a sili comunele noastre bisericesti a susține școale de repetițiune cu limba de propunere maghiară, Consistorul diecezan se îndrumă a face în cazurile date remonstrațiune la guvern și totodată să recerce Prea Ven. Consistor Metropolitan, ca și acela să remonstreze la Guvern în cauza învățământului din școalele de repetiție pentru întreaga metropolie. Acest concluz să fie comunicat și consistorului arhidiecezan din Sibiu și celui diecezan din Caransebeș, pentru eventuala procedură uniformă.

Nr. 55. În nex cu punctul 7 din raportul general al Consistorului din Arad ca senat școlar referitor la rezultatul abnormal în învățământ, la propunerea comisiunei șinodul aduce următorul concluz:

În conziderare, că fiecare popor în școalele poporale elementare numai în limba maternă poate fi instruit și fiindcă articolul de lege XXVII din 1907 împedecă în școalele elementare instruirea tineretului în limba maternă, prin ce învățământul elementar suferă scăzământ: sinodul recearcă Consistorul Metropolitan, ca acesta prin o reprezentațiune să recerce guvernul a luă dispozițiuni pentru modificarea articolului de lege XXVII din 1907 în acel senz, ca tineretul din școalele poporale să fie instruit numai în limba sa maternă și pentru delăturarea condițiunilor grele, sub cari se dă ajutor de stat școalelor confesionale.

Nr. 56. Raportul general al consistorului din Oradea-mare ca senat școlar:

se ia la cunoștință aprobându-se din partea sinodului demersurile luate de acel Consistor pentru apărarea școalelor față de abuzurile organelor de stat și administrative și se avizează Consistorul din Oradea-mare a procedea și pe viitor cu toată energia în asemenea cazuri.

Nr. 57. Referitor la propunerea Consistorului din Oradea-mare de a se sistemiza un post de revizor școlar confesional pentru școalele confesionale române din districtul Orădan, la propunerea comisiunii:

Se autorizează Consistorul din Oradea-mare, ca în cadrul bugetului său să aplice un revizor școlar pentru școalele confesionale române din acel district.

Nr. 58. La raportul special al consistorului din Arad ca senat școlar în cestiunea întregirii dotațiunilor învățătoarești conform articolului de lege XXVII din 1907, la propunerea comisiunii sinodul aduce următorul concluz:

În considerare, că în luna Iulie a. c., întră în vigoare articolul de lege XXVII din 1907 în toate privințele: ambele consistoare se îndrumă a insinua la

locul și timpul său toate acelea comune bisericesti, cari sunt avizate la întregirea dela stat a salarelor învățătoaresti și a luă dispozițiuni urgente, ca comunele bisericesti la timpul prescris de lege să recurgă pentru câștigarea ajutorului de stat.

Nr. 59. Cu privire la cererea profesoarelor *Octavia Ciuhandu* și *Hermina Ciorogariu* pentru definitivare, la propunerea comisiunii:

Sinodul invită Consistoriul din Arad, ca cestiunea definitivării petentelor profesoare să o reguleze încă în decursul acestui an școlar și totodată să reguleze și afacerea competenței de quinquenal pe baza serviciului prestat deja de numitele profesoare.

Nr. 60. Raportul Consistorului din Arad despre fondul diecezan cultural la propunerea comisiunii :

se ia la cunoștință pe lângă constatarea, că acest fond formează proprietatea exclusivă a districtului aparținător Consistorului din Arad și se poate folosi numai pentru ajutorarea școalelor de sub iurisdicțiunea acestui Consistor, care se îndrumă, ca pentru augmentarea mai departe a acestui fond să urmeze înainte colecta oferând colectanților ca restituire a speselor avute 10% din sumele colectate.

Totodată se autorizează Consistorul din Oradea-Mare să întreprindă pașii necesari pentru înființarea unui asemenea fond și pentru districtul său.

Fiind timpul înaintat și anunțându-se ședința proximă pe azi după amiazi la oarele 4, când la ordinea zilei va urmă referada comisiunii epitropești și a celorlalte comisiuni ședința se ridică la oarele 12^{1/2}.

Acest protocol s'a cetit și verificat în ședința a VI-a din 28 aprilie (11 mai) 1910.

Ioan I. Papp m. p.,
Episcop-președinte.

Vasilie Goldiș m. p.
notar.

Ședința VI.

S'a ținut la 28 aprilie (11 mai) 1910 la oarele 4 după amiazi.

Președinte: P. S. Sa părintele Episcop diecezan
Ioan I. Papp. Notar: *Vasilie Goldiș.*

Nr. 61. Se citește protocolul ședinței a V-a și:
se verifică.

Nr. 62. Prezidiul prezintă abdicerea membrilor Procopiu Givulescu, dr. Nestor Oprean și dr. George Popa din comisiunea sinodală de controlă:

sinodul va debata și va decide asupra acestor abdiceri în legătură cu discutarea protoalelor acestei comisiuni luate la controlarea consistoarelor din Arad și Oradea-Mare.

Nr. 63. Prezidiul prezintă cererea scrisă de deputații sinodali Vasilie Mangra, Adrian P. Deseanu, Iosif Tărău, Nicolae Roxin, Silviu Roxin, Petru Serb, Nicolae Zigre, Al. Muntean, Gh. Sârb și Vasilie Popovici, cari în temeiul §-lui 58 din Regulamentul afacerilor interne pentru sinodul eparhial gr. or. român al diecezei Aradului cer, ca concluzul sinodal Nr. 60 din ședința a V-a să se subștearnă congresului, ca for arbitrar spre decider.

Această cerere la timpul său se va efectui din partea biuroului.

Nr. 64. Urmează la ordinea zilei referada comisiunii organizatoare prin raportorul Dr. Nicolae Oncu.

Se citește raportul și propunerea consistorului din Arad în afacerea de control asupra

administrațiunii și a cenzurării socoților fundațiunii Zsigá din Oradea-Mare și la propunerea comisiunii :

Consistoriul din Arad se însărcinează, ca după ascultarea sinodului fundațional și a Consistoriului din Oradea-Mare, pe baza actului fundațional, creat încă la 2/15 octomvrie 1860 și în consonanță cu dispozițiunile din Statutul Organic, intrat mai târziu în vigoare, să elaboreze și să prezenteze la sesiunea proximă sinodală un proiect de Regulament, prin care să se stăvèrească competența și toate drepturile și datorințele tuturor organelor și corporațiunilor în drept relativ la administrarea, controlul, cenzurarea și reviziunea atât a socoților anuali, cât și a întregii averi a fundațiunii.

Nr. 65. Urmează la ordinea zilei pertractarea propunerii deputatului sinodal Ioan Georgia referitor la interpretarea §§-lor 16 și 32 din statutele fondului diecezan pentru ajutorarea preoției

În această afacere la propunerea comisiunii sinodul aduce următorul concluz :

Dispozițiunile din §-16 relative la plătirea intereselor de 5⁰/₀ se aplică atât la taxele fundamentale, cât și la taxele anuali de plătit în senzul și după întrarea în vigoare a statutelor acestui fond. Dispozițiunile §-lui 32 fiind clare, asupra acestora nu se află de lipsă altă interpelare.

Față de acest concluz sinodal P. S. Sa DI Episcop diecezan Ioan I. Papp cere a se luă la protocol următoarea declarațiune a Preasfinției Sale : „Îmi susțin părerea, că membru cu drepturile garantate în statutele nouă ale fondului este și poate fi numai acel preot, care a plătit și va plăti în termenul statutar taxa fundamentală întreagă și cel puțin pe doi ori pe un an taxa anuală.“

Nr. 66. Punându-se la ordinea zilei pertractarea proiectului Consistorului gr. or. român

din Oradea-Mare despre o nouă arondare a protopopiatelor pe teritoriul aceluși consistor, la propunerea comisiunii prin raportorul ei dr. Nestor Oprean se aduce următorul concluz:

Sinodul, înainte de a intra în meritul acestui proiect, fiindcă Consistorul din Oradea-Mare nu prezintă nici un proiect în privința dotațiunii noilor protopresbiteri, restituie acest proiect Consistorului din Oradea-Mare cu aceea îndrumare, ca să facă și prezenteze și în privința aceasta propunerile de lipsă.

Nr. 67. Urmează la ordinea zilei *referada comisiunii epitropești* prin raportul ei dr. Sever Ispravnic.

Se cetește protocolul comisiunii sinodale de controlă luat la Consistorul și instituțiunile diecezane din Arad, precum și observările Consistorului din Arad față de constatările acelei comisiuni și la propuneren comisiunii:

ambele se iau la cunoștință pe lângă următoarele observări:

a.) Documentele de cassă să se păstreze la cassă.

b.) Consistorul să-și țină actele în ordine, ca comisia de control să-și poată îndeplini datoria fără nici o pedecă.

Nr. 68. Prin același raportor se cetește *protocolul comisiunii sinodale de control luat la Cosistorul din Oradea-Mare*, precum și observările Consistorului cu privire la acel protocol și la propunerea comisiunii:

Ambele se iau la cunoștință pe lângă următoarele observări:

a) Pentru ziarul de cassă la Consistorul din Oradea-Mare să se folosească carte legată și cu pagini numerotate, iar aceasta carte să fie autenticată prin subscrierea președintelui Consistorului și în clau-

zula de autenticare să se indice, câte pagini conține cartea.

b.) Despre libelele și hârțile de valoare să se introducă o evidență, ca și la Consistorul din Arad.

c.) Cosistorul din Oradea-Mare sub urmări disciplinare se îndrumă, ca până la finea anului să încheie socoțile fundațiunii Zaharie Mihoc.

d.) Valoarea acțiilor să se țină în evidență după suma investită de fapt în ele.

e.) Pentru evidența terminelor să se introducă un ziar, care se va conduce după zile astfel, că fiecare ziuă să aibă o pagină, unde se vor induce toate terminele, ce cad pe ziua aceea.

f.) Se îndrumă Consistorul din Oradea-Mare, ca sub urmări disciplinare până la finea anului curent să compună o evidență despre toate procesele disciplinare atât la senatul bisericesc cât și la senatul școlar.

Fiind timpul înaintat și anunțându-se proxima ședință pe mâne joi în 29 aprilie (12 mai) 1910, la oara 9 a. m., când va urma la ordinea zilei continuarea referadei comisiunei epitropești și referadele celorlalte comisiuni, ședința se ridică la oarele 7 seara.

Acest protocol s'a cetit și verificat în ședința a VII-a ținută în 29 aprilie (12 maiu) 1910.

Ioan I. Papp m. p.,
Episcop-președinte

Vasilie Goldiș m. p.
notar.

Ședința VII.

S'a ținut în 29 aprilie (12 maiu) 1910 la oarele 9 a. m.

Președinte: P. S. Sa părintele Episcop dicezan
Ioan I. Papp. Notar: *Vasilie Goldiș.*

Nr. 69. Se cetește protocolul ședinței a VII-a și:
se verifică.

Nr. 70. Urmează la ordinea zilei *referada comisiunii epitropești* prin raportorul Procopiu Givulescu.

Se cetește raportul consistorului din Arad asupra gestiunii anului 1909 la domeniul din Cermeiu, care la propunerea comisiunii:

se ia la cunoștință.

Nr. 71. Raportul general al Consistorului din Oradea-Mare ca senat epitropesc la propunerea comisiunii:

se ia la cunoștință.

Nr. 72. Referitor la *controlarea achitării dărilor publice din partea preoțimei*:

se invită Consistorul din Oradea-Mare, să îndrume preoțimea submanuată, ca la finea fiecărui an să subștearnă protopopilor tractuali libelele despre achitarea tuturor sarcinilor publice după realitățile beneficiate de dânșii, iar protopopii pe baza acestora să compună și să subștearnă Consistorului un conșpect despre achităriile și restanțele constatate.

Nr. 73. Raportul Consistorului din Oradea-Mare despre fondul episcopiei înființându, de acolo, care reprezintă următoarea stare:

Cu finea anului 1908 a fost . cor. 2958·78
 Întratele anului 1909 au fost . „ 1163·32

De tot . cor. 4122·10

Eșite în anul 1909 . cor. 14·24

Starea cu finea anului 1909: cor. 4107·86

se ia la cunoștință.

Nr. 74. În chestiunea *restanțelor din contribuiri diecezane*:

se invită Consistorul din Oradea-mare, să pună toată stăruința, ca parohiile în fiecare an să administreze pe lângă eiectarea anuală și ceva din restanțe

în măsura, care se va stabili din caz în caz prin Consistor.

Nr. 75. Referitor la restanțele arătate la sidoxia episcopescă:

Consistorul din Oradea-Mare se invită a stăruii cu toată insistența la incassarea acestor restanțe. Totodată Consistorul din Oradea-Mare se îndrumă ca banii incasați în sidoxia episcopescă, venitul tassurilor și taxele întrate acolo la fondul pentru ajutorarea preoțimei diecesane să-i administreze din lună în lună la Consistorul din Arad.

Nr. 76. Referitor la administrarea banilor incurși la parohii în tasul II—III.

Consistorul din Oradea-Mare se invită, ca în viitor să arate în conspect și eventualele restanțe, ce ar exista din acest soi de bani la parohii ori oficiile protoprezbiterale.

Nr. 77. În chestiunea supracensurării preliminarilor și repartițiilor parohiale:

Consistorul din Oradea-Mare se invită, ca în conspectul acestora în viitor să arate și preliminarile și repartițiile restante la parohii.

Nr. 78. Socoata Consistorului din Oradea-Mare despre venitele și cheltuielile anului 1909 revăzută și provăzută cu clauzula recerută din partea Consistorului:

se aproabă și se dă Consistorului din Oradea-Mare absolut pe anul 1909.

Nr. 79. Socoata *fundatiunii Dimitrie F. Negreanu* din Beiuș pe anul 1908 cu:

Venite și întrate	cor.	121113·76
Spese și eșite	cor.	63318·70
Remanența în bani gata	cor.	979·67
Remanența în efecte	cor.	55795·06
avere nemișcătoare	cor.	30150·—
Starea la finea anului 1908	cor.	86924·73

Se aproabă invitându-se comitetul administrativ, ca în viitor să compună și să administreze astfel socoțile, ca ele să poată fi supracenzurate la timp.

Nr. 80. Socoțile fundațiilor administrate de Consistorul din Oradea-Mare în anul 1909 se prezintă astfel:

I. Fundațiunea George Lazaru și soția Hermina.

Starea la finea anului 1908 . . .	cor. 3214·66
Venitele și întratele anului 1908	cor. 329·73
De tot . . .	cor. 4535·39
Eșitele anului 1909	cor. 4—
Starea la finea anului	cor. 4531·39

II. Fundațiunea Teodor Oancea.

Starea la finea anului 1908 . . .	cor. 2135·78
Întrate în anul 1909	cor. 110·41
De tot . . .	cor. 2246·19
Spese și ieșite în anul 1909 . . .	cor. 7—
Starea la finea anului 1909 . . .	cor. 2239·19

III. Fondul Dr. George Popa.

Starea la finea anului 1908 . . .	cor. 2254·38
Întrate și venite în anul 1909 . . .	cor. 160·40
De tot: . . .	cor. 2414·78
Spese și ieșite în anul 1909 . . .	cor. 4·04
Starea la finea anului 1909	cor. 2410·74

Toate aceste socoți se aprobă.

Nr. 81. Consemnarea depozitelor administrate la Consistorul din Oradea-Mare în anul 1909:

Se ia la cunoștință invitându-se Consistorul din Oradea-Mare, ca pe viitor acestea depozite să se sumizeze.

Nr. 82. Raportul Consistorului din Oradea-Mare despre supracenzurarea și aprobarea socoților internatului diecezan din Beiuș pe anul școlar 1908/9:

se ia la cunoștință, socoata se aprobă și consistorului din Oradea-Mare i-se dă absolutoriu pe anul de gestiune 1908/9.

Nr. 83. Se citește raportul Consistorului din Oradea-Mare referitor la planul și preliminarul de spese pentru adaptările trebuincioase la internatul diecezan din Beiuș. În afacerea aceasta la propunerea comisiunii sinodul aduce următorul concluz:

Deși sinodul recunoaște necesitatea ardentă de a se face la internatul diecezan din Beiuș adaptările reclamate de considerațiunile igienice și pedagogice, totuși nu poate încuviința propunerea Consistorului din Oradea-Mare de a se contrade pentru finantarea acestora un împrumut în sarcina averilor diecezane, ci invită Consistorul din Arad, să supracenzureze planul și preliminarul de spese cu un oficiu de specialitate din punctul de vedere igienic și pedagogic și apoi să facă socoată reală, ce sumă ar putea sta la dispoziție anual pentru amortizarea speselor de adaptare din contribuiriile comunelor bisericesti, din taxele de întreținere și eventualele economizări, iar' actele astfel întregite să le subștearnă la proxima sesiune sinodală.

Nr. 84. Urmează *continuarea referadei comisiunei bisericesti* prin raportorul ei Alexandru Muntean.

Se pune la ordinea zilei chestiunea clasificării candidaților la preoție și sinodul la propunerea comisiunii aduce în aceste chestiuni următorul concluz:

I. Relativ la clasificarea parohiilor:

1. Sinodul susține și pe mai departe împărțirea parohiilor în trei clase.

2. Parohii de clasa I sunt:

a.) toate acele parohii, a căror dotațiune o asigură parohia din resurse proprii cu cel puțin 1600 cor. la an;

b.) acelea, a căror dotațiune este asigurată prin drepturile deja câștigate;

c.) orașele și emporiile centrale, fixate de Consistoarele eparhiale.

3. Parohii de cl. II-a sunt toate acele parohii, cari au un venit sistemizat de cel puțin 1200 cor. anual.

4. Parohii de cl. III-a sunt toate parohiile cu dotațiune sub 1200 cor.

5. Aceasta clasificare se face pe durata de 5 (cinci) ani dela intrarea ei în viață.

II. Cu privire la cvalificarea candidaților de preoți se dispune astfel:

1. La parohii de cl. I pot competă absolvenții de cursurile teologice cu 8 clase medii cu maturitate și examenul de cvalificațiune cu calcul general „*distins.*”

2. La parohii de cl. II-a pot competă absolvenții de cursurile teologice cu cel puțin 7 clase medii ori cu maturitatea dela școalele comerciale și cu examen de cvalificațiune preoțească cu calcul „*bun.*” mai departe absolvenții de pedagogie cu examen de cvalificațiune învățătorescă, cari au depus examenul de cvalificațiune preoțească cu calcul „*distins.*”

3. La parohii de cl. III. pot competă absolvenții de cursurile teologice cu cel puțin 6 clase gimnaziale, reale ori civile și absolvenții de pedagogie cu examen de cvalificațiune învățătorescă, cari au trecut cu succes examenul de cvalificațiune preoțească.

Acestea principii au să servească de cinozură Consistoarelor eparhiale la clasificarea parohiilor și la cvalificația cerută dela reflectanți la deplinirea lor.

Nr. 85. Urmează la ordinea zilei *referada comisiunii petiționare* prin raportorul *dr. Teodor Burdan* și la propunerea comisiunii :

Petițiunea lui *dr. Aurel Cozma* din *Timișoara* pentru rezolvirea unui recurs al său la Consistorul din *Arad*:

se transpune Consistorului din *Arad* spre rezolvire urgentă având Consistorul a erua culpabilitatea organelor subalterne în această afacere și a lua în consecvență măsurile disciplinare.

Nr. 86. Petitul comunei bisericesti *Brestovaț* pentru concesiune de colectă în scopul zidirei unei sale de învățământ:

se încuviințează.

Nr. 87. Petitul comunei bisericesti din *Budapesta* pentru încuviințarea unei colecte în țara întreagă în scopul zidirei unei biserici și pentru ajutor diecezan în același scop:

se încuviințează cu privire la colectă, dar' numai pe teritoriul diecezei *Aradului*, iar' cu privire la ajutor se transpune Consistorului din *Arad* spre competentă rezolvire.

Nr. 88. Petitul comunei bisericesti *Temeș-Hodoș* pentru ajutor de 200 cor. în scopul zidirii unei biserici, precum și pentru concesiune de colectă în acelaș scop:

se încuviințează, dar' cu privire la ajutoriu se transpune Consistorului din *Arad* spre competentă rezolvire.

Nr. 89. Petitul comunei bisericesti *Firighaz* pentru concesiune de colectă în scopul zidirei unei biserici:

se încuviințează.

Nr. 80. Petitul comunei bisericesti *Dobrești* (Bihor) pentru încuviințarea unei colecte în scopul zidirii de biserică:

se încuviințează.

Nr. 91. Petitul comunei bisericesti *Coașd* (Bihor) pentru concesiune de a colecta în scopul zidirii de biserică:

se încuviințează.

Nr. 92. Rugarea lui *Anton Balea* rector-casar-econom al internatului din Beiuș pentru remunerațiune de 800 cor.

se transpune Consistorului din Oradea-Mare spre competentă rezolvire.

Nr. 93. Rugarea comunei bisericesti *Ianoșda* (Bihor) pentru a i-se cedă pe 10 ani venitul dela sesiunea parohiei reduse de acolo:

se transpune Consistorului din Arad spre competentă afacere.

Nr. 94. Rugarea lui *Victor Fildan* pentru remunerațiune ca rector al internatului din Beiuș:

se transpune Consistorului din Oradea-Mare spre competentă rezolvire.

Nr. 95. Rugarea comitetului parohial din *Tăgădău* pentru concesiune de colectă în scopul zidirii de biserică:

se încuviințează.

Nr. 96. Rugarea comunei bisericesti *Voi-vodeni* pentru a i-se descrie restanța de 600 cor. cu care datorează la fondurile diecezane:

se transpune Consistorului din Arad spre competentă rezolvire.

Nr. 97. Rugarea comunei bisericești *Chișorosin* pentru concesiune de colectă în scopul reparării bisericei:

se încuviințează.

Nr. 98. Rugarea comunei bisericești *Labasint* pentru concesiune de colectă în scopul zidirii de biserică:

se încuviințează.

Nr. 99. Rugarea lui *Mircu Boată* și consoții din Fenlac referitoare la exarendarea pământurilor sfintei mănăstiri Hodoș-Bodrog:

se transpune Consistorului din Arad spre competentă rezolvire.

Nr. 100. Petiția corpului didactic dela școala civilă de fete din Arad pentru ameliorarea salariilor:

se transpune cu recomandare consistorului din Arad spre competentă rezolvire.

Nr. 101. Rugarea comitetului parohial din *Arad-Gaiu* referitor la ordinul Consistorial Nr. 1363/1910 în cauza unor competențe cultuali:

se transpune Consistorului din Arad spre competentă rezolvire.

Nr. 102. Rugarea lui *Ștefan Ardelean* și consoții din *Macea* pentru regularea unor afaceri parohiale de acolo:

se transpune Consistorului din Arad spre competentă rezolvire.

Nr. 103. Rugarea credincioșilor din *Covăsinț* pentru reactivarea parohiei a III-a redusă de acolo:

se transpune Consistorului din Arad spre competentă rezolvire,

Nr. 104. Rugarea învățătorului *Vasilie Neag* din Sârbi pentru încassarea salariului său restant:

se transpune Consistorului din Arad spre competență rezolvire.

Nr. 105. Rugarea aceluiași învățător *Vasilie Neag* din Sârbi pentru ajutor:

se transpune Consistorului din Arad spre competență rezolvire.

Nr. 106. Rugarea comunei bisericesti *Ripa* (Bihor) pentru concesiune de colectă în scopul zidirii de biserică:

se încuviințează.

Nr. 107. Rugarea comunei bisericesti *Miheleu* (Bihor) pentru încuviințare de colectă în scopul zidirii de biserică:

se încuviințează.

Nr. 108. Rugarea comunei bisericesti *Bulz* (Bihor) pentru concesiune de colectă în scopul zidirii de biserică:

se încuviințează.

Nr. 109. Rugarea comunei bisericesti *Burda* (Bihor) pentru concesiune de colectă în scopul zidirii de biserică:

se încuviințează.

Nr. 110. Rugarea comunei bisericesti *Leș* (Bihor) pentru concesiune de colectă în scopul zidirii de biserică:

se încuviințează.

Nr. 111. Rugarea comunei bisericesti *Draganești* (Bihor) pentru concesiune de colectă în scopul zidirii de biserică:

se încuviințează.

Nr. 112. Rugarea comunei bisericesti *Belegeni* (Bihor) pentru concesiune de colectă în scopul zidirii unei biserici, precum și a comunei bisericesti *B. St. Mărtin* pentru colectă în scopul zidirii de școală:

se încuviințează.

Fiind timpul înaintat și anunțându-se proxima ședință pe azi joi în 29 aprilie (12 maiu) 1910 după amezii la oarele 4, când va urmă la ordinea zilei referada comisiunii epitropești și apoi referadele altor comisiuni, ședința se ridică la oarele 12^{1/2} d. a.

Vasilie Goldiș
notar.

Acest protocol s'a cetit și verificat în ședința comisiunii sinodale de autenticare.

Arad, 4/17 maiu 1910.

Ioan I. Papp m. p.,
Episcop.

Vasilie Goldiș m. p.,
notarul ședinței

Roman Ciorogariu m., p., *George Popovici* m., p.,

Vasilie Beleş m., p., *Petru Truția* m., p.,

Dr. Nicolae Oncu m., p.,

Ședința VIII.

S'a ținut în 29 aprilie (12 maiu) 1910 la ora 4 după amezii.

Președinte: P. S. Sa Domnul Episcop diecezan
Ioan I. Papp. Notar: *Vasile Goldiș*.

Nr. 113. Urmează la ordinea zilei *continuarea referadei comisiunii epitropești* prin raportorul ei dr. *Sever Ispravnic*.

Se cetește raportul Consistorului din Arad, cu care subșterne concluzul congresual Nr. 78/909, apoi cererea Consistorului din Oradea-Mare pentru încuviințarea unui împrumut din fondul episcopiiilor înființându-se în scopul edificării localităților pentru Consistorul din Oradea-Mare.

La propunerea comisiunii sinodul aduce în această chestiune următorul concluz:

După ce nu se arată de loc suma, ce s'ar recere la edificarea contemplată, cererea se remite Consistorului din Oradea-Mare cu învitarea, ca acelaș Consistoriu pe sesiunea viitoare să alăture la petit planul și preliminarul de spese pentru zidirea proiectată și totodată să arate, că din ce izvoare de venite crede a suportă interesele, precum și depurările împrumutului.

Nr. 114. Rugarea catihetului *Nicolae Popescu* din Karczag pentru remunerațiune de 400 Cor.:

se transpune Consistorului din Oradea-mare pentru competentă rezolvire.

Nr. 115. Răspunsul Consistorului din Arad la concluzul sinodal Nr. 30 p. XXII alinea a 2-a, că în chestiunea venitului sesiunii parohiei vacante din *Ianova* n'a avut lipsă de indemnizare, nici a avut datorința să notifice Sinodului dispozițiunea sa:

se ia la cunoștință.

Nr. 116. La propunerea comisiunii epistropoști bugetul Consistorului din Arad pe anul 1910 se stăverește precum urmează:

Bugetul

Consistorului gr.-or. rom. din Arad pe anul 1910.

A) Venite (acoperire)

a) Ordinare.

	A fost preliminar în 1909.	S'a votat pe 1910.
Bani gata rămași la 31 decembrie 1909 . . .	2233·35	3579·48
Ajutor de stat . . .	17300·—	17300·—
Contribuirea 4 fil. de suflet	14150·—	14150·—
60% din venitul fon- dului biseric.-clerical	23903·94	23847·60
60% din venitul fondu- lui școlar-preparand.	3886·20	3942·72
Taxa de 1 cor. dela Cvota 10% spese de ad- ministrare din venitul curat al fondurilor și fundațiilor	22425·17	25270·31
Din venitul sesiilor re- duse întru acoperirea parțială a retributiunii protoprezbiterilor . .	10200·—	10200·—
Spesele biuroului sino- dal dela deputați . .	200·—	200·—
Cvota $\frac{3}{5}$ din venitul fon- dului pentru promova- rea culturii religioase	1498·26	1501·44
Didactru teol.-pedagog.	2500·—	2500·—
Taxe de examen și în- tărire învățătoarească	1000·—	1000·—
b) Extraordinare.		
Cvota de 10% din fon- dul bisericesc-clerical	3983·99	3974·60

	A fost preliminar în 1909.	S'a votat pe 1910.
Cvota dela fond. sinod. congres. spre acoper. parț. a diurnelor de- putaților sinodali . . .	1000·—	1000·—
Dela fondul gimnazial contribuirea la bugetul școlar	600·—	600·—
Dela fondul de asigurare conf. §. 14 din Reg. votat prin conc. sin. Nr. 83 din 1899 . . .	1487·70	1618·62
Din venitul curat al ti- pografiei și librăriei	2248·95	1216·44
Dela fundațiunea Paffy conf. regulam. p. 3. lit. e)	264·—	568·42
Taxe de examen, întă- rire și strămutare preo- țească	1500·—	1500·—
Suma venitelor:	112081·56	115669·63

B) Spese.

I. *Senatul bisericesc.*

a) Ordinar.

Asesorului ordinar:

Salar fundamental . . .	2400·—	2400·—
Adaus personal la salar	600·—	600·—
Ameliorare provizorie până la reg. definitivă	600·—	600·—
Relut de cortel	500·—	500·—
Directorului institutului teologic-pedagogic:		
Salar fundamental . . .	1800·—	1800·—

	A fost preliminar în 1909.	S'a votat pe 1910.
5 cvincvenalii à 200 cor.	1000·—	1000·—
Retribuțiune direcțională	400·—	400·—
Ameliorare provizorie până la reg. definitivă	640·—	640·—
Relut de cortel	500·—	500·—
La 2 profesori de teo- logie: Salar funda- mental à 1800 cor. .	3600·—	3600·—
La unul cvincvenal, re- trograd 666·66, pe 1909 + 200	866·66	200·—
La ambii ameliorare de salar până la regulare definitivă, unuia 400 cor. celuilalt 360 .	760·—	760·—
La ambii relut de cortel 500 cor.	1000·—	1000·—
Profesorului de cant și muzică: Salar funda- mental	1600·—	1600·—
Ameliorare provizorie până la regul. defin.	320·—	320·—
Relut de cortel	400·—	400·—
2 cvincvenale retrograde pe 1 sept. 1904—31 dec. 1909	—·—	1133·32
2 cvincvenale pe 1910	—·—	400·—
La al 3-lea profesor de teologie: Salar fun- damental	—·—	1800·—
Relut de cortel	—·—	500·—
Onorar prof. suplent la teologie	600·—	—·—

	A fost prelimin'nat în 1909.	S a votat pe 1910.
Contribuire la bugetul metropolitan	300·—	300·—
Ajutoare de caritate	300·—	300·—
Rebonificarea celor 11 pprezb. din districtul Consist. din Arad, din fondul preoțesc pent. ședulele de cununii à 600 cor.	11000·—	6600·—
Aceeși rebonificare celor 6 pprezb. din districtul Consist. din Oradea-Mare à 600 coroane	3600·—	3600·—
b) Extraordinare.		
Diurne și spese de emisiuni	1800·—	800·—
Spese neprevăzute	400·—	400·—
La oaltă:	34986·66	32153·32

II. Senatul școlar

a) Ordinare.

Asesorului ordinar: salar fundamental	2400·—	2400·—
Ameliorare provizorie până la reg. definitivă	480·—	480·—
Relut de cortel	500·—	500·—
Referentului revizor școlar, salar	—·—	2400·—
Relut de cortel	—·—	500·—
Profesorilor preparand.: Salar fundamental la 5 à 1800 cor.	8800·—	9000·—

	A fost preliminar în 1909.	S'a votat pe 1910.
La unul 5 cvincvenale à 200 cor.	1000·—	1000·—
La unul cvincvenal re- tograd pe timpul dela 1 sept. 1907—31 dec. 1909	—·—	466·66
Tot acelaia cvincvenal pe 1910	—·—	200·—
Ameliorare provizorie până la reg. definitivă	2000·—	2000·—
Relut de cortel la 5 à 500 cor.	2500·—	2500·—
Profesorului de desemn și caligrafie, salar .	200·—	1600·—
Relut de cvartir	—·—	400·—
Onorar profesorului de higienă	1200·—	1200·—
Salar fundamental învă- țătorului dela școala de praxă	800·—	800·—
Sustinerea alumneului .	2500·—	2500·—
Recvizite de învățământ la institut	300·—	500·—
Recvizite de scris și spese direcționale .	200·—	200·—
Recvizite de învățământ în economie	150·—	—·—
Remuner. catiheților .	5500·—	6000·—
Retribuțiunea celor 11 protoprezv. din distr. Cons. Arad, pt. insp. școlară à 400 cor. ,,	—·—	4400·—

b) Extraordinare.	A fost preliminar în 1909.	S'a votat pe 1910.
Diurne și spese de es- misiuni și inspecțiune	1000·—	1000·—
Ajutoare culturale . . .	2000·—	2000·—
Spese neprevăzute . . .	400·—	400·—
La oaltă:	31930·—	42446·66

III. Senatul epitropesc.

a) Ordiuare.

Asesor ordinar: Salar fundamental	2400·—	2400·—
Ameliorare provizorie până la reg. definitivă	480·—	480·—
Relut de cvartir	500·—	500·—
Secretarului consistorial Salar fundamental	2400·—	2400·—
Adaus personal	800·—	800·—
Ameliorare provizorie până la reg. definitivă	640·—	640·—
Relut de cvartir	500·—	500·—
Controlorului-contabil: Salar fundamental	2400·—	2400·—
Ameliorare provizorie până la reg. definitivă	480·—	480·—
Relut de cvartir	500·—	500·—
Cassarului consistorial: Salar fundamnntal	2400·—	2400·—
Ameliorare provizorie până la reg. definitivă	480·—	480·—
Relut de cvartir	500·—	500·—
Referentului ajutător: Salar fundamental	1600·—	1600·—
Ameliorare provizorie până la reg. definitivă	320·—	320·—

	A fost preliminar în 1909.	S'a votat pe 1910.
Relut de cvartir	400/—	400·—
Ajutorului contabil:		
Salar fundamental . . .	1600·—	1600·—
Ameliorare provizorie până la reg. definitivă	320·—	320·—
Relut de cvartir	400·—	400·—
Salarul unui funcționar la senatul epitropesc	—·—	1600·—
Onorar fiscalului consist.	2000·—	2000·—
Onorar esactorului cons.	800·—	800·—
Arhivarului consistorial:		
Salar fundamental . . .	1600·—	1600·—
Ameliorare provizorie până la reg. definitivă	320·—	320·—
Dotarea canceliștilor . .	4500·—	4500·—
Simbria servitorului de cancelarie	720·—	720·—
Incălzitul și luminatul localurilor consistor.	1300·—	1300·—
Recvizite de scris, mo- bilă și porto	1600·—	1600·—
Tipărituri pentru Cons.	2000·—	2000·—
Prețul unei mașini de scris	710·—	—·—
Contribuțiune și ecvival.	100·—	100·—
Taxa de canalizare, con- zum de apă și asigur.	300·—	300·—
Diurne și viatec depu- taților sinodali	2500·—	2500·—
Diurne și viatec depu- taților congresuali . .	2400·—	—·—
Diurne și viatec la co- misiuni și exmisiuni	400·—	200·—

	A fost preliminar în 1909.	S'a votat pe 1910.
Subvențiunea lui Ioan Moldovan	600.—	150.—
Subvențiunea văd. Milca Bodea	96.—	96.—
Cvota pentru depurarea împrum. gimn. Brad	400.—	400.—
b) Extraordinare.		
Spese neprevăzute . . .	800.—	400.—
La oaltă:	42266.—	39706.—

Recapitarea :

I. Senatul bisericesc .	34986·66	32153·32
II. „ școlar . . .	31930.—	42446·66
III. „ episcopesc .	42266.—	39706.—
Suma speselor:	109182·66	114305·98

Bilanțul :

A) Venite (acoperire) .	112081·56	115669·63
B) Spese	109182·66	114305·98
Escedent:	2898·90	1363·65

Nr. 117. La propunerea aceleiași comisiuni se stabilește precum urmează:

Bugetul

Consist. rom. gr.-or. din Oradea-Mare pe a. 1910.

A) Venite :

	A fost preliminar în 1909	S'a votat pe 1910
Remanența cassei din 1909	2192·54	4120·46
Ajutor dela stat pe 1900	12000.—	12000.—
Competința sidoxială .	1200.—	1200.—

	A fost preliminai în 1909.	S'a votat pe 1910.
Rebonificarea celor 6 protopopi pentru șe- dutele dela cununii din fondul p. ajutorarea preoției	3600·—	3600·—
Competința din fondul pentru promovarea culturei religioase	995·84	995·84
Contribuiri parohiale	7000·—	7000·—
Taxe de 1 Cor. dela cununii	200·—	200·—
10% spese de admini- strare ale fondurilor administrate la acest Consistoriu	262·67	282·11
Cvota din fondul de a- sigurare, fondul gim- nazial și tipografia diecezană	—·—	1960·—
Venite neprevăzute	300·—	300·—
Suma:	27751·05	31658·41

B) Spese :

I. Senatul bisericesc.

Salarul vicarului episc.	10000·—	10000·—
Salar asesorului ref. bis.	2400·—	2400·—
Relut de cvartir aceluiaș	500·—	500·—
Retribuțiunea protopop. pentru ședutele dela cununii și pentru inșp. școalelor	6000·—	6000·—
Spese de călătorie în afaceri bisericesti	200·—	200·—
Suma:.,	19100·—	19100·—

	A fost preliminar în 1909.	S'a votat pe 1910
<i>II. Senatul școlar:</i>		
Remunerațiunea catihe- ților	500.—	500.—
Çatihetului N. Popovici din Oradea-Mare	400.—	400.—
Ajutorarea școalelor	995·84	995·84
Spese de călătorie în afaceri școlare	200.—	200.—
Suma:	2095·84	2095·84

III. Senatul epitropesc.

Salarul secretarului	2400.—	2400.—
Relut de cvartir acestuia	500.—	500.—
Salariu unui ref. ajutător la senatul epitropesc	2400.—	2400.—
Salarul actuarului	2000.—	2000.—
Relut de cvartir acestuia	400.—	400.—
Onorar fiscului	600.—	600.—
Onorar cassarului	200.—	200.—
Onorar controlorului	200.—	200.—
Salar pentru scriitor	1200.—	1200.—
Leafa servitorului	360.—	360.—
Pentru lemne	350.—	350.—
Pentru luminare	60.—	60.—
Recvizite pt. cancelarie	150.—	150.—
Instruirea cancelariei	150.—	150.—
Contribuțiune și ecvi- valent	400.—	400.—
Tipărituri pt. consistor	500.—	500.—
Competința sidoxială	1200.—	1200.—
Diurne deputaților sinod.	1200.—	1200.—
Spese de călătorii în afaceri epitropești	100.—	100.—

	A fost preliminar în 1909.	S'a votat pe 1910.
Conservarea edificiilor	400.—	400.—
Spese neprevăzute . . .	300.—	300.—
Suma:	15070.—	15070.—

Suma speselor :

I. Senatul bisericesc .	19100.—	19100.—
II. Senatul școlar . . .	2095·84	2095·84
III. Senatul episcopesc	15070.—	15070.—
Suma totală:	36265·84	36265·84

Bilanț :

Suma venitelor	—.—	31658·41
Suma speselor	—.—	36265·84
Rămâne deficit:	—.—	4607·43

adecă patrumișasesute și șapte cor. și 43 fil., care sumă se va acoperi din restanțele, ce se vor încasa în decursul anului 1910 și eventualul rest se va acoperi din venitul fondurilor comune clerical și școlar.

Nr. 118. Raportul Consist. din Oradea-Mare, prin care se dau deslușiri asupra greșelii aflate în socoțile fundațiunii Mihoc din anul 1908:

se ia la cunoștință.

Nr. 119. Având în vedere numărul mare de petiții relativ la diferite colectări, cari întră an de an dela o mulțime de parohii din dieceză direct la acest sinod, fără de nici un control și cu încunjurarea corporațiunilor legali și in cele mai multe cazuri fără nici un fel de dovadă despre necesitățile bisericești și școlare, cari singure pot motiva asemenea petițiuni și

peste tot concesiunile de colectă, pentru buna ordine și drept normativ de procedură în toate cazurile de asemenea colectări, — la propunerea deputatului sinodal *dr. Nicolae Oncu* sinodul aduce următorul concluz:

Sinodul enunță, că pe viitor numai acelea petițiuni de colectări pe întreg teritoriul diecezei pentru orice scopuri bisericesti și școlare se pot admite la dezbatere și pot fi luate în considerare din partea acestui sinod, cari sunt bazate pe concluze motivate ale comitetelor parohiale, cari sunt aprobate de sinoadele parohiale și totodată, cari pe calea protoprezbiterului se înaintează la Consistor și de aici la sinod pe lângă opinia atât a protoprezbiterului, cât și a Consistorului competent.

Se enunță totodată, că fiecare comună bisericască, căreia i-s'a dat dreptul de colectare pe teritoriul diecezei, îndată după încheierea colectei, cel mult însă în termen de 1 an de zile dela data concesiunii colectei, este dator să facă și pe calea sa să prezinte Consistorului competent socoată documentată despre rezultatul colectei.

Cu executarea acestui concluz se însărcinează ambele consistorii.

Nr. 120. Se prezintă declarațiunile membrilor din comisiunea sinodală de control, anume a deputaților sinodali: Procopiu Givulescu, dr. Nestor Oprean și dr. George Popa, prin care aceștia abzic a fi membri în acea comisiune. La propunerea comisiunii epitropești prin raportorul dr. Sever Ispravnic:

Abzicerea nu se primește, ci deputații sinodali Procopie Givulescu, dr. Nestor Oprean și dr. George Popa se însărcinează și mai departe cu agendele comisiunii sinodale de controlă.

Nr. 121. Urmează la ordinea zilei *referada comisiunii verificătoare* prin raportorul ei

dr. Iustin Marşieu, în afacerea alegerii de deputați sinodali mireni în cercul Peșteș.

Comisiunea pe baza raportului comisariului sinodal dr. Aurel Lazar constată, că pe lângă cea mai minuțioasă cercetare n'a putut eruă nici persoana, care a înstrăinat, nici modul, în care au dispărut actele electorale, în consecință propune și sinodul decide:

alegerea de deputați sinodali mireni în cercul Peșteș a lui dr. Demetriu Mangra și Iosif Tărău se nimicește, mandatele de deputați sinodali mireni în acest cerc se declară vacante și Consistorul concernent se învită, ca la timpul său să iee dispozițiunile de lipsă pentru alegerea nouă. Totodată Consistorul concernent din Oradea-mare se învită a luă măsurile necesare pentru eruarea persoanei culpabile pentru perderea actelor de alegere și a procede apoi pe cale disciplinară în contra acelei persoane.

Nr. 122. Urmează la ordinea zilei *referada comisiunii bugetare prin raportorul ei Cornel Lazar.*

La propunerea comisiunii:

Sinodul stabilește spesele sesiunii sinodale actuale în sumele următoare:

Pentru deputații din districtul Aradului:

a) diurne	Cor. 1616.—
b) spese de călătorie	„ 235·30
De tot:	<u>Cor. 1891·40</u>

Pentru deputații din districtul Orăzii-mari:

a) diurne	Cor. 696.—
b) spese de călătorie	„ 250·60
De tot:	<u>Cor. 946·50</u>

cari sume se asignează spre plătire la cassa consistorială din Arad în contul bugetelor consistoriale din Arad și Oradea-Mare.

Nr. 123. Pentru verificarea protocoalelor ședinței a VII-a și VIII-a:

se designează deputații sinodali locuitori în Arad.

Nr. 124. Terminându-se agendele prezentei sesiuni sinodale P. S. Sa părintele Episcop mulțamește lui Dumnezeu, că ne-a învrednicit a ne întruni în pace și a încheia cu bine lucrările pentru această sesiune și mulțumind totodată și deputaților pentru zădul și interesarea, cu care au participat la rezolvirea chestiunilor puse la ordinea zilei și implorând binecuvântarea de sus asupra lucrărilor sinodului și asupra deputaților, la oara 7 seara ridică ședința și declară sesiunea sinodală din acest an închisă.

Deputatul Nicolae Zigre mulțumește P. S. Sale în numele deputaților pentru zelul, paciența și tactul, cu care a condus sesiunea încheiată, accentuând stăruințele și rezultatele bune, la cari au ajuns afacerile diecezei sub conducerea înțeleaptă a P. S. Sale.

Vasilie Goldiș,
notarul ședinței.

Acest protocol s'a cetit și verificat în ședința subscrisei comisiuni sinodale.

Arad, 4/17 maiu 1910.

Ioan I. Papp m. p.,
Episcop-președinte.

Vasilie Goldiș m. p.,
notar.

Roman Ciorogariu m. p. *George Popoviciu* m. p.

Vasilie Beleş m. p.

Petru Truția m. p.

Dr. Nicolae Oncu m. p.

Nr. 2320/1910.

La concluzul sin. Nr. 13 din 1910.

A)

Raportul general

al Consistorului plenar gr.-or. român din Arad,
despre activitatea sa în anul 1909.

Venerabile Sinod!

Consistorul nostru plenar înaintează aici raportul său despre anul 1909.

1. Cu regret amintim mai nainte de toate, că în restimp dela sesiunea sinodală din anul trecut au trecut la cele eterne deputații sinodali și asesori consistoriali dr. Ioan Trailescu fost deputat din cler în cercul Chișineu, Traian I. Magier fost deputat din cler în cercul Buteni și Ioan Russu Șirianu fost deputat mirean în cercul Șiria.

2. În toamna anului 1909 la timpul statutar s'a ținut congresul național bisericesc al bisericeii gr.-or. române din patrie. Concluzele acestui congres, comunicate Consistorului, au fost promulgate la timpul său.

3. Corporațiunile prptoprezviterale în cursul anului 1909 au funcționat regulat în conformitate cu dispozițiunile Statutului-Organic și regulamentelor în vigoare.

4. Concluzul Veneratului Sinod eparhial Nr. 91 din 1909, referitor la aplicarea unui funcționar consistorial la senatul bisericesc s'a executat prin aplicarea în mod provizor a unui funcționar consistorial pentru agendele proprii ale fondului pentru ajutorarea preoției.

5. Conform concluzului Nr. 73 al Ven. Sinod eparhial din 1909, prin care biroul sinodal a fost însărcinat a remonstra în numele sinodului în contra rescriptului ministerial Nr. 147441/1908, prin care se susține, că Conzistorul în genere este numai corporațiune consultativă, raportăm, că remonstrațiunea de sub întrebare s'a făcut și a fost prezentată Exceleței Sale Dlui Ministru de culte și instrucțiune publică prin însuși P. S. Sa Domnul Episcop diecezan Ioan I. Papp. La aceasta reprezentațiune Dl Ministru a răspuns prin rescriptul său Nr. 65815/1909, în care declară, că ordinul său de sub întrebare nu privește biserica noastră și roagă pe P. S. Sa, să privească acel ordin ca scos din vigoare. Copia acestui rescript se subșterne Ven. Sinod eparhial cu raport special.

6. În corpul protoprezviteral s'au făcut în anul trecut următoarele schimbări și anume protoprezviterii: Traian I. Magier din Buteni și dr. Ioan Trailescu din Chișineu au răposat în vara anului 1909, iar protoprezviterul Voicu Hamzea din Lipova a fost trecut în statul de deficiență. Pentru îndeplinirea acestor protopopiate vacante s'au luat dispozițiunile regulamentare.

7. Parte prin abdicere, parte prin moarte au devenit vacante în răstimp mandatele de deputați din cler la sinodul eparhial în cercurile electorale Vinga, Chișineu și Buteni, precum și mandatele de deputați mireni în cercurile Radna și Șiria. Conzistorul la timpul său a ordonat alegeri nouă în acestea cercuri și

actele acestor alegeri se subștern Veneratului Sinod eparhial cu raport special.

8. La institutul nostru teologic pedagogic din Arad s'au îndeplinit în decursul acestui an 3 catedre prin profesori ordinari definitivi, iar îndeplinirea altora în acelaș mod este în curgere.

9. În fine comunicăm Veneratului Sinod, că în 1909 la Consistor au intrat 8472 de esibite, deci cu 214 mai puține, decât în anul 1908, când au intrat 8686.

În anul 1909 Conzistorul plenar a ținut 5 ședințe, în cari s'au pertractat 32 de obiecte, senatul strâns bisericesc a ținut 23 ședințe cu 695 obiecte, senatul școlar 23 ședințe cu 341 obiecte, senatul episcopesc 25 ședințe cu 513 obiecte.

Activitatea diferitelor senate și despărțăminte ale Consistorului în 1909 a fost următoarea:

a) *Senatul bisericesc.*

Acte restante din 1908	125
Intrate în 1909	2467
	De tot . 2592
Din aceste rezolvite	2540
Nerezolvite	52
	De tot . 2592

b) *Senatul școlar.*

Acte restante din 1908	125
Intrate în 1909	2641
	De tot . 2766

Din acestea rezolvite	2661
Nerezolvite	105
	De tot . 2766

c) *Senatul epitropesc.*

Acte restante din 1908	271
Intrate în 1909	2264
	De tot . 2535
Din acestea rezolvite	2424
Nerezolvite	111
	De tot . 2535

d) *La secretarul consistorial.*

Acte restante din 1908	—
Intrate în 1909	1516
	De tot . 1516
Din acestea nerezolvite	1504
Nerezolvite	12
	De tot . 1516

e) *La adm. cassei consistoriale.*

Acte restante din 1908	33
Intrate în 1909	94
	De tot . 127
Din acestea rezolvite	120
Nerezolvite	7
	De tot . 127

Arad, din ședința plenară cons. dela 22
Aprilie (5 Maiu) 1910.

Ioan I. Papp m. p.,
Episcop.

Nr. 947/1910.

La concluzul sin. Nr. 15 din 1910.

B)

Raportul general

al Consistorului plenar gr.-or. român din Oradea-Mare, despre activitatea sa în anul 1909.

Venerabile Sinod!

Consistorul gr.or. român din Oradea-Mare întrunit în ședință plenară, despre activitatea sa dezvoltată în cursul anului 1909, în cele ce urmează are onoare a înainta următorul raport:

1. Înainte de toate avem de împlinit o tristă datorință anunțând încetarea din viață a merituoșilor asesori consistoriali și deputați sinodali Paul Fășie și Paul Gavrilette.

Fie-le memoria binecuvântată!

2. În personalul gremiului consistorial s'au făcut următoarele schimbări: La 30 aprilie (13 Maiu) 1909 secretarul provizor al Consistorului nostru Sever Secula abdicând de această funcțiune, președintele consistorului cu N-rul 1274 prez. din același an a încredințat conducerea rezortului plenar și școlar în mod provizor lui Iosif Tărău, care aplicare în ședința Consistorului plenar dela 23 iunie (6 iulie) 1909 s'a luat la cunoștință cu aprobare.

Alegându-se în ședința dela 10/23 aprilie 1909 a Venerabilului nostru sinod eparhial asesor ordinar pentru senatul strâns bisericesc în persoana părintelui George Tulbure, acesta la 19 august (1 septembrie) si-a început func-

țiunea de asesor referent, rămânând a se urmări confirmarea sa canonică în această funcțiune de către Prea Sfinția Sa Domnul Episcop diecezan.

Agendele senatului episcopesc conduse până la acest dat în mod interinal de către asesorul onorar Andrei Horvath, care avea și conducerea rezortului bisericesc, cu N-rul 1770 dela 18/31 august 1909, i-s'au încredințat și pentru mai departe în mod interinal.

În firul executării concluzului Venerabilului Sinod eparhial Nr. 86/1909. Consistorul nostru pentru regularea, aducerea în deplină ordine și controlarea directă a felului de administrare a averilor parohiale din acest district, cu datul 28 septembrie ((11 octombrie) 1909 a aplicat în mod provizor în calitate de exactor consistorial pe Victor Fildan, care la 1 decembrie 1909 și-a și început această funcțiune.

3. Cu datul de 15/28 decembrie 1909 veteranul protoprezbiter al Beiușului, Vasiliu Papp din cauza bătrânețelor înaintându-și cererea pentru a i-se primi abdicarea de administrarea acestui tract, Consistorul nostru a luat măsurile regulamentare pentru îndeplinirea acestuia, concretizând administrarea lui și până atunci protoprezbiterului din tractul vecin al Vașcăului Adrian P. Deseanu.

4. Prin anularea mandatului de deputat sinodal-mirean a lui Dr. Georgiu Roxin, apoi prin încetarea din viață a regretatului Paul Gavrilette, au ajuns în vacanță mandatele de deputați sinodali mireni, în cercurile Tinca și

Beliu, Consistorul în înțelesul dispozițiilor din Statutul-Organic și regulamentul pentru alegerile sinodale a dispus celea trebuitoare pentru alegerile supletorii în acestea cercuri.

Actele electorale respective se înaintează Venerabilului Sinod eparhial prin raport special.

5. Asesorul onorar în senatul școlar Ioan Papp ales în sesiunea sinodului din anul trecut, cu datul 5 iulie 1909 a renunțat dela acest post onorific, în consecință propunem îndeplinirea atât a acestui loc rămas astfel în vacanță, cât și îndeplinirea locurilor regretaților asesor Paul Gavrilette și Paul Fășie.

6. Activitatea oficiilor și organelor protopopești dezvoltată în cursul anului 1909, avem onoare a o prezenta în conspectul general de sub % compus pe baza datelor speciale înaintate de către oficiile protopopești respective.

7. Întrunindu-se Măritul Congres național-bisericesc în cursul anului trecut la terminul statutelor au votat mai multe regulamente și normative privitoare la viața noastră bisericască-școlară.

Amintim aici următoarele: regulament pentru procedura judecătorească, regulament pentru parohii, Regulament pentru organizarea învățământului, s'au făcut planul de învățământ și adaus normativ pentru examenul de cvalificațiune învățătorescă.

Au adus și mai multe concluze de ordin principiar, între cari nu putem face să nu amintim concluzul Nr. 187 adus în chestia limbii de catihizare a elevilor gr.-or. în școalele susținute de stat, care concluz apără dreptul ce-l

are biserica în genere asupra chestiunii de catihizare.

Toate regulamentele și normativele au fost publicate și puse în aplicare, afară de regulamentul pentru parohii, care va intra în vigoare numai în 1 iulie 1910.

8. Pentru o mai ușoară și mai promptă supraveghere și controlare a bisericilor parohiale și a școalelor s'a simțit trebuința unei nouă arondări a tractelor protoprezbiterale din acest district, Consistorul nostru a și făcut în această direcțiune toate pregătirile, despre rezultat respective arondarea proiectată avem onoare a prezenta raport separat.

9. Aici comunicăm, că în Dumineca din 4/17 octomvrie 1909 amăsurat concluzului congresual Nr. 131/1906, cu ocaziunea aniversării centenare dela nașterea fericitului și marelui Arhiepiscop și mitropolit Andrei Barón de Șaguna, în toate bisericile noastre din acest district, pentru odihna sufletului marelui răposat s'au ținut parastasele prescrise.

10. În sfârșit comunicăm Venerabilului Sinod eparhial, că în cursul anului 1909 la Consistorul nostru au intrat 3639 de esibite, cari după natura lor au fost rezolvite în competența:

prezidiului	77
plenului	170
senatul bisericesc	1277
senatul școlar	1498
senatului episcopesc	674
Peste tot: <u>3696</u>	

Ședințe s'au ținut:

plenare 4 cu numeri seriali	57
bisericești 16 cu numeri seriali	396
școlare 15 cu " "	284
epitropești 14 cu " "	230
	<hr/>
Total:	967

Oradea-Mare, din ședința Consistorului
plinar, ținută la 8/21 aprilie 1910.

Vasilie Mangra m. p.,
vicar episcopesc.

Nr. 2310/1910.

La concluzul sin. Nr. 18 din 1909.

C)

Raportul general

al senatului strâns bisericesc dela Consistorul ort. rom. din Arad despre activitatea sa în anul 1909.

Venerabile Sinead eparhial!

Consistorul eparhial gr.-or. rom. din Arad ca senat strâns bisericesc, are onoare a subșterne următorul raport despre activitatea sa în decursul anului 1909.

I. În general.

În anul 1909 acest senat prin activitate intensivă și-a dat toată silința, ca afacerile să curgă în cadrul normal și ca moralitatea populațiunii să se mențină la nivoul pretins de sf. noastră biserică și dacă rezultatul nu e tocmai satisfăcător, aceasta e a se atribui împrejurărilor neprielnice produse de duhul vremii.

II. În special.

1. Pacea și liniștea bisericii n'a fost conturbată de prozelitism. Învățăturile profesate de sectari încă n'au avut înrâurință, deși ici-colea tot se mai ivesc. Nu putem însă tăinui îngrijorarea, ce o avem față de sporirea cazurilor de căsătorii închiate numai cu contract civil, cari pe lângă toate că din partea preoțimeii s'au făcut posibilele ușorări, totuși, precum dovedesc datele speciale, acelea în comparațiune cu anul precedent s'au sporit cu 130.

2. Rapoartele întrate dela oficiile proto-prezbiterale dovedesc, că activitatea organelor din parohii și protoprezbiterate după împrejurări e multămitoare.

3. În chestia stârpirii conviețuirilor nelegiuite, — între cari sunt computate și căsătoriile încheiate numai cu contract civil, — în nexul concluzului de sub Nr. 114 din 1909, Consistorul și 'n anul expirat, prin Circularul emanat la 8/21 maiu 1909 Nr. 1894, a luat măsurile recerute. Rezultatul a fost că din cei ce viețuiesc în nelegiuire, în anul 1909 s'au cuunat și desfăcut 1104 părechi. Față de aceasta însă, tot în anul 1909 s'au ivit 1037 părechi, astfel în comparațiune cu anul precedent, numărul conviețuirilor nelegiuite, au scăzut numai cu 67.

Deși rezultatul nu este tocmai multămitor, dupăce suntem avizați numai la mijloacele proprii, Consistorul și 'n viitor va stăruî cu insistență prin organele sale, ca starea morală a poporațiunii să nu decadă.

4. În afacerea reîncorporării parohiei Hodmezővásárhely conform concluzului de sub Nr. 117 din 1909, venim a raportă, că din partea acestui Consistor, la 6/19 maiu 1909 sub Nr. 2892/1909, atacerea a fost promovată la Prea Ven. Consistor mitropolitan spre eventuala mai departe procedere.

5. De asemenea a fost promovată tot la acel Prea Ven. Consistor mitropolitan, și chestiunea parohiei Senteș, relativ la încorporarea ei la patriarhatul sârbesc din Carloveț.

6. În nexul concluzului de sub Nr. 115 din 1909, în afacerea strămutării sediului pro-

toprezbiteral din Banat-Comloș la Sânnicolaulmare, raportăm, că afacerea e în curgere.

III. Partea formală.

Activitatea acestui Consistor ca senat bisericesc în anul 1909 a fost următoarea:

a) ca restanțe pe anul 1908	
s'au transpus	125 esibite
b) în anul 1909 au intrat	2467 „
	<u>De tot: 2592 esibite</u>

Din acestea s'au rezolvit:

a) în 23 ședințe	665 serii
b) afară de ședințe	1875 „
	<u>De tot: 2540 serii</u>
c) ca restanță s'au transpus pe	
anul 1910	52 esibite

IV. Fluctuațiunea clerului parohial în 1909.

În statul preoțesc sub durata anului 1909 au obvenit următoarele fluctuațiuni:

- au reposat 11 preoți,
- au fost hirotoniți pentru districtul acestui Consistor 10 teologi absolvenți,
- s'au mutat dintr'un protoprezbiterat într'altul 7 preoți,
- instituiți au fost 15 preoți;
- cu finea anului 1909 pe teritoriul acestui Consistor au fost 37 parohii vacante, din cari, 23 au devenit vacante în 1909, prin moarte, abzicere, strămutare, amovare, reactivare și incorporare.

Din parohii vacante:

1. în 4 cazuri s'au îndeplinit posturile;
2. în 6 cazuri s'au efectuat alegerea prin concurs;
3. în 14 cazuri stau sub îndeplinire prin concurs;
4. în 11 parohii curg tractările pentru îndeplinire;
5. 2 parohii sunt vacante din cauza incorporării la patriarhul sârbesc.

Toate parohiile vacante — afară de Hodmezővásárhely și Senteș — sunt provăzute cu administratori.

V. Statul personal.

A) în centru:	în 1908	în 1909	+	—
1. la curtea episcopescă	5	5	—	—
2. la institutele centrale de învățământ . . .	5	5	—	1
3. la mănăstire . . .	3	3	—	—
De tot:	13	12	—	1

B) în afară:

4. în clerul parohial și anume:				
a) protoprezbiteri . . .	11	9	—	2
b) administratori protoprezbiterali . . .	1	3	2	—
c) parohi	307	309	2	—
d) administ. parohiali	49	43	—	6
e) capelani	19	16	—	3
f) diaconi	2	2	—	—
5. la miliție stabili aplicați	2	2	—	—

	în 1908	în 1909	+	—
6. în diverse funcțiuni	—	—	—	—
7. în retragere fără func.	5	9	4	—
De tot:	409	405	7	11

VI. Fluctuațiunea populațiunii în 1909, în raport cu anul precedent.

1. protoprezbiterate îndeplinite	11	8	—	3
2. protoprezbit. vacante	—	3	3	—
3. comune biser. matre	312	313	1	—

Sporiul provine din incorporarea parohiei Herniacova în urma despărțirii hierarhice.

4. comune biser. filii .	126	126	—	—
5. parohii sistemizate .	395	399	4	—

Sporiul provine din reactivarea parohiilor din Chișineu, Cinteiu, Curtacheriu și incorporarea parohiei Herniacova.

6. parohii reduse dela 1895 încoace	—	—	—	—
7. biserici	341	343	2	—

Sporiul provine din zidirea bisericii în comuna Becicherecul-mic și cea incorporată în Herniacova.

	în 1908	în 1909	+	—
8. numărul caselor .	69313	71769	2456	—
9. numărul familiilor părechilor căsător.	82462	82608	146	—
10. numărul părechi- lor cununate . . .	3364	3182	—	183
Din acestea căsătorii mixte	71	74	3	—
11. Conviețuiri nele- giuite, între cari sunt socotite și căsătoriile înche- iate numai cu con- tract civil	8545	8478	—	67
12. numărul născuților				
a) bărbați	6703	6989	286	—
b) femei	6343	6674	331	—
De tot:	13046	13663	917	—
Sporul coresp. la 3·40‰.				
Din cei născuți sunt				
din pat nelegiuit	2793	2829	36	—
13. n-rul răposaților:				
a) bărbați	5535	5675	140	—
b) femei	5532	5467	331	—
De tot:	11067	11142	140	65
Mortalitatea cores- punde la 2·78‰.				
Intre cei rep. a murit cu moarte silnică:				
a) uciși	43	40	—	3
b) sinuciși	24	36	12	—
c) nenorociți . . .	48	51	3	—
De tot:	115	127	15	3

	în 1908	în 1909	+	—
14. Treceri dela alte bis. la ortodoxie:				
<i>a)</i> bărbați	55	530	475	—
<i>b)</i> femei	65	518	453	—
De tot:	120	1048	928	—

Numărul trecerilor au crescut prin incorporarea comunei Herniacova la dieceza noastră.

Trecerile corespund la 0·25‰.

15. Treceri dela ortodoxie la alte biser.				
<i>a)</i> bărbați	115	187	72	—
<i>b)</i> femei	89	109	20	—
De tot:	204	296	92	—

Trecerile corespund la 0·07‰.

16. N-rul sufietelor:				
<i>a)</i> bărbați	201436	202570	1134	—
<i>b)</i> femei	196589	197956	1367	—
De tot:	398025	400526	2501	—

Sporiul corespunde la 0·62‰.

17. Veniți la noi (emigrati):				
<i>a)</i> bărbați	618	504	—	114
<i>b)</i> femei	689	565	—	124
De tot:	1307	1069	—	238

Sporiul corespunde la 0·26‰.

	în 1908	în 1909	+	—
18. Mutați dela noi (emigrați):				
a) bărbați . . .	848	1027 179		—
b) femei . . .	750	814 64		—
De tot:	1598	1841 243		—

Emigrările corespund
la 0·44‰.

Emigrările provin mai
ales din pprezbi-
teratele Arad, Hal-
magiu, Radna, Li-
pova, Belinț, Ti-
mișoara și B. Com-
loș, de unde păr-
țile pentru câști-
garea pânei de
toate zilele, s'au
dus mare parte în
America. Nu alt-
cum și din comu-
na Hodmezővásár-
hely, care e incor-
porată la patriar-
hatul sârbesc.

19. Și-au mărturisit păcatele:				
a) bărbați . . .	39620	38676	—	944
b) femei . . .	55016	54446	—	570
De tot:	94636	93122	—	1514

Mărturisirile coresp.
la 23·24‰.

20. Din numărul total
al populațiunii știu

	în anul 1908	în 1909	+	—
scrie și ceti, ori numai ceti:				
a) bărbați . . .	96261	100191	3930	—
b) femei . . .	55501	59221	3720	—
De tot:	151762	159412	7650	—
Ceeace corespunde la 39·86‰.				
21. Analfabeți sunt:				
a) bărbați . . .	105175	105840	665	—
b) femei . . .	141088	135274	—	5814
De tot:	246263	241114	665	5814
Ceeace corespunde la 60·14‰.				
Din cei analfabeți sunt băiați sub 6 ani:				
a) de genul bărb.	29260	30915	1655	—
b) „ „ fem..	30666	32884	3873	—
De tot:	59926	63799	3873	—
Ceeace corespunde la 15·92‰.				
Astfel după detrage- rea băieților de sub 6 ani, rămân ca analfabeți:				
a) bărbați . . .	75915	74925	—	990
b) femei . . .	110422	102390	—	8032
De tot:	186337	177319	—	9022
Ceeace corespunde la 44·27‰.				

**VII. Personalul didactic dela institutul
teologic se compune:**

a) un director și totodată profesor	1	1	—	—
--	---	---	---	---

	în 1908	1909	+	—
b) doi profes. din cler	2	2	—	—
c) un prof. mirean .	1	1	—	—
d) un profes. mirean pentru cant și muzică.	1	1	—	—
e) un prof. interimal din cler pentru tipic și rituale	1	1	—	—
f) trei profesori interi- mali pentru propunerea limbii și lit. române, hi- giena și economie . .	3	3	—	—
De tot:	9	9	—	—

VIII. Teologi absolvenți și frecvențanți au fost:

1. absoluți pe terito- rul acestui Consistor .	16	14	—	2
Din aceștia sunt aplicați:				
a) în serviciul bisericii	6	2	—	4
b) la oficii mirenești	3	4	1	—
c) fără ocupațiune (la părinți)	7	8	1	—
De tot:	16	14	2	4

2. Frecvențanți și res- pective înscriși:				
a) în cursul prim .	21	21	—	—
b) în cursul doi . .	24	23	—	1
c) în cursul trei . .	12	20	8	—
De tot:	57	64	8	1

In privința studiilor
anterioare frecvențanții
se grupează:

a) cu pregătiri aca- demice	—	—	—	—
--	---	---	---	---

	în 1908	în 1909	+	—
b) cu 8 clase și maturitate (gimn. ori reale)	21	27	6	—
c) cu 8 clase gimnaziale ori reale	13	11	—	2
d) cu 6 clase gimnaziale ori reale	10	14	4	—
e) cu 7 clase gimnaziale ori reale	1	—	—	—
f) cu maturitate dela școalele comerciale . .	5	3	—	2
g) cu școală comerc.	1	1	—	—
h) cu 6 clase civile .	1	2	1	—
i) cu absolutor preparandial și examen de cvalificațiune învățător.	5	6	1	—
De tot:	57	64	12	5

IX. Cauzele matrimoniale și disciplinare.

1. Cauze matrimoniale restante din 1908 nu au rămas. În decursul anului 1909 s'au ivit 76 cazuri de procese matrimoniale, cari toate s'au terminat cu desfacerea căsătoriei dintre părți.

2. Afaceri disciplinare din anii precedenți au rămas în curgere 17
 În anul 1909 s'au ivit 32

De tot: 49

Din acestea în anul 1909 s'au terminat . 39
 În curgere au rămas 10

De tot: 49

Din acestea sunt:

a) sub sentință 2
 b) sub opinieare și formularea acțiunii . 3

c) sub cercetare	1
d) spre întregire	4
	<u>De tot: 10</u>

Din aceștia sunt 4 de natură mai gravă.

X. Bisericile zidite și renovate.

1. Pe teritoriul acestui Consistor în decursul anului 1909 s'au terminat zidiri de biserici în comunele: Ictar, Toc și Becicherecul-mic. Sub zidire stă cea din Apăteu, Talpoș, Faz.-Varșand și Guravăii.

2. S'au renovat radical bisericile din Sânicolaul-mic și Târnova.

Atât bisericile nou zidite, cât și cele renovate au fost sfințite prin însuși P. S. Sa Domnul Episcop diecezan Ioan I. Papp.

3. S'au mai renovat bisericile din Chișineu și Nereu, cari cu binecuvântare arhierescă au fost provizor sfințite prin administratorul protoprezbiteral și respective prin preotul local.

S'au mai efectuat renovări externe la bisericile din Pecica-română, Buteni, Ignești, Hăl-măgel, Iosaș, Secaș, Giula-germână, Pilul-mare și Murani.

4. P. S. Sa Domnul Ioan I. Papp episcop diecezan inspirat de duhul apostolic și nemărginita sa iubire, ce o are cătră poporul dreptcredincios încredințat arhipăstoririi Sale și în anul expirat, la rugarea credincioșilor au binevoit a onora cu înalta Sa vizită mai multe comune aisericești, cari aparțin acestui Consist., anume:

a) în 15/28 august, comuna Târnova din protoprezbiteratul Șiriei, unde a binevoit a sfinți biserica. Cu acel prilej a cercetat și comuna Șiria, unde a luat parte activă la înmormântarea decedatului Dr. Iuliu Mera, fost medic în Karlsbad, care a testat averea sa de 72000 cor. spre scop cultural.

b) în 30 august, comuna Sânnicolaul-mic, din protoprezbiteratul Lipovei, unde a sfințit biserica radical renovată.

c) în 20 septembrie (3 octombrie) comuna Ictar din protoprezbiteratul Belințului, unde au îndeplinit actul sfințirii bisericii nou zidite.

Tot cu acest prilej a onorat și comunele Topolovețul-mare și Budințul, tot din acel protoprezbiterat.

d) în 18/31 octombrie comuna Toc, din protoprezbiteratul Radnei, unde a sfințit biserica nou zidită. Tot atunci a cercetat cu înalta Sa vizită și comuna Soverșin din acel protoprezbiterat.

e) în 25 octombrie comuna Becicherecul-mic din protoprezbiteratul Timișorii, unde biserica nou zidită a binevoit a o sfinți.

În calea vizitațiunii canonice P. S. Sa pretutindenea a fost întâmpinat cu mari și solemne ovațiuni, în toate comunele și gările căilor ferate, atât din partea străinilor, cât și din partea credincioșilor noștri, cari emulau întru a da onorurile Înaltului Prelat.

În toate comunele atinse P. S. Sa atât cu ocaziunea primirilor, dar mai ales în biserici a ținut instructive cuvântări combatând scăderile locale și arătând urmările

dăunoasă a aceloră, a îndemnat credincioșii a fi cu alipire către sf. maică biserică și instituțiunile ei; i-a ambiționat a cultiva în măsură tot mai mare simțul religios și virtuțile cetățenesti; i-a întărit în credință către Dumnezeu și iubirea de aproapei.

În școalele, pe cari P. S. Sa le-a vizitat a dat sfaturi și povețe tineretului, îndemnându-i a frecventă regulat școala și a învăța cu diligență, ca astfel să poată deveni membri folositori ai bisericei și ai patriei.

Actele relative la vizitațiunile canonice se află depuse în arhiva Consistorului sub esibilitate: 8466, 8467, 8469 și 8470 din 1909.

XI. Dăruiri pentru biserici și instituțiunile ei.

I. Protoprezbiteratul Arad.

1. Arad: Dr. Nicolae Oncu, pentru biblioteca școlară la școalele noastre din Arad, 120 cor.; văd. Sofia Florescu născută Spătariu, un prapor roșu în sf. biserică în preț de 300 cor.; George Ioanoviciu, pentru îngrijirea icoanelor dăruite de dânsul 20 cor.

2. Bătania: George Andreica și Georgina Cornea, 2 icoane la biserică în preț de 40 cor.

3. Cenadul-unguresc: Veturia Nestor preoteasă, Emilia Coste învățătoare și Draga Luțai proprietar, au colectat pentru facerea unui baldachin și a praznicarelor 480 cor.; Marina Marienuț, au dăruit 3 măsurite în preț de 100 cor.; văd. Cristina Uuch, 3 ștergare în preț de 30 cor.

4. Cicir: Măriuța Nădăban, 2 candelă în preț de 20 cor.

5. Micălaca: preotul Iustin Dascăl, a dăruit bisericii 30 cor., pedeapsa încasată dela Teodor Păcurar și Ioan Mihuța; Ana Nețiu, un mäsaiu pe mormântul Domnului în preț de 24 cor.

6. Pecica-română: väd. Elena Cenădan, un jug. și 1006 □ stângeni pământ în preț de 4000 cor., pentru biblioteca parohială; Iancu Bodrogean, o cruce și 4 ripizi în preț de 500 cor.; Locuitorii Iritz M. și Adler G. comerc., o cruce și 4 ripizi în preț de 200 cor.

7. Șeitin: George Ardelean, o cădelniță în preț de 70 cor.

8. Tornia: Preotul Nicolae Ionescu, un rând de ornate negre pt. înmormântări în preț de 60 cor.

II. Protoprezbiteratul Chișineu.

1. Filia Ciorvas: väd. Maria Dan din Oros-háza, 2 prapore în preț de 120 cor.; văduva Persida Dan născ. Deac din Ciorvaș, potir de argint în preț de 60 cor.

2. Chitighaz: Contele Almássy Dénes, bani gata 100 cor., ajutor pentru cumpărarea unui orologiu de turn.

3. Giula-germână: väd. Sofia Pocuța n. Fogarasi, ornat preoțesc în preț de 220 cor.

4. G.-Vărșand: Nicolae Turcaș și soția Florița Pătroi, ornat preoțesc în preț de 100 c.; Moise Balaj și soția Susana Clepe, un mäsai brodat pe prestol în preț de 40 cor.

5. Mișca: Mitru Raț, ornat preoțesc în preț de 80 cor.

6. Sinteia: Ioan Ardelean notar, o cruce 'naintea bisericii în preț de 240 cor.; Simeon Cicariu, ornat preoțesc 160 cor.; vād. Floare Pinter n. Orădan, 4 ripizi și o cruce în preț de 140 cor.; Mihaiu Orădan, o cruce în preț de 40 cor.

7. Socodor: Cornel Lazar, diacon Arad, o cădelniță în preț de 20 cor.

III. Protoprezbiteratul Șiria.

1. Agraș: Ambrosie Baj, un rând de odăjdii în preț de 60 cor.; Ambrosie Stefan, un prapore în preț de 40 cor.

2. Drauț: Trandafir Lingurar și Ioan Recheșan, un rând de odăjdii vinete în preț de 70 cor.; Teodor Tebeș și soția sa Teodora, 2 măsărițe pe prestol și o ștergare în preț de 20 cor.; Mina soția lui George Tebeș, 2 măsărițe pe masa sf. biserici, în preț de 20 cor.; Barbura și Elena Sârb, Miria și Măriuța Betea, ștergare pentru sf. biserică în preț de 20 cor.; Ioan Rusu, Teodor Sârb (alui licu), luminări sfetnice și 1 brâu, în preț de 20 cor.

3. Gașa: frații Moise și George Dârlea, un dulap de sticlă la proscomidier în preț de 40 cor.

4. Comlăuș: Ilie Budiu și soția Ana, duși în America, un potir în preț de 40 cor.; Mihai Leucuta, preot și familia, un ornat negru complet în preț de 100 cor.

5. Covăsint: învățătorul Romul L. Papp, bani gata la zidirea gardului sf. biserici 100 cor.; Dimitrie Olariu, bani gata la zidirea gardului sf. biserici 100 cor.; Alexandru Terebenț

bani gata la zidirea gardului sf. bis. 100 cor.; D-na Maria Spătan, un stihar preotesesc în preț de 20 cor.

6. Musca: Teodor Măruster, un prapore în preț de 40 cor.

7. Pâncota: Banca poporală mag. din loc bani gata pentru școli 40 cor.; Ioan Iercoșan, preot o cădelniță de argint china, în preț de 26 cor.; Petru Tol econom, bani gata pentru aurirea potirului 36 cor.; Ignatie Pavloviciu și soția, doi prapori de atlas în preț de 120 cor.; Lazar Palco, un baldachin în preț de 200 cor.

8. Sinitea: Ioan Moț și familia, un rând de ornate în preț de 100 cor.; Floare Moț, o cădelniță cu 28 cor.; Ioan Luca și familia, 1 prapore cu 24 cor.

9. Șiria: Banca mag. din loc, bani gata 30 cor., pentru elevii săraci; Ioan Rusu, o icoană a maicii Domnului cu 50 cor.; Măriuța vād. răm. de Nic. Binchici, un vâl pe prestol cu 22 cor.; Petru Bodea, un epitrahil cu 30 coroane.

10. Ternova: Teodor Drecin preot, bani gata 50 cor., la renovarea sf. biserici; D-na preoteasă Valeria Popa, făină de paști și lumini până la rusalii, în preț de 20 cor.

IV. Protoprezbiteratul Ienopolea.

1. Apateu: vād. Ungur Maria, un prapore cu 60 cor.

2. Berechiu: Alexandru Popoviciu, un rând de odăjdii cu 110 cor.; Ana Popoviciu, un prapore cu 32 cor.

3. Bocsig: Corul plugarilor gr.-or. români, un clopot cu 2600 cor.

4. Boroşineu: văd. Bonţa Stanca, 2 acopereminte analog cu 30 cor.; Mai multe femei perdeauă la uşile împărăteşti cu 59 cor.; Tukuher Ferencz, un ţănător de cărţi pe prestol cu 25 cor.; văd. Anastasi Georgia, un ţinător de recvizite la botez cu 26 cor.

5. Cermei: Maria Chera, ornate preoţeşti cu 150 cor.

6. Mânerău: Urbarialiştii, pentru zidirea bisericii, 737 cor. 14 fil. în număr.

7. Moroda: Mai mulţi credincioşi, un rând de odăjdii cu 150 cor.

8. Răpsig: Ecaterina Cosma, o cruce de argint china cu 32 cor.; Mihai Cosma preot, o cădelniţa de argint china cu 24 cor.

9. Şepreus: Iosif Vuculescu diacon, o icoană artistic pictată în valoare de 300 cor.; Petru Pârv, 2 prapori cu 60 cor.; George Pârv episcop, 2 prapori cu 60 cor.

10. Şicula: Ioan Cristea şi Antiţa, un prapore cu 20 cor.; Ioan Păşcoi, Petru Morar şi Saveta Lasc, un rând de odăjdii cu 80 cor.; George şi Petru Puşcaş cu Petru şi Măriuţa Bodea, un rând de odăjdii cu 80 cor.

11. Somoşcheş: urm. d-lui Jakabfy 50 cor., număr; Urbarialiştii 5414 cor. 26 fil. număr.; Teodor Berar, o cădelniţă cu 40 cor.

12. Vădas: Teodor Achim, 1 epitrahil cu 24 cor.

13. Zărand: Agatia soţia lui George Sârbovan, un acoperemânt de lână pe prestol cu

20 cor.; Petru Bogdan și soția Lenca Marcus, un analog cu acoperemânt și un stihar pe băieți cu 50 cor.

V. Protoprezbiteratul Buteni.

1. Almăș: Alexandru Nica preot, 2 sfesnice de argint cu 3 brațe în preț de 54 cor.; Teodor Turc sen. econom, un prapore cu 25 coroane.

2. Bârsa: Persida Țucra econ. un rând de ornate cu 120 cor.

3. Bontești: mai mulți credincioși prin colectă, un rând de ornate luminate cu 160 cor.; Cristina Sabău preoteasă, un prapore cu 32 cor.; Cornel Sabău preot, un prapore cu 62 coroane.

4. Buhani: Ignatie Ageu și Persida Giurca cun. Dronca, un prapore cu 24 cor.

5. Camna: Toader Aredean econom, 1 disc, 1 linguriță cu cutie și un prapore cu 94 coroane.

6. Cuiediu: Petru Kühn și soția din Timișoara, icoana preacuratei cu 50 cor.; Carol Bognar notar, 20 cor.

7. Govoșdia: Iancu Mihulin econom, a vărut biserica din afară, costându-l 63 cor.; Anița Mercea din Buteni, 4 măsaie, 2 icoane mici și sfesnice în preț de 24 cor.

8. Hodiș: mai mulți credincioși, un rând de odăjdii cu 158 cor.

9. Iarcoș: Trif. Iercoșan și Alexandru Iercoșan cu soția, 1 evanghelie fin legată cu 36 coroane.

10. Laz: Simion Copian econom, o cădelniță de argint china cu 30 cor.

11. Nadăș: Teodor Moțocon, Ana Prundan, Ana Cioban, 3 prapori 19 preț de 90 C.

12. Prăjești: Mai mulți credincioși, un baldachin, cu 136 cor.; Ioan Marc și soția, 1 evanghelie legată cu 40 cor.; Mai mulți credincioși economi, un rând de odăjdi cu 128 cor.; Constantin Goita, Ioan Vanci și soția și Ioan Lazar și soția, 3 prapori în preț de 96 cor.

13. Roșia: George Bodea preot, văpsirea turnului bisericii cu 100 cor.; mai mulți credincioși economi, au renovat crucea turnului bisericii și aurit, costând 150 cor.; mai mulți credincioși economi, au vărut pe din afară sf. biserică, costând 100 cor.

14. Selegeni: mai mulți credincioși economi, 1 cruce, 1 disc și o steluță cu 20 cor.

15. Șilindia: mai mulți credincioși economi, mormântul D-lui cu 120 cor.

16. Vasoiaia: Ioan Brassay și soția Elena n. Novac proprietar, 2 icoane împărătești cu 130 cor.; inaltul Guvern al României, 1 Triod și 1 Penticostar cu 30 cor.

VI. Protoprezbiteratul Hălmagiu.

1. Bănești: Alexandru Gligor preot, 1 prapore cu 30 cor.; Ioan Banici econ. 1 prapore cu 32 cor.; Preotul A. Gligor cu mai mulți credincioși, un rând de ornate negre cu 64 coroane.

2. Hălmăgel: mai mulți credincioși, pentru renovarea coperișului bis. 67 cor. 60 fil.

3. Hălmagiu: Buşa Ghiţa cojocar, o cruce de piatră în cimiterul bis. cu 300 cor.; „Crişana“ filiala Hălmaj, 200 cor. bani gata pentru renovarea bisericii; studenţi români din venitul unei petreceri, bani 54 cor. pentru înfrumseţarea bisericii.

4. Holtmizeş: Constanţa Hărduş preoteasă, un rând de ornate preoteşti cu 60 cor.

5. Lazuri: Foştii urbarialişti credincioşi ai bisericii, în bani 62 cor.

6. Dobroţi: Nicolae Toma teolog şi soţia Carolina Indrieş, un rând de ornate preoteşti cu 100 cor.

7. Strâmba: Ioan Farca econ. primar com. un rând de ornate bis. cu 40 cor.

8. Rişculiţa: Văduva Ana Costar şi alte femei pioase, pentru procurarea zaveşei la uşile împărăteşti 80 cor.

9. Talagiu: Maria şi Eva Herbei, o cădelniţă cu 22 cor.

10. Baldovini: Mai multe femei pioase, o cădelniţă cu 22 cor.

11. Ternava: Gheorghe Borza I. Tănasă econ., un rând de ornate preoteşti cu 80 cor.

12. Vaţa-de-jos: Elena Maci, 2 prapori cu 30 cor.

13. Tiuleşti: Leucean Serafim epitrop, un rând de ornate preoteşti cu 120 cor.

14. Zimbru: Alexandru Roz econ. Dulcele, un prapor cu 24 cor.

15. „Crişana“ institut de credit şi econ. Brad şi filiala Hălmagiu, comunelor bisericesti Tomeşti, Vaţa-de-jos, Dobroţ şi Sirbi, câte 100 cor. pentru şcoale, total 400 cor.

VII. *Protoprezbiteratul Radna.*

1. Baia: Tudora Rus Abrudean, un potir cu 30 cor.; Gheorghe și Alexandru Medre, un rând de odăjdii cu 75 cor.; Damaschin Medre preot în Slatina, o evanghelie cu 40 cor.

2. Bătuța: Comuna urbarială, în bani 1000 cor.; Alexe Joie, un triod cu 32 cor.; Iosif Marchiș Govoșdia, un chiot cu 30 cor.; Mai mulți credincioși, un rând de odăjdii cu 160 coroane.

3. Căpruța: Mihai Bugariu, în bani 200 cor.; Venitul unei petreceri în bani 34 cor. 18 fileri.

4. Conop: Comuna urbarială, în bani 60 cor. 80 fil.

5. Corbești: Nicolae Petrean, icoana învierii cu 20 cor. 50 fil.

6. Cuvin: Teodosiu Moț preot, Mormântul D-lui 300 cor

7. Giulița: Văd. Gervasia Tamșa, un rând de odăjdii cu 40 cor.

8. Ilteu: Marcu Antone, învălitoare pentru analog 21 cor.; Aurel Marcu, un tas și un clopoțel cu 21 cor.

9. Lupești: Mai Mulți credincioși, 2 rânduri de odăjdii cu 180 cor.

10. Miniș: Mai mulți credincioși, un prapore cu 186 cor.

11. Pauliș: Karol Besztrecky, un polican-dru cu 180 cor.; Nina Pârnevan, o cruce de peatră înaintea bis. cu 350 cor.; Dimitrie Trifulescu, un rând de odăjdii cu 110 cor.

12. Pârnești: Jurcoane Ioan și cons., un rând de odăjdii cu 100 cor.; Jurcoane Magdalena, un prapor cu 46 cor.

13. Petriș: Văd. Ana Han n. Dara, un rând de odăjdii cu 120 cor.; Ioan Cozma, un rând de odăjdii și un prapor cu 100 cor.; Mai mulți credincioși, un policandru cu 100 cor.; Mai mulți credincioși, țăvi de tinichea în jurul bisericii 200 cor.

14. Slatina: Longhin Enășescu, un prapor cu 50 cor.; Parohienii, pentru edificarea casei parohiale 430 cor.; Preotul Damaschin Medre, lemnul și piatra pentru casa parohială 300 cor.; „Victoria“ institut de credit și economii Arad, pentru casa parohială 200 cor.

15. Temeșești: Flore Jancu, zaveză de catitea 30 cor.; Todor și Alexandru Blejinar, 2 prapori 80 cor.

16. Toc: Prințul Alois Lichtenstein, în bani 200 cor.; Iosef Vogt, în bani 25 cor.; Protop. Givulescu și soția, un potir 130 cor.; Iosif Dehelean, 1 cruce de argint 24 cor.; Manasie Luntraș, 2 sfeșnice 24 cor.; Ioan Reinhardt, 2 sfeșnice 60 cor.; Halász Dániel, 1 candelă 40 cor.; Dimitrie Gecherean, 1 cădelniță 30 cor.

16. Trăoaș: Iosif Marcu, un prapor 36 cor.; Mai mulți credincioși, o evanghelie 56 coroane.

VIII. Protoprezbiteratul Lipova.

1. Bacamezeu: Marta Muranescu, lumini, oleu, tămâie și vin 24 cor.; Talida Șuba, 6 stihare pe adm. 24 cor.; Icania Tișan, 1 stihar preoțesc, 4 sfeșnice 22 cor.

2. Belatinți: Todor Dragomirescu, Iosif Lupulescu și Iosif Stoian, un rând de ornate cu 190 cor.

3. Țela: Maria Ștepan, un stihar preoțesc cu 30 cor.

4. Chelmac: Gheorghe Cleescu, o cruce pe prestol 24 cor.; Maria Ștefanescu, un epitrahir 21 cor.; Petru Nedescu, odajdie cu 100 coroane.

5. Cuveșdia: Mai mulți credincioși, un prapore 110 cor.

6. Labașinți: Moise Oprescu, un prapore 35 cor.; Nicolae Erantescu, un prapore și stihar 33 cor.; Gheorghe Suciu, o cădelniță de argint 25 cor.

7. Lalașinți: Ioan Hadan și soții, lumini peste tot anul 200 cor.; Efimia Brata, 1 măsaie 4 ștergare 25 cor.; Gheorghe Leric, un rând ornate 140 cor.; Susana Maleș, 2 stihare, 1 epitrahil 30 cor.; Seidner Bernáth, var pentru școală și biserică de 30 cor.

8. Lipova: Anastasia Giuchii, un rând de ornate 160 cor.; Marilina Bocu din Arad, aco-peremânt pe potir 30 cor.

9. Ohaba sârbească: Costa Țidorescu, un rând ornate 80 cor.; Eufrosina Rista, un potir aurit 20 cor.; Mai mulți credincioși, un măsaie pe analog 36 cor.

10. Selciva: Paulina Laz din Zam, un rând ornate 110 cor.

11. Ususeu: Petru Iovescu, un rând ornate 90 cor.; Vasile Dumescu și Gheorghe Blidari, o evanghelie 120 cor.

IX. Protoprezbiteratul Belinț.

1. Babșa: Mai mulți credincioși, un pentecostar și un minei pe 1. iunie 27 cor.

2. Bara: Dr. Iosif Gall din Lucareț, magnat al țării, 10 stângeni de peatră la zidirea școalelor 120 cor.; Ioan Pocioiau notar cercual, 4 candelile de argint de china 44 cor.

3. Budinț: Livia Gornic, prescurile peste tot anul 40 cor.; Mai mulți credincioși, o cruce de marmură înaintea bisericii 267 cor. 50 fil.; Corul vocal, pictarea crucii de mai sus 120 cor.; Romul Brancu și Elena Lăzărel, 2 prapori mici pentru școlari 40 cor.; Mai mulți credincioși, un rând de ornate 60 cor.

4. Bunea română: Similiana Surdu și Eva Lungu, un rând de ornate 90 cor.

5. Cutina: Ioan Olariu, ornate negre 150 cor.

6. Dobrești: Avram Vasescu, un rând de ornate negre 50 cor.

7. Dubești: P. Ardelean preot, 2 rânduri de ornate și un vas de miruit 322 cor. 66 fil.; Stefan Givulescu, un mășai pe prestol 21 cor.; Paulina Hațigan, un prapor 22 cor.

8. Ficătar: Ioan Stanciu, un rând de ornate 120 cor.

9. Filia Păru (la Gruin): Andrei Vaichescu și soția sa Iuliana, un rând de ornate 100 cor.

10. Ictar: Dr. Lucian Georgevici avocat în Recaș, un steag 160 cor.; Corul vocal și tinerimea școlară, un steag 200 cor.; Cultivătorii de viermi de mătăsă din Ictar, un steag 100 cor.; Lazar Neumann comerciant Ictar, un lustru 300 cor.; Trifon Micu econom, un

lustru 240 cor.; Mai mulți credincioși, pictarea celor 4 evangeliști și 4 tablouri pe cerimea bis. 383 cor.; Lucrătorii dela calea ferată din Ictar, 2 sfeșnice de fier înaintea altarului 50 cor.; Sigismund Török notar cercual, o cădelniță de argint china 30 cor.; Ana Amandia, Elena Micu, Elisabeta Belințan și Maria Cădariu, două candelice înaintea iconostasului 30 cor.; Dr. Iosif Gall, magnat din Lucareț, în bani 100 cor.; P. S. Sa Dl Episcop diecezan Ioan I. Papp din Arad, onorarul oferit din incidentul sfințirii biserici celei nouă 200 cor.; Virgil Amandia învățător, cvincvenalul II. și III. în preț de 300 cor.

11. Lăpușnic: Livia de Tompo, disc, ste-luță și copie 29 cor.

12. Mănăstur: Vasilie și Saveta Radulescu, un rând de ornate 70 cor.; Toma Stoian, un prapor 30 cor.; Ioța Ghârda, un prapor 30 cor.; Ioța Popovici, 2 prapori 70 cor.

13. Ohaba forgaci: Gheorghe Magheru preot, ornate, 1 litier, o cutiuță pentru mir și oleu 156 cor.

14. Rachita: Ioan Istrat, ornate negre 70 coroane.

15. Rămetea luncă, Ana Ostein n. Vo-dislav, un prapor 70 cor.

16. Șușanovăț: Ioan Pătruca, învățător penzionat, pictura de pe crucea dinaintea bi-sericii 40 cor.; Ecaterina Ribarovici, soția not. cercual, Mormântul D-lui 44 cor.

Șuștra; Iuliana Cornea, învățătoare penz., 3 măsaie pe analoage și 2 vase de flori 40 cor.; Ioan Curnici, măestru zidar, un prapor

40 cor.; Mai mulți credincioși, 4 prapori 160 coroane.

18. Târgoviste: Mai multe femei credincioase, o evanghelie și 4 sfeșnice pe prestol cu 190 cor.

X. Protoprezbiteratul Timișoara.

1. Becicherecul-mic: Pavel Sebestyén și soția, evanghelie legată în email 90 cor.; Teodor Tieregan, 2 sfeșnice 32 cor.; Societatea de masă din Timișoara-fabric, un baldachin 200 cor.; Iosif Basioc Berliște, un chivot 50 cor.; Mladin Nedici econom, un policandru cu 60 coroane.

2. Bencecul-român: Teodor Bogdan econ. un prapore 90 cor.

3. Bucovăț: Petru Belințan econom, bani gata 415 cor.

4: Calacea: Roxa Bugariu econom, ornate 100 cor.

5. Chișoda: Trifu Cărbunariu măestru, prapore 65 cor.; Aurel Stoici și soția, mășai pe analogion 25 cor.

6. Fabricul Timișorii: Reuniunea femeilor române, vestminte 150 cor.; Prima cassă de păstrare, bani gata 50 cor.

7. Giroda: Ioan Catina epitrop din colectare, vestminte pentru școlarii săraci 90 cor.

8. Giroc: Nicolae Buzaescu și soția, ornat bis. 50 cor.

9. Herniacova: Il. Sa Iosif Gall Lucareț, bani gata 100 cor.

10. Hodoni: Ioan Huma econom, prapore 70 cor.

11. Jadani: Dimitrie Iovița și soția inginer, catapiteasmă și mășai pe analoghion 60 cor.

12. Elisabetul Timișorii: Văd. Elena Radu, mășai pe analoghion 30 cor.

13. Moșnița: Iosif Gherban, policandru 40 cor.; Simeon Crișmariu, un policandru cu 37 coroane.

14. Murani: Miron Moldovenescu, paroh, clopoțel de argint 28 cor.

15. Pobda: Instin Bojescu: paroh, ornate negre 54 cor.

16. Pustiniș: Mai mulți credincioși, bani gata 50 cor.

17. Remetea: Wilhelm Stavek și soția, cădelniță 40 cor.

18. Seceani: Ana soția lui Trăila Coșa, prapore 30 cor.

19. Săcusigiu: Dămian Sebeșan și soția, 2 sfesnice de argint china 50 cor.; Zamfiu Barbos, un jugher pământ 1200 cor.

20. F. Munar: „Timișiana“ institut de credit și economii Timișoara, bani gata 50 cor.; Mă-năstirea H. Bodrog, bani gata 50 cor.; Credincioșii din Munar, prin colectă un clopot cu 411 cor. 25 fil.

XI. Protoprezbiteratul B. Comloș.

1. Beba-veche: Iosif Sloi, 2 prapori 120 coroane.

2. Checia-română: Lazar Birdean, un prapor roșu de mătășă 80 cor.

3. Iancahid: Olimpie Iovița, Vasile Moșescu, Pavel Ungur și Vasile Ungur la olaltă un pra-

por cu 300 cor. Sunt locuitori din Iancahid emigrați în America, de unde au trimis banii.

4. Igrîș: Arcadie Clepeșan, a legat în catifea sf. evanghelie 36 cor.

5. Nerău: Pavel Fumor, 700 cor. Eremie Mezin jun. 700 cor. Eremie Fumor 500 cor. Pavel Mezin 400 cor. Silvius Mezin 300 cor. Eremie Mezin 300 cor. Gheorghe Mezin 200 cor. Lazar Mihaiu 300 cor. Ioan și Marta Cioban 200 cor. Filip Mihaiu 200 cor. George Fleșer 200 cor. Silviu Bichicean preot 200 cor. Pavel Mihaiu 150 cor. Iuliu Dogariu 150 cor. Petru Băran inv. 100 cor. Axentie Popovici 100 cor. Dr. Valerie Mezin avocat Timisoara 1ș0 cor. Nicolae Stefan 100 cor. Dămian Isac 100 cor. Văd. Sofia Minișan 100 cor. Dr. Nestor Oprean adv. în Săn-nicolaut-mare 50 cor. Gligor Măcinic friser în Viena 50 cor. Văd. Marta Crișan 60 cor. Văd. Sofia Ardelean 40 cor. Sofron Băran 50 cor. Filip Fisan 50 cor. Gheorghe Ștefan 30 cor. Petru Marinca 20 cor. Luca Sârb 50 cor. Gheorghe Crișan 20 cor. Ștefan Stroia 20 cor. Eremia Barbu 20 cor. Petru Crisan 20 cor. Victor Fleșer 20 cor. Nicolae Văgălau 20 cor. Andreiu Sârbu 100 cor. Prin colectă cu sume mai mici 620 cor. Contribuiri benevole la renovarea internă a sf. biserici; Pavel Fumor, a renovat îngrăditura sf. biserici 120 cor.; George Mezin, văd. Natalia Mezin, Eremie Mezin, Silvius Mezin și Eremie Meziu, au renovat sf. cruce dinnaintea sf. biserici 110 cor.; Maria soția lui Filip Mihaiu, un stihar de catifea pentru copii 40 coroane.

6. Sarafola: Trăilă Bcgdan și soția 65 cor. Petru Matei și sora lui Maria 30 cor. George Niculescu și soția 25 cor. Neie Păsulă și soția 25 cor. Vanu Mateiu și Trăian Todor 25 cor. Petru Govojan 25 sor. Filip Matei și Iconie 25 cor. George Matei 20 cor. Trăilă Bloju 20 Rista Bloju 20 cor. Ștefan Riniosu 20 cor. Pe o colectă mai mulți inși 435 cor. Pentru procurarea unui prapor mare roșu și a unui baldachin. Sunt toți locuitori din Sarafola dar de prezinte sunt emigrați în America, de unde au și trimis banii.

7. Sarcia-română: Iosif Meng notar comunal, un candelabru 40 cor.

8. Valcani: Petru Sandu Daju și soția lui Safta, un frumos baldachin catifea roșie 500 coroane.

Arad, din ședința consistorială dela 16/29 aprilie 1910.

Ioan I. Papp m. p.,
episcop.

Nr. 948/72 B. 1910. La concluzul sin. Nr. 18 din 1909.

C)

Raportul general

al senatului strâns bisericesc dela Consistorul eparhial gr.-or. rom. din Oradea-mare, despre activitatea sa în anul 1909.

Venerabile Sined eparhial!

Consistorul eparhial gr.-or. român din Oradea-mare, ca senat strâns bisericesc, cu privire la activitatea desfășurată în cadrele competenței sale, în decursul anului trecut 1909, are onoarea a prezenta următorul:

Raport.

I. În general.

În virtutea îndatoririlor sale, normate în §. 121 p. 1—12), din Statutul-Organic și în §. 9 lit. a—g, din Regulamentul afacerilor interne, acest senat și-a dat toate silințele și în cursul anului expirat de a promova mersul regulat al tuturor agendelor oficiale aparținătoare rezortului său, — fiind cu deosebită priveghiere, ca aceste afaceri, după natura lor, să primească o îndrumare și respective o soluțiune, care să asigure funcționarea normală a organismului bisericesc, cum și dezvoltarea treptată a așezămintelor religioase, morale și culturale, prin care se susține și se manifestă viața noastră bisericească.

Și dacă nizuințele depuse în scopul acesta nu vor fi putut obține în toate împrejurările rezultatul contemplat, piedeca este a se atribui mai vârtos: a) scăderilor și neajunsurilor organelor noastre bisericești subalterne și b) mulțimei și varietății aparițiilor bolnave și dușmănoase, cari inundează tot mai mult câmpul vieții noastre bisericești și a căror paralizare reclamă deoparte o muncă sistematică și stăruitoare, de altă parte un răstimp mai îndelungat.

Având însă firma hotărâre, de a continua fără preget activitatea începută și chiar de a-și lărgi programul de activitate, senatul acesta nutrește nădejdea vie, că se va putea apropia tot mai mult de realizarea înaltei sale probleme: *dezvoltarea și întărirea unei vieți sănătoase și intensive în organismul nostru bisericesc.*

II. În special.

În marginile activității speciale a acestui senat ținem de necesar a scoate la iveală următoarele momente mai remarcabile:

1. Amăsurat dispozițiilor luate în anii premergători și în special în urma ordinului circulariu Nr. 909 B. 1903 Prez. și Nr. 2921 B. 1908, s'a supravegheat și s'a controlat, cu ajutorul oficiilor protoprezbiterale, în prima linie, *activitatea preoțimei pe terenul bisericesc-pastoral.* Și cu toate că activitatea pastorală și omiletică a preoțimei, conform rapoartelor amăsurate întrate dela oficiile protoprezbiterale, prezintă oarecare progres, totuși acest senat, călăuzit de nizuința de a înrola la spornică și

conștientă muncă apostolică pe toți slujitorii bisericeii, prin concluzul său Nr. 3263/359 B. a inițiat elaborarea unui proiect privitor la controlarea activității pastorale și administrative a preoțimei într'un mod, care să condiționeze o dezvoltare mai vădită a vieții bisericești.

2. Viața internă bisericească, în cursul anului expirat, din fericire n'a fost zguduită de evenimente sau schimbări periculoase, și astfel s'a putut desfășura în liniște.

Mișcările religioase par a se fi conținut și cele câteva *încercări* sporadice și nereușite *de prozelitizm*, cari s'au ivit în parohiile Bulz, Valea-neagră și F. Giriș, din tractele Peșteș și Beliu, au fost curmate și sufocate încă în germene.

Cu atât mai primejdioasă se anunță însă pentru biserica noastră din Bihor congrua *sectarizmului*, care și în anul acesta a secerat nouă victime. Din datele statistice de mai jos reiese faptul întristător, că numărul sectarilor și al celor fără confesiune se sporește neîncetat, — o dovadă, că puterea cuvântului evangelic al preoțimei nu mai este în stare a împiedeca estinderea acestei apariții contagioase și vor trebui eruate și chibzuite nouă mijloace pentru estirparea acestei cangrene spirituale, care amenință viața organismului nostru bisericesc.

3. Pentru desrădăcinarea unui alt morb, care veștejește ființa sufletească a poporului și curățenia vieții religioase-morale, și anume pentru stârpirea *conviețuirilor nelegiuite*, amăsurat concluzului congresual Nr. 61/1909 și

instrucțiunii Consistorului mitropolitan Nr. 501 M. 1909, acest senat prin ordinul circulariu Nr. 3221/337 B. 1909 a introdus o cercetare severă și conștientioasă în toate comunele bisericești în scopul de a se eruă *natura* și adevăratele *cauze* ale concubinatlui. Cu îndeplinirea acestei cercetări s'au însărcinat protoprezbiterii tractuali, având se raporteze separat despre rezultatul și esperiențele câștigate în cursul cercetării, iar preoțimei s'au dat nouă îndrumări și povețe pentru împreunarea concubinilor prin căsătorie legiuită. Această dispozițiune sperăm, că va avea de urmare o simțitoare scădere a conviețuirilor nelegiuite și a celor încheiate numai la oficiul stării civile.

4. În conformitate cu instrucțiunea Preavenerabilului Consistor mitropolitan Nr. 510 M. emanată din concluzul Nr. 76 congresual, prin ordinul circular Nr. 3354/345 B. 1908 s'a dispus preoțimei înființarea de *fonduri bisericești*, cu menițiunea, ca din acestea să se acopere cu timpul toate trebuințele bisericești și școlare (culturale) ale comunelor noastre bisericești. Protoprezbiterii tractuali au primit îndatorirea a controlă activitatea fiecărui paroh desvoltată în direcțiunea aceasta, având despre rezultatele obținute a raportă Consistorului.

5. În scopul de a se promovă tot mai mult cultura clerului, prin ordinul Nr. 3390/349 B. 1909 sau renoit dispozițiunile anterioare, în senzul cărora fiecare preot a fost obligat a abonă organul diecezan „Biserica și Școala” din Arad și alte reviste de specialitate.

6. Avându-se în vedere numărul cel considerabil al parohiilor vacante din districtul

Consistorului orădan, acest senat, în conformitate cu concluzul Venerabilului Sinod eparhial Nr. 123/1909, n'a încetat a continua toate demersurile necesare pentru îndeplinirea acelor și astfel, luând în considerare lipsa recurențelor și spesele cauzate parohiilor cu repetiția concurselor, a esoperat ca concursurile repetite din oficiu să fie publicate în organul diecezan „Biserica și Școala“ din Arad și în organul arhidiecezan „Telegraful Român“ din Sibiu, în mod gratuit.

Sperăm, că pe urma acestei dispozițiuni salutare și prin împrejurarea, că Venerabilul Consistoriu din Arad va fi cu tot mai multă indulgență la primirea în cursurile clericale, ca privațiști, a învățătorilor noștri cvalificați, cu încetul vom putea înzestra o bună parte din aceste parohii vacante cu păstori definitivi. Consemnarea parohiilor vacante o înaintăm separat sub %.

7. Concluzul sinodal Nr. 124/1909 în afacerea combaterii alcoolismului s'a executat prin ordinul Nr. 1876/181 B. 1909, și conform rapoartelor întrate dela oficiile protoprezbiterale, combaterea acestui vițiu din partea preoției parohiale se urmează, în multe locuri, cu succes vădit.

8. Amăsurat dispozițiunei §-lui 30 din noul regulament pentru parohii și în conformitate cu însărcinarea Preavenerabilului Consistor mitropolitan Nr. 525 M. 1909, referitor la clasificarea parohiilor și regularea cvalificațiunei candidaților de preoți sub . . prezentăm Ven. Sinod, încât privește districtul Consistorului orădan, un proiect separat.

III. Partea formală.

Activitatea acestui senat, sub raportul oficial, prezintă următoarea icoană statistică:

a) Din anul 1908		
s'au transpus ca restanță	41	esibite
b) În anul 1909 au intrat	1236	„
	<hr/>	
	Total:	1277 esibite

Din aceste s'au rezolvit:

a) în 16 ședinte, sub 396 numeri seriali	559	serii
b) afară de ședinte	704	„
c) restanță pe 1910	14	„
	<hr/>	
	Total	1277 serii

Față cu anul 1808 o creștere de 95 esibite.

IV. Fluctuațiunea clerului parohial în 1909.

În cursul anului expirat în statul preoțesc s'au întâmplat următoarele schimbări:

- au răposat 5 preoți;
- s'au strămutat 10 preoți;
- au fost hirotoniți 2 preoți;
- au venit din altă dieceză 2 preoți.

V. Statul preoțesc.

a) în centru	1908	1909
1. Arhimandrit vicar episcopesc	1	1
2. Asesor-referent bisericesc prezb. —	—	1
3. Arhivar consistorial prezbiter	1	1
4. Referent substituit în sen. epitr.*) —	—	—
	<hr/>	
	Total:	2 3

*) parohul din V. Velența ca substituit.

	1908	1909
b) în afară		
5. Protoprezbiteri	6	6
6. Protoprezbiteri penzionați	2	2
7. Administratori protoprezbiterali	—	—
8. Parohi	194	194
9. Administratori parohiali	9	13
10. Capelani	2	2
11. Diaconi	1	—
12. Preoți deficienți	4	5
	<hr/>	
	Total: 218	- 232

Dintre aceștia unul este călugăr (arhimandrit), 1 este necăsătorit (celibe) iar 58 sunt preoți văduvi.

VI. Fluctuațiunea poporului.

În raport cu anul 1908, fluctuațiunea populațiunii, în districtul Consistorului orădan, pe 1909, se prezintă în chipul următor:

	1908	1909
1. Protoprezbiterate îndelinite	6	6
2. „ vacante	—	—
3. Comune bisericești ca parohii matre	276	276
4. Comunii bis. ca filii	393	393
5. Parohii sistemizate	276	276
6. Parohii vacante	60	59
7. Bisericii	297	297
8. Numărul caselor	36986	37347
9. „ familiilor	41255	42022
10. Numărul sufletelor	206980	212947
a) de gen bărbătesc	104946	108321
b) de gen femeiesc	102034	104626
11. Din aceștia știu ceti și scrie	28219	30266
a) bărbați	18365	19893
b) femei	9854	10373

12. Numărul cununiilor	1402	1436
<i>a)</i> curate	1310	1347
<i>b)</i> amestecate	92	89
13. Căsătorii încheiate numai la oficiul stării civile	427	660
14. Numărul concubinilor	3902	4052
15. Numărul nașterilor	10219	11676
<i>a)</i> de gen bărbătesc	5232	5967
<i>b)</i> de gen femeiesc	4987	5709
16. Din aceștia născuți din pat nelegiut	2339	2552
17. Numărul cazurilor de moarte <i>a)</i> bărbați	6910	6883
<i>b)</i> femei	3428	3438
. . . . .	3482	3445
18. Din aceștia au murit: <i>a)</i> uciși	12	19
<i>b)</i> sinuciși	11	11
<i>c)</i> nenorociți	34	30
19. Teceri la confesiunea gr.-or.	17	23
20. Treceți dela confes. gr.-or.	39	35
21. Numărul sectarilor	1025	1230
<i>a)</i> bărbați	509	706
<i>b)</i> femei	516	524
22. Au venit în parohii	424	2174
23. S'au mutat din parohii	812	1000
24. Și-au mărturisit păcatele	53388	57302

Din aceste date se constată, că numărul populației noastre s'a sporit cam cu $2\frac{1}{3}\%$, față cu anul trecut. Din marele număr al credincioșilor nostri însă, trebuie să constatăm cu adâncă îngrijorare, că abia $14\frac{1}{2}\%$ știu ceti și scribe, o dovadă eclatantă că populația noastră din Bihor se află încă pe un stadiu de cultură primitiv.

VII. Clerici absolvenți.

Numărul clericilor absolvați de pe teritoriul acestui Consistor:

	1908	1909
a) în aplicare bis.-scolară	9	9
b) fără aplicare	1	1
	<hr/>	
Total:	10	10

VIII. Biserici nou zidite și renovate.

1. În cursul anului 1909 s'au zidit din nou biserici în parohiile: Bunțești, Chiriș, Iteu, Hidișel-nau, Pocola, Poienii-de-jos și Ucuriș. De tot 1.

2. S'au renovat bisericile din: Almaș, Burzuc, Calacea, Chiștag, Hidișelul inferior, Iancești, M. Sic, Oradea-mare (újváros), Soldouagiu. De tot 9.

Toate acestea edificii bisericesti au fost sfințite și predate sfintei lor destinațiuni, parte prin Vicarul episcopesc, parte prin protoprezbiterii concernenți, ca delegați ai P. S. Sale Domnului Episcop diecezan, care a fost împiedecat a veni în persoană spre a conduce actele sfințirii.

XI. Cauze matrimoniale.

În decursul anului 1909 senatul bisericesc a pertractat 15 procese matrimoniale, cari toate s'au rezolvit cu desfacerea părților.

X. Cauze disciplinare.

În contra preoților s'au pus în curgere pentru felurite transgresiuni și delictes cu totul

42 proceduri disciplinare, cari s'au urmărit și pertractat conform prescrișelor regulamentare.

Din aceste s'au finalizat:

a) în calea ordinei.	21
b) în calea proceselor disciplinare	4
c) s'au sistat din lipsă de substrat	12
d) sunt în curgere	5
	<hr/>
	Total: 42

XI. Primiri în cursul clerical.

Amăsurat concluzutui sinodal Nr. 61/1908 în cursul anului 1909 au petiționat spre a fi primiți ca elevi privațiști în cursul clerical cu totul 16 candidați. Din aceștia în urma recomandării Consistorului nostru a fost primiți 6, iar 10 au fost respinși din felurite motive.

XII. Întregirea dotațiunii preoțești.

Ca întregire a dotațiunii preoțești din visteria statului pe 1909 ni-s'a transpus pentru preoțimea de sub jurisdicțiunea acestui Consistor:

a) în semestrul I suma de cor.	67331·38
b) în " " II " " "	68559·21
	<hr/>
	Total cor. 135890·59

Despre distribuirea căreia la timpul său s'a așternut socoata recerută.

Față de anul trecut, stutul a contribuit în anul 1909, cu o sumă de 8312 cor. 35 fil., mai mult la îmbunătățirea dotațiuneii clerului nostru.

XIII. Dăruii benevole.

Protoprezbiteratul Orăzii-mari.

1. Borumlăca: văd. Florian Papp un rând ornate negre 64 cor. 2. Burzuc: Floarea Papp,

un rând ornate negre 70 cor.; Teodor Cioara și soția, Petru Trempe și soția, prapori 60 cor. 3. Cheresig: Teodor Broizan 40 cor.; Mai mulți credincioși, în bani 41 cor. 4. Chișlaz: Mai mulți credincioși, o icoană în preț de 130 cor. 5. Chiribiș: Maria Grama din Abramul-superior, în bani 100 cor. 6. Ciuhoiu: Floria Bancu și soția, un ornat și 2 prapori 130 cor. 7. Diosig: Teodor Oșorhan și soția, un ornat în negru 110 cor. 8. Făncica: Pavel Maur și soția, o cruce 50 cor. 9. Hidișelul-superior: Mai mulți credincioși, o cădelniță 26 cor. 10. Iaca: Societatea funebrală în bani 20 cor. 95 fil. 11. Margini: Petru Popovici și soția, un rând ornate 70 cor.; Ioan D. Chiș și soția, Florian Lazar, evanghelie, cruce și Cantorul bisericesc de Bujigan, de tot 40 cor. 12. Mierlău: Ioan Pater și soția, un rând ornate 40 cor. 13. Oradea-mare: În scopul renovării sf. biserici din ujeváros P. S. Sa Dl Episcop diecezan 1000 cor.; Escel. Sa Ioan Mețianu, arhiepiscop și mitropolit 200 cor.; „Albina“, 200 cor.; „Victoria“, 300 cor.; „Bihoreana“, 600 cor.; Familia Mocsonyi 200 cor.; Magn. Sa Dl Vasile Mangra, 100 cor.; Ioan Papp, 100 cor.; Dr. Aurel Lazar și soția, 1500 cor.; Toma Pacala, 1000 cor.; Frații Vaina, 1000 cor.; George Papp, proprietar 100 cor.; Dr. Iustin Ardelean, 200 cor.; văd. Aurelia Vulcan, 200 cor.; Iosif Diamandi 250 cor.; văd. Nic. Zsiga, 100 cor.; Nicolae Firu și soția 100 cor.; Vasilie Popovici preot, 200 cor.; Dr. Ioan Buna avocat. 200 cor.; văd. Veturia Oancea, 200 cor.; Dr. George Roxin și soția 200 cor.;

Dr. Nicolae Zigre și soția 300 cor.; Petru Pantea și soția, 300 cor.; Ioan Mihailovici, 100 cor.; Dimitrie Balog, 200 cor.; Pavel Balog, 50 cor.; Dr. Aurel Lazar și soția, două rânduri ornate, acoperemânt pe prestol și predicator 660 cor. Fiorica Ursan, acoperiș pe analoghion 50 cor.; Toma Pacala, renovarea alor 4 cruci, antimis și sf. mir 130 cor. 14. F. Oșorheiu: Ana Vidican, un sfeșnic 20 cor. 15. Fughiu: Mai mulți credincioși, în bani gata 40 cor. 16. Parhida: Anița Meșter, 5 cămeși pentru ministranți 25 cor. 17. M. Peterd: Petru Fekete, în bani 50 cor.; vād. Stefan Magyari, 50 cor.; Petru Mărian 40 cor.; George Görgeyi 40 cor. 18. Păușa: Antistia comunală, ajutor bis. 22 cor. 19. Rontău: Teodor Onaca; ornate 80 cor.; Sava Bara, o icoană 25 cor.- Teodor Papp, tabele pe părete 20 cor.; Antistia comunală, cărți pe sama școlarilor 2 cor. 20. Satulbarbă: Ilarion Boțiu, cărămide pentru edificarea bisericii parohiale în preț d 300 cor.; Toma Pacala protoprezbiter, pentru edificarea bisericii parohiale 50 cor.; Gavriil Haiduc 50 cor. 21. Sârbi: Florian Filimon, un rând ornate 80 cor. 22. Soldobagiu: Mai mulți credincioși, un baldachin în preț de 180 cor.; un prapor 60 cor. 23. Suiug: Petru Oros și fiul Teodor, ornate 120 cor.; Petru Nuțaș, prapore 26 cor.; Teodor Nuțaș, prapore 26 cor.; Nicolae Nuțaș, prapore 24 cor.; Florian Moca, 24 cor. 24. Tărian: Ioan Bondor și soția, un rând ornate 80 cor. 25. Toboliu: Ana Albuț, un rând ornate 60 cor.; Eva Raț, cărți bisericesti 20 cor. 26. Varviz: Ioan Baci

și soția 2 strane 80 cor.; Ioan Baic și soția, două prapore 60 cor. 27. V. Velența: Ioan Moca și soția, un rând ornate negre în preț de 100 cor., și încă o tricherie în preț de 90 coroane.

Protoprezbiteratul Peșteșului.

1. Bălaia: Maria Bonaț n. Roxin, prapore 50 cor. 2. Bulz: Ioan Cutile a Nuțului și soția, ornate 80 cor. 3. Zecehotară: Petru Popa Țapu, pentru un clopot 600 cor., și pentru un rând ornate 70 cor. 4. Butani-Măgești: Ioan Vasiliu Ciuclea, triod și pentecostar în preț de 44 cor. Gavril Bradea, Dimitrie Bradea, Lina Negreanu, recvizite bisericesti 36 cor.; Mai mulți credincioși, pentru cor 100 cor. 5. Călătea: Petru Cioban, un rând de ornate 50 cor. 6. Gălișeni: Vasilie Lupu, un rând ornate 90 cor. 7. Cetea: Nuțu Venter, un jugher de pământ 500 cor.; Mai mulți credincioși, pentru legarea sf. Evanghelii 25 cor. 8. Hotar: Petru Chirila Georgieș, a testat bisericei 40 cor.; Zaharie Chirila și soția 60 cor.; Mai mulți credincioși, pentru potir, disc, linguriță și stihar 52 cor. 9. Husasău: Florian Vaida, ornate 60 cor.; Ioan Meșter, prapor 21 cor. 10. Lugașul inferior: Florea Gheorghieș și Terezia Huhapt, prapore și perdea 71 cor. 11. Luncșoara: Mai mulți credincioși, recvizite bis. 60 cor.; Maria Leț vād. lui Nicolae Botici, o cruce și 2 răpezi 100 cor. 12. Ortiteag: Petru Popa Țapu din Zecehotară, a dăruit bani 1000 cor.; văduva Simon Papp din Orade a dăruit bani 600 cor.; Foștii urbarialiști 50 cor. 19. Iosani: Ana Iacob,

preoteasă, un potir aurit 40 cor.; Petru Popa Tapu din Zecehotară, a dăruit două contracte în preț de 1224 cor. 14. Sărand: Petru Popa și Floare Albuț, ornate 80 cor. 15. Șuncuiuș: Maleiu Glina, ornate 130 cor.; Maria Bulzan, o perdea și un stihar 40 cor.; Ioan Boțoc și soția, Tudura Brândăș, vase la liturgie și o măsurită în preț de 21 cor.; Dimitrie Marcu alui Gheorghe, un ornat în preț de 120 cor.; Dimitrie Sura, ornat 80 cor.; Mihai Toderaș, ornat 130 cor. 16. M. Tileagd: Mihai Băruța, a testat bis. bani 100 cor. 17. Valea-mare: vād. Ilie Olar, un ornat 65 cor.; Teodora Micluța, ornat în preț de 50 cor.; Mai mulți credincioși, rânduiala proscomediei și cărți bisericești 26 cor.; Filip Tose, fundațiune 80 cor. 18. Valea-neagră: Mihai Negruț și soția, ornate 100 cor.

Protoprezbiterul Tinței.

1. Ateas: Dimitrie F. Ghitea, ornat complet 120 cor. 2. Berechii: George Turcuț și soția, ornate negre 50 cor.; Mai mulți credincioși cărți biș. în preț de 34 cor. 3. Bicațiu: Ana Olteanu, odăjdii și stihar 118 cor.; Simeon Papp, aurirea potirului 30 cor.; Mai mulți credincioși, vase pentru mir, și oleu, stihar preoțesc toate 20 cor. 4. Căoașd: Ștefan Samuilă și Alexandru Iancu, epitrahil, perdea și cruce în preț de 26 cor. 5. Ș. Cristor: Flore Pățcaș B. și soția, stihar 25 cor. 6. Ciurmeșiu: Petru Deme și Petru Cioarba, prapori 64 cor.; Teodor Gondor și soția și Iosif Zaha și soția, ornate 84 cor. 7. Găpșiu: Mai mulți

credincioși, litier de metal și 2 praznicare 78 cor. 70 fil. 8. Gepis O.: George Brota, prapore 22 cor. 9. Inand: Nicolae Blagovici, prapor negru 30 cor. 10. Ianoșda: Mihaiu Andrieu, prapor și un steag negru 50 cor.; Maria Costa, o cădelniță cu 23 cor. 11. Miheleu: Gavril Hașăș, adm. par. bani 36 cor.; Mihai Dem, înv. bani 11 cor. 12. Micherechiu: Ioana de Gurzo, bani numărari 40 cor. 13. Miersig: Adelina Dudulescu, stihar 30 cor.; Marietta Wlattner, perdeă în preț de 20 cor. 14. Oșand: Mai mulți credincioși, un potir 130 cor.; Saveta Dleu, ornate 70 cor.; Vasilie Țețiu, ornate 70 cor. 15. Roit: Dimitrie și Nicolae Lițu, stihare 48 cor. 16. Tămașda: Dimitrie Ciaher și Ioan Cucla, au dăruit pentru sf. maica Biserica din comuna Tamașda o cruce de lemn și 2 răpizi 48 cor. 17. Tulca: Ioan Sabău și soția împreună cu Nicolae Mateaș, au dăruit pentru sf. biserică 2 ornate negre și acoperemânt pe analogion 128 cor. 18. Tinca: Dr. Andrei Ille adv. și soția născ. Mărioara Zigre, au dăruit material pentru gard și pardosirea școalei confessionale gr.-or. rom. 60 cor.

Protoprezbiteratul Beliului.

1. Beliu: Alexandru Honacu notar comunal 20 cor. 2. Călacea: Mai mulți credincioși, pentru edificarea și înzestrarea bisericii 6400 cor. 3. Giriș F.: Petru Bodin, ornat întreg cu stihar 80 cor. 4. Rohani: Mai mulți credincioși. în bani ca fond pentru edificarea bis. 137 cor, 87 fil. 5. Tăgădău: Petru Varadeu cu soția Lia, ornat 70 cor. 6. Tăut G.: Iuliu Sebeș

proprietar, o icoană 80 cor.; Gavriil Bejan și soția, stihar în preț de 20 cor. 7. Ucurișiu: Mai mulți credincioși, ornat complet 170 cor.; O damă anonimă, un candelabru 60 cor.; Fraocisc Siomoghi, stâlpi la gardul bisericii 60 cor.; Ludovic Mateiu, Ernestiu Dumbrovan și Eugen Ungur 100 cor. în numărare apoi Magdolna Moghiorosi, Mihai Tăut și mai mulți alții pentru biserică când să se edifice au dăruit suma în numărare de 54 cor.

Protoprezbiteratul Beiușului.

1. Cârpestii-mari: Eva Sidea, un polican-dru în preț de 100 cor.; Parascheva Ban, opul „Bantorul Bisericesc” de Bujigan în preț de 20 cor.

Protoprezbiteratul Vașcăului.

1. Brădet: Mihai Gabor și soția, Ioana Ștefu, ornate bisericesti 70 cor.; Mai mulți credincioși, pentru ridicarea unei cruci în preț de 35 cor. 50 fil.

Oradea-mare, din ședința Consistorului eparhial, ca senat strâns bisericesc, ținută la 8/21 aprilie 1910.

Vasilie Mangra m. p.,
vicar episcopesc.

La concluzul sin. Nr. 49 din 1910.

E)

Raportul general

al senatului școlar dela Consistorul gr.-or. român din Arad, despre activitatea sa în anul 1909.

Venerabile Sinod!

Avem onoare a înaintă despre activitatea senatului școlar al Conzistorului din Arad în decursul anului de gestiune 1909, următorul

Raport general.

I.

Consistorul și administrația centrală.

1. Agendele de birou. În decursul anului 1909 senatul școlar a avut să rezolve 125 esibite restante din anul 1908; apoi 2641 esibite primite în cursul anului 1909; de tot: 2766 afară de esibitele primite ad Nr. — Dintre aceste, până la finea anului 1909 au fost rezolvate 2661, rămânând astfel o restanță de 105 esibite.

2. Ședințe s'au ținut de câte ori au cerut trebuințele. Numărul ședințelor ordinare și extraordinare a fost de 23.

3. Administrarea rezortului se luptă cu aceleași greutăți, cari au fost relevate de Consistor și în rapoartele sale anterioare.

Cât privește concluzul sinodal Nr. 19/909 relaiiv la simplificarea administrației raportăm, că spre acest scop nu am aflat până acum alta modalitate, decât de a desvoltă sistemul blanchetar adoptat de mai nainte.

Pentru viitor însă administrația însași a rezortului, va câștigă, dacă Ven. Sinod va încuviința, ca revizorul scolar, pentru care s'a sistemizat salar în bugetul consistorial pe anul 1910, va da mână de ajutor și la provederea administrației senatului.

II.

Institutele de învățământ.

A) Școala poporală.

4. În general situația școalei noastre populare este aceeași cu situația arătată în raportul general și special înaintate sesiunii trecute.

În raportul de față se vor atinge prin urmare numai unele chestiuni mai marcante; iar chestiunea întregirei dotației învățătoresți conform art. de lege XXVII din 1907, se înaintază cu raport separat.

a) Partea didactică.

5. Învățământul școalei populare, privit în general, a decurs după normativele în vigoare sub restimpul, la care se referă raportul nostru general anterior. Greutățile ivite în calea funcționării didactice a școalei, le-a resimțit de astădată mai ales învățătorimea, cu atât mai mult, cu cât lipsia și lipsește deocamdată un Plan confesional de învățământ, lucrat pe baza

art. de lege XXVII din 1907 și care să fi obținut aprobarea guvernului. În aceeași vreme, controlul organelor de stat a fost întesitor în favorul rezultatului din studiul limbei maghiare. Școala noastră deci și în anul școlar 1908/9 a înnotat din punctul de vedere didactic, pe apele nesiguranței așa, că în sbuciumările ei putem marcă, drept punct luminos, numai silințele mari ale corpului învățătoresc de a corespunde recerințelor înmulțite ale vremii. Și tot ce ne poate întări în nădejdea de bine este, că inactivându-se postul de revizor școlar, acel funcționar va fi, din partea Consistorului un organ nu numai de control în materia didactică, ci și un povățuitor pentru a se păzi în școalele noastre echilibrul didactic față cu unele pretenziuni formulate față de școala noastră prin interpretarea exagerată a legii din partea organelor statului.

6. Învățământul repetiționat, ca atare, în special e aproape tot în faza arătată în punctul 13 al raportului general precedent. Deosebirea ce a întrevenit în cursul timpului, zace numai în aceea, că Prea Ven. Consistor mitropolitan a aflat, cumcă sunt îndatorate a țineă școală de repetițiune și parohiile noastre în cari nu se află școală de stat, ori școală comunală, la care ar puteă trece școlarii noștrii pentru a-și face cursul repetițional. Conzistorul a și dispus în acest înțeles.

7. Rezultatul învățământului, înțegând aici școala de toate zilele, deoarece cursul de repetițiune, din pricina arătată deja în trecut, a stagnat, privit din punctul de vedere materia

este potrivit cu silințele extraordinare ale învățătorimei.

Aici prezentăm un tablou statistic despre rezultatele examenelor.

Tractul	Examenе clasificate cu					Totalul exame- nelor
	distins	laudabil	bun	suficient	nesuficient	
Arad	8	6	8	12	—	34
Chișineu	3	9	16	5	—	33
Șiria	3	8	13	4	1	29
Ienopolea	1	2	10	9	2	24
Buteni	3	14	14	11	—	42
Hălmagiu	4	10	9	11	2	36
Radna	3	5	7	10	4	29
Lipova	9	5	9	11	2	36
Belinț	1	8	9	15	—	33
Timișoara	17	17	13	16	—	53
B.-Comloș	5	8	15	12	3	43
suma în 1908	57 (14.3%)	92 (23.2%)	123 (32.2%)	106 (26.6%)	14 (3.8%)	392
„ „ 1909	72 (17.1%)	84 (19.9%)	124 (29.4%)	117 (27.7%)	25 (5.9%)	422
	-15 (2.8%)	+8 (3.3%)	+1 (2.8%)	-11 (1.1%)	-11 (2.1%)	-30

Din punctul de vedere moral și cultural specific al bisericii noastre însă, rezultatul acesta lasă încă mult de dorit. Aceasta nici nu o ascriem corpului didactic, ci împrejurărilor nouă de drept public, între cari decurge funcționarea școlii noastre. Drept ilustrare a situației o spunem, că deși după tabloul de mai sus, s'au redus cazurile examenelor nesuficiente, dar în aceeași vreme s'au redus și nota primă (distins) de clasificare, mai departe comisarii de examene și inspectorii școlari trac-tuali, nu au încetat de a-și repeți constatările din rândul trecut, că starea și rezultatul învățământului nostru poporal, dela 1907 încoaci, nu mai sunt normale.

Aceasta nu înșamnă însă, că nu s'au realizat și oarecari

8. Îmbunătățiri. În rândul îmbunătățirilor trebuie să punem, după silințele învățătorilor, mai ales următoarele:

a) Edificiile școlare, cel puțin în comunele mai cu stare, se aduc succesiv în stare tot mai bună, parte prin reparări, parte prin edificări de nou, fiind aceasta o condiție esențială pentru obținerea ajutorului de stat. — În cazurile parohiilor mai sărace însă, Conzistorul a recurs la înlesnirea, de a încuviința să se îtrebuințeze numai ca locuințe învățătoarești.

b) Recvizitele de învățământ, a cărora ființă încă e condiție esențială pentru obținerea ajutorului de stat, încă se procură din partea parohiilor, conform ordinului circular Nr. 7256 din 1908, prin preliminarea cheltuielilor de lipsă.

c) Inactivarea claselor la școale mai înainte defetuoase din punct de vedere, și promovarea școlarii mai la vreme în clasele ce le compet, sunt de asemenea îmbunătățiri, ce au urmat din prescripțiunile și din dispozițiunile din timpul mai recent ale Consistorului. Cu deosebire în privința inactivării claselor, ce lipsiau s'au ajuns rezultatul, că în anul școlar 1908/9 s'au inactivat atari clase în număr de 83.

Aceste și alte ameliorări, pe cari nu aflăm necesari să le specificăm și mai de aproape, sunt urmarea dispozițiilor Consistorului atinse în punctul 5 al raportului general din trecut. Aici atâta numai, că mai alăturăm circularul consistorial Nr. 8471/1909, din care se văd mai de aproape unne lipsuri generale și mai ardente ale școalei și direcția de asanare, pe care o urmează Consistorul.

O chestiune de interes capital pentru biserică este:

9. Catehizarea școalei populare, deoarece catehizarea aceasta rămâne să fie pârghia chemată a ridica tot mai mult la suprafață caracterul, influința rodnică și decorul școalei confessionale a vremii de azi. De aceea, afacerii acesteia Consistorul i-a dat toată sollicitudinea încă de mai înainte.

Rigoarea disciplinară, pe care Consistorul a fost autorizat prin concluzul Nr. 56/1907 s'o aplice, nu a fost aplicată până acum din mai multe motive. Motivul covârșitor eră trebuința ca disciplinării să-i premeargă mijlocul mai efectiv al instruării prin ajutorul conferențelor

pastorale-catihetice, orânduite special pentru acest scop.

Conferențele acestea, pe cari le-am atins în treacăt în punctul 31 al raportului general precedent s'a și valorat ca un bun mijloc pentru ridicarea moralului cauzei și în deosebi pentru a desvâli scăderile și pedecile, cari stau în calea catehizării prin preoțime, nu mai puțin și pentru a stimula zelul și ambițiunea preoțimei. Iar Consistorului aceste conferințe i-au deschis orizontul orientării mai de aproape în privința celor de urmat în viitor pentru întocmirea organică a chestiunii, care în mod firesc, trebuie să premeargă măsurilor exercitive.

Ca un moment îmbucurător relevăm, că preoțimea însași, în cele mai multe din conferențele pastorale-catihetice, a declarat, că nu sunt pedeci în calea catehizării din partea sa și ca urmare, preoțimea începe a se familiariza tot mai mult cu oficiul catihetic. Ba de un timp încoaci, unii preoți au devenit autorii de manuale din religiune și chiar s'au distins și pe terenul teoretic, cât și în practica învățământului catihetic.

Rămâne însă, ca o rană deschisă în corpul școalei noastre populare, însă cauza.

10. Școalelor primejduite, la cari se referă punctul 8 din raportul nostru general precedent. Preoțimea celor 30 de școale, numai într'atâta e mai favorabilă azi față de trecut, că 3 din acele s'au redeschis. Restul de 27 însă îl dau parte școalele închise de autorități pentru defectuoșitatea localului școlar, parte împrejurarea,

că stau închise în lipsă de învățători, iar parohiile respective nu sunt în condițiile de a suplini scăderile, pe când la ajutorul statului nu pot conta din pricina aceleiași scăderi. În asemenea situație, până acum vre-o 7 comune, și nu totdeauna din cele mai slabe, au decretat direct sistarea școalelor sale, parte pe motivul, că le sunt grele prestațiunile culturale, parte pentru că nu sunt în stare să aducă școala în ordinea recerută pentru a i-se da ajutorul de stat.

11. Asocierea școalelor sărace, care fusese una ideile conducătoare ale Consistorului și Sinodului eparhial din urmă, nu succede, pentru motivul, că atari școale, de multeori sunt de oaltă la distanțe mai mari, decât ce admite legea, ori că comunicarea între atari puncte este impracticabilă pentru școlari. Astfel apoi de asocierea școalelor nu putem lega vre-o nădejde de a salva școale.

12. Manuale școlare a cenzurat și aprobat Consistorul și în anul trecut, și anume: „Micul catehizm” și un alt „Catehizm”, ambele pentru școala poporală, lucrate de preotul David Voniga; „Carte de cetire maghiară” de Sabó-Dirle (înv. de stat). Pe cât este de înveselitor, că în anii din urmă înșiși învățătorii noștri mai distinși au lucrat manualele introduse pe la școalele noastre și că aceste manuale află bună primire și în afară de limitele diecezei; — tot pe atâta de disonant este, că o samă de învățători cu abatere dela dispozițiile Consistorului, au introdus în școală — și la alte obiecte de învățământ, decât la limba

— și a dat în mâinile școlărilor și atari manuale, cari nu au fost cenzurate și aprobate de biserică și cari nici nu erau scrise în limba oficială a bisericii și școlii noastre. Consistorul însă nu a lipsit a lua dispozițiile de remediere și pentru a preveni pe viitor atăror anomalii.

13. Frecvența școlară, față de trecut reprezintă în anul școlar 1908/9 un scăzământ de 0.55% (de la 69.32% la 68.77%) la școala de toate zilele, pe când la cea de repetiție scăzământul s'a ridicat repentin la 18.24% (de la 53.96% la 35.72%). Cest din urmă scăzământ se explică prin faptul, că în anul școlar 1908/9 cursul de repetiție nu a funcționat în unele parohii. Așa se vede deci, că nu sunt de ajuns numai dispozițiile Consistorului, care în cazul de față a întreprins tot posibilul în favorul frecvenței școlare. De aceea ne luăm voie a propune, ca Ven. Sinod să enunțe, ca pe viitor inspectorii școlari tractuali sub propria lor răspundere, să caute a controla mai de aproape și a lucra mai intensiv pentru ameliorarea frecvenței, iar Consistorului se raporteze numai în cazurile mai momentuoase.

14. Inspecțiunea școlară nu prezintă nici o ameliorare față de trecut, nici în tractele singuratice, nici din partea Consistorului.

15. Datele statistice școlare le prezentăm sub 2/.

b) Corpul didactic.

16. Ridicarea nivelului cultural al învățătorimei noastre încă a fost o preocupare de

căpetenie a acestui Consistor. Motivul și impulsul spre aceasta ni-le-au servit stările eruate din adins, pe cari le cuprindem în tabloul statistic alăturat sub 3%. Pentru îndreptarea situației s'a emis circularul Nr. 8472/1909 alăturat sub 4%. Convingerea acestui Consistor adecă este, că fără de un corp didactic cât mai instruit prin carte și prin reviste de specialitate nu se poate valoră școala noastră ca factor de cultură reală și de înaintare sigură.

17. Semne rele și de trist augur sunt acelea, pe cari cu regret le spunem, că o samă din învățătorii, dela legea XXVII din 1907 încoaci, nu mai au față de factorii bisericești reverința din trecut. În aceeași vreme se ivesc tot mai mult cazurile, când unii învățători — mai de mulțori tocmai din cei mai slabi — nu așteaptă aspirerea intervalului de tranziție scris în menționata lege, ci părăsc parohiile pe la organele politice-administrative, pentrucă nu le-au dat încă întregirile permise de lege. Aceste organe apoi bucurându-se de atari conflicte, judecă parohiile chiar și fără conziderare la intențiunea lor de a reflectă la ajutor de stat.

c) *Disciplina.*

18. Susținerea disciplinei în învățământ și corpul didactic, a dat în anul școlar 1908/9 mai mult de lucru decât în trecut. Aceasta — mai ales din 2 motive. Deoparte a fost perturbarea produsă în învățământ prin dispozițiile ultimei legi școlare, iar de alta: nesiguranța, ce în urma acestei perturbări, a stăpânit asupra învățătorimei și-a învățământului.

Tocmai de aceea, în special la aprecierea rezultatului didactic, Consistorul a procedat cu multă indulgență, aplicând numai pedepsele minimale, admoniția și înfruntarea.

19. Procesele disciplinare purtate în anul 1909, prezintă următoarea stare: pendente cu finea anului 1908 erau 24 cazuri; puse în curgere în anul 1909 au fost 17; deci de tot: 41 cazuri. Dintre aceste în decursul anului 1909 s'au finalizat 21 cazuri, rămânând astfel pendente 20.

20. Reuniunile învățătoarești, ce un pandut al școalei populare, au dezvoltat activitate destul de intensivă pentru a promova cauza învățământului popular. Adunările generale și cele ale despărțămintelor tractuale, sunt acum după intervenirea Consistorului, mai cercetate decât în trecut.

B) Școala diecesană civilă de fete.

21. Ca institut de învățământ, școala aceasta se află tot în condițiile anterioare. Personalul didactic, restrâns la număr, desvoaltă activitate intenzivă și rodnică. Este însă de regretat, că cu toate aceste școale tot îi mai lipsește încă sprijinul așteptat din afară, iar internatul școalei este puțin impopulat.

Consistorul a insinuat deja înaltului Guvern școala și personalul didactic. Răspunsul ce ni-a sosit însă a fost indirect și constă în aceea, că Consistorul a fost provocat pe calea inspectorului regesc școlar din loc să achite ta oficiul de dare taxele recerute la fondul regnicolar de penziune pentru profesoarele școalei.

Cătră aceasta, adaugem, că dacă Consistorul nu a putut acordă știpeudiile proiectate prin concluzul sinodal 80 din a. tr., a intrat în corespondență cu înaltul Guvern, care nu s'a arătat străin a acordă după putință locuri gratuite, sau cel puțin cu oarecari favoruri, în preparandia superioară de fete din Budapesta, pentru a ne mai cvalifică profesoare nouă pentru școala de fete.

C) Institutul pedagogic.

22. Personalul didactic a rămas același. Cât pentru provederea catedrelor pedagogice, ameliorările obvenite se ating în raportul general al plenului consistorial.

23. Contingentul elevilor institutului a scăzut și de astădată, și anume dela cifra de 70 din a. tr. la cifra de 60 elevi ordinari.

24. Examenenele de cvalificație învățătorească ținute la încheierea anului școlar 1908/9 cu 17 absolvenți de preparandie și cu 14 candidați ropetenți și corigenți din trecut, de tot: 31 candidați, au decurs pe lângă următorul rezultat: cvalificați 21, avizați la emendare 2, avizați la repețirea întreg examenului după un an 3, resciați pentru totdeauna 5. Cești din urmă sunt dintre absolvenții extraordinari, mai vechi.

III.

Alte chestiuni culturale și religioase școlare.

25. Cursurile pentru analfabeți, inițiate în iarna anului 1908 spre 1909, nu au putut fi inactivate pe toată scara trebuințelor. După in-

formațiunile câștigate, de abia în vreo 30 comune s'au insinuat candidați la aceste cursuri. Cauza este puținul interes al celor avizați a participa la atari cursuri, uneori însă și sfiala lor rău înțeleasă. Cursurile aceste de abia au putut adună cam 400 candidați. Numărul acesta încă a scăzut foarte repede, fiindcă cei mai mulți candidați le-au părăsit înainte de terminare. Astfel apoi nu s'a putut realiza acest rezultat moral și cultural, pe care l'au intenționat aceste cursuri.

26. Monografiile, dispuse prin concluzul sinodal Nr. 81 din a. tr. a se lucra în legătură cu serbarea centenarului dela înființarea preparandiei noastre se vor acvira pe calea concursului literar, care a fost publicat deja în numărul dela 15/28 noembrie 1909 al organului oficial cu termin de cel mult 30 iunie 1911. Iar cu privire la modalitatea sărbării acelui centenar vom veni cu propunere concretă în anul viitor.

27. Catehizarea școalelor neromâne, dar cu elevi de legea și limba noastră se urmează neîmpedecat la școalele, cari nu stau sub ascultarea nemijlocită a statului. Nu tot așa însă și în școalele de stat. Aici, la clasele superioare (III—VI) se pretinde și folosirea limbei maghiare la predarea religiunei. Măritul congres însă a decretat rămânerea și pe mai departe a bisericei pe lângă punctul de mănecare al limbei românești la instrucția religioasă. Din aceasta cauză biserica a ajuns în conflict cu puterea de stat, care a desvalidat conclusul congresual respectiv. În urmarea aceasta bise-

rica a înaintat deja reprezentatie la Preaînaltul Tron în cestiune.

Chestiunea aceasta de limbă ne privește de aproape nu numai din punctul de vedere principiar al cauzei, ci și din motivul, cu cum se vede din alăturatul conspect sumar, tot mai mult crește numărul acelor fii ai bisericei, cari sporind an de an la școalele elementare de stat, sunt expuși primejdiei, de a rămânea fără o instrucție religioasă efectivă, de uode ar rezultă enorme pagube morale, în primul loc pentru însași biserică noastră și nu numai pentru stat, care încă este avizat să aibă cetățeni religioși și merali.

28. Legătura diotre școală și biserică a mai strâns-o Consistorul și prin următoarea mijlocire. Ne sosise adecă ordinul circular Nr. 78995/909 al ministerului regesc ungar de culte și instrucțiune, în sensul căruia învățatorimea este îndatorată sa pună pond nu numai pe instrucțiunea, ci și pe educațiunea școlarii și să cerceteze sfta biserică dimpreună cu școlarii. Profitând de aceasta, Consistorul a dispus, ca învățatorimea să deie, din interes educativ, toată cuvenita atențiune tuturor practicelor și obiceiurilor religioase-bisericești.

Acestea de până aci sunt lucrările și preocupatiile mai de căpetenie urmărite de Consistor. câ senat școlar și rugăm, ca Ven. Sinod eparhial să binevoiască a le luă la cunoștință și a le încuviința.

Arad, din ședința konzistorială dela 22 aprilie v. 1910.

Ioan I. Papp m. p.,
Episcop.

Nr. 949/1910 șc.

La concl. sin. Nr. 56 din 1909.

Raportul

senatului școlar dela Consistorul gr.-or. rom. din Oradea-mare, despre activitatea sa în an. 1909.

Venerabile Sinod!

Despre activitatea Consistorului nostru desfășurată în cursul anului 1909 ca senat școlar, avem onoare a prezenta următorul:

Raport.

I. În general.

Având în vedere și apreciând pe deplin vremile de grea cumpănă prin care trece soarta școalelor noastre populare confesionale în urma intrării în viață a legii școlare art. XXVII din 1907. — Consistorul nostru a ținut cu o îndoită străduintă să păzască interesele bisericii străbune strâns legate de felul dezvoltării învățământului popular. Ținem să accentuăm însă, că Consistorul în acest rol de paznic credincios al așezămintelor noastre bisericesti-școlare a întimpinat și întimpină multe și serioase greutăți și nu odată a fost pus în fața alternativei, că sau pierde școala, sau își pierde credincioșii.

Toate aceste greutăți însă, cu mângăiere sufletească trebuie s'o spunem, nu ne întimpină din lipsa de însuflețire și de dragoste a poporului pentru școala străbună, — căci po-

porul în general s'a declarat pentru susținerea școalelor în timbrul școalei confesionale, — ci sunt pricinuite de împrejurări și cauze care zac afară de sufletul poporului nostru, în rândul cărora se înșiră și faptul, că numărul credincioșilor din singuraticile parohii este foarte mic, icră starea lor materială nespus de mizeră. Această greutate însă, cu oareșcare stăruință și dragoste de cauză se poate delătură.

Mai anevoios sunt de înlăturat greutățile, cari ni-le prăvălesc în cale autoritățile administrative. Ni-se închid școlile pe motive arbitrare, că clădirile școlare n'ar întruni condițiunile pretinse de noua lege, pretinzându-se refacerea lor din temelie, deși acestea clădiri, în aceleași condițiuni, în cadrul acelorași legi, și inspecționate de aceleași autorități civile, până în prezent fără cea mai mică observare au satisfăcut trebuințelor. Ba ni-se suspendează învățătorii cei mai de seamă, pentru pretinse agitațiuni naționaliste, ori pentru lipsa de progres în limba maghiară. Ba întimpinăm chiar și cazuri de porniri fățișe pentru suprimarea școlii confesionale, cum bunăoară în comuna Martihaz, unde preotul local, pentrucă și-a împlinit datorințele încopciate cu diregătoria sa sfătuind poporul la jertfire pentru susținerea școlii confesionale în sinodul parohial, a fost amendat de către autoritățile administrative, cvalificând acest sinod de adunare populară în care s'a agitat contra școlii de stat, iar ministrul apoi i-a detras ajutorul de stat.

Cu toate acestec, nădăjduim că, stând pururea veghe și lecuind răul la început, — vom

putea păstra și angaja și pentru viitor școalele confesionale în serviciul conzervării legăturii tradiționale dintre generațiile credincioșilor și biserica noastră străbună.

II. În special.

În cadrul activității speciale a acestui senat ținem de remarcă următoarele momente:

1. Inspecțiunea școalelor. Școalele noastre submanuate în anul expirat au fost supuse unei controle severe din partea inspectorului regesc de școale, controlând cu vigoare îndeosebi aplicarea planului de învățământ edat de către ministrul cultelor cu Nr. 120.000/908. pe baza căruia se pretinde de un potențat rezultat din studiul limbei maghiare.

Ca o consecință firească a acestei controle, a trebuit să urmeze și din partea noastră luarea măsurilor de inspecțiune îndoită a școalelor, căci numai în acest fel s'a putut pune stavilă tendențelor ce se manifestau în multe părți ca în favorul studiilor singuratice să se neglige învățământul general. În scopul acesta am dat circularul Nr. 2109/909. Dar deși inspecțiunea școalelor s'au făcut săptămânal de către directorii școlari, iar de către inspectorii protopresviteri cel puțin de două ori pe an, totuși considerând cerințele legii nouă școlare art. XXVII din 1907, — se simțeste trebuința unei mai riguroase inspecțiuni; — și la acest loc rugăm Venerabilul sinod eparhial și în conformitate cu concluzul Măritului Congres național-bisericesc Nr. 87/909 propunem, că pentru districtul Consistorului nostru să binevoiască a încuviința

sistemizarea unui post de revizor școlar, care va avea exclusivă datoria a supraveghea felul și în genere întreg mersul învățământului din școlile noastre profesionale.

2. *Salariile învățătoresți.* Chestiunea salariilor învățătoresți după art. XXVII din 1907, fiind deosebită importantă, Conzistorul nostru a stăruit în toată vremea pe lângă singuraticile parohii, ca aceste să întregiască salariile din mijloacele proprii. Lucrările întreprinse în această direcțiune însă, din motivele sărăciei credincioșilor, n'au avut rezultatul dorit.

Constatând, că salariul învățătoresc, la suma pretinsă de legea școlară comunele noastre din puterile proprii nu-l poate întregi, am stăruit, — pentru a preveni amestecul guvernului la aplicarea învățătorilor, — prevăzut în alineatul prim al §. 21. din lege, — să presteie în acest salariu cel puțin suma de 800 coroane. Rezultat îmbucurător nu s'a ajuns nici în această privință, căci din 246 școli câte avem în acest district, la 1000 cor. abia a întregit salariul la 21, și la 800 cor. abia 20 școli.

Între astfel de împrejurări pentru întregirea salarelor învățătoresți la minimul pretins de lege, în înțelesul concluzului Măritului Congres național-bisericesc Nr. 85/909, — s'a făcut dispozițiune a se regurge la ajutorul statului.

3. *Clădiri școlare.* Art. de lege XXVII din 1907, a adus nouă pretenziuni și față de clădirile școlare, întrucât votarea ajutorului de stat la întregirea salarelor învățătoresți îl condiționează dela starea corespunzătoare a acestor clădiri, care stare se precizează în stricte

condițiuni în amintita lege. Consistorul în această privință a lansat circularul Nr. 1258/909, — și în această direcțiune se poate semnata un rezultat oareșcare, fiind celea mai multe clădiri reparate, adaptate, și câteva din nou clădite, — acestei împrejurări putem atribui și faptul, că în rândul acesta n'am avut atâtea școale închise de către autoritățile administrative câte am avut în rândul trecut.

4. *Remonstrațiuni.* Aplicării nemiloase și îndeosebi felului în care se explică dispozițiunile art. de lege XXVII din 1907, se poate atribui și necesitatea de a ne oprî în punct separat asupra remonstrațiunilor, care a fost nevoit Consistorul nostru a le face pentru apărarea dreptului său de autoritate superioară școlară confesională. Astfel ni-s'a dat caz, că un învățător, în contra căruia s'a pus la cale cercetare disciplinară la ordinul dlui ministru de culte și instrucțiune publică din pretinsul motiv, că n'a obținut sporiu îndestulitor din studiul limbii maghiare, — și-a dat abdicerea din postul avut și a recurs la altă stațiune, — dl ministru însă n'a primit această abdicere, asumându-și șișei dreptul de a primi sau nu, abdicerea învățătorilor confesionali, în contra cărora este pus la cale cercetare disciplinară.

Alte cazuri: Doi învățători tot din motivul indicat au fost suspendați preventiv din postul la ordinul dlui ministru, — Consistorul în lipsă de dovezi i-a absolvat, ministrul însă n'a luat în socotință această sentință, ci a dispus cercetare în contra lor pe calea autorităților administrative, care cercetare s'a trăgănat aproape

2 ani de zile, în care restimp învățământul a stagnat și numai la repetutele insistări ale Consistorului nostru s'a terminat cu pedepsirea respectivilor la 5% din salariul beneficiat. Un simptom mai serios am întâmpinat, tot într'o cauză disciplinară, în care la o sentință a Consistorului, dl ministru de culte și instrucțiune publică ne rescrie, că „dupăce nu poate lua de bază la pertractare sentință adusă în limba română“, sentința Consistorului nostru nu o ia la cunoștință, ci pispune cercetare pe cale administrativă. Consistorul nostru a remonstrat în contra acestei enunțaiuni ilegale, dar încă răspuns n'am primit. Un alt simptom tot de o așa importanță am întâmpinat privitor la limba de propunere în câteva școale de ale noastre, în care s'a dispus ca instrucțiunea să se facă în limba maghiară, pe motiv, că părinții ori tutorii respectivilor elevi de școală și-ar fi exprimat dorința în acoastă privință. Consistorul nostru prin comisar special a cercetat în fața locului adevăritatea acestor stări de lucruri, și s'au constatat, că credincioșii de fel nu și-au exprimat astfel de dorință, ci numai antistiile comunale în mod abuziv au dat asttel de declarațiuni. S'au remonstrat și în această privință la guvern și am cerut să pună capăt ăstorfel de abuzuri administrative. Răspuns încă n'am primit.

5. *Catihizarea.* Chestiunea catehizării a a format un punct de deosebită propunere a Consistorului nostru. S'a dat circular preoțimei submanuate ca fieștecare să satisfacă în general datoriei sale de catihet, apoi în special, în

acelea parohii unde din orice motiv școale nu funcționează sau învățământul stagnează, pentru ca elevii să nu fie lipsiți de instrucțiunea religioasă-morală, cu Nrul 3341/909 s'a dispus ca preoții să țină cu obligații de școală cel puțin două ore de catihizațiune pe săptămână.

Trebuie să amintim, că chestiunea limbii de catihizare a elevilor noștri, cari cercetează școale de stat a intrat într'un nou stadiu. Înaltul minister de culte și instrucțiune publică a cerut adică, ca elevii noștri dela aceste școale în clasele superioare să fie instruiți în principiile fundamentale de credință și în limba maghiară, cu adausul, că acelor catiheți, cari nu se vor conforma acestui ordin, li-se va detrage remunerațiunea.

Consistorul nostru a dat circular în această privință oprind pe toți catiheții de a se abate dela punctul de vedere al bisericii exprimat prin concluzele Prea Ven. Consistor mitropolitan și Măritului Congres național. Abatere dela acest principiu nu s'a făcut decât într'un singur caz, care venind la cunoștința Consistorului, s'a luat numai decât măsuri pentru remediere.

Ne vine acuma la cunoștință, că guvernul la cei mai mulți dintre catiheți a detras remunerațiunea ce li-s'a dat.

6. *Cauze disciplinare.* Cazuri mai grave de disciplină în cursul anului trecut a fost 3, pentru examene nesuficiente au fost urmăriți 7 învățători, pentru transgresiuni 21., discipline dispuse de guvern 4, dintre toate acestea cazuri 13 s'au terminat cu admoniare, 16 cu

înfruntare în scris, 3 cu pedeapsă bănească, 3 au rămas pe anul curent.

7. Reuniunea învățătorilor reconstituită își urmează activitatea, ținând în cursul anului trecut o adunare generală și 6 conferințe tractuale.

8. Despre administrarea internatului nostru diecezan din Beiuș, în înțelesul regulamentului pentru administrarea acestui internat se prezintă raport special.

III. Partea formală.

1. În decursul anului 1909 la senatul școlar s'au prezentat 1498 esibite, dintre cari 284 au avut rezolvire prin ședințe.

2. Din rapoartele întrate despre mișcarea școlară, se constată, că în anul trecut sub jurisdicțiunea acestui Consistor în 298 comune bisericesti am avut 246 școale cu 136 învățători definitivi și 28 ajutători.

În 32 comune n'am avut de fel învățători, iară dintre cei ajutători numai 16 au avut testimoniu de cvalificațiune, și considerând dispozițiunile legii nouă școlare, după cari învățătorii suplenți numai cu îngăduința comisiunii administrative pot să funcționeze ca atari în semestrul al doilea școlar și numai un an, — putem fi expuși, că în paguba învățământului poporal pentru viitor numărul școalelor fără învățători să fie tot mai mare.

Pruncii obligați a frecventă școala au fost de toți 27.867 dintre cari însă școalele noastre le-au cercetat numai 12.685, iar școalele străine 1977.

Pentru mai complectă evidență a mișcării școlare sub $\%$, avem onoare a adnexa con-
spectul datelor statistice comparative pe ultimii
doi ani.

Oradea-mare, din ședința senatului școlar,
ținută la 8/21 aprilie 1910.

Vasile Mangra m. p.,
vicar episcopesc.

Nr. 2371/1910.

La concl. sin. Nr. 35 din 1909.

G)

Raportul general

al senatului episcopesc dela Consistorul gr.-or. român din Arad, despre activitatea sa în a. 1909.

Venerabile Sinod eparhial!

Consistorul gr.-or. român din Arad are onoare a înainta raportul general despre activitatea senatului episcopesc în decursul anului 1909 în următoarele:

A) Activitatea de birou a senatului.

I. La senatul episcopesc au rămas la finea anului 1908 esibile neresolvite . . .	271	piese
au intrat în anul 1909	2264	„
	<hr/>	
La oaltă: 2535 piese		
din cari resolvindu-se	2424	„
	<hr/>	
au rămas la finea a. 1909 nerezolvate	111	piese

Referitor la însărcinările primite dela Ven. Sinod eparhial prezentăm rapoarte speciale.

B) Activitatea economică a senatului cu privire la administrarea averilor diecezane.

II. În decursul anului de gestiune n'au obvenit schimbări în modul de administrare a averilor mișcătoare și nemișcătoare ale diecezei, susținând la pământuri după posibilitate administrarea prin esarândare, cu excepțiunea unei părți a pământurilor din Sf. Petru sârbesc și Igrîș, la cari nesuccedând esarendare rentabilă,

se susține și de prezent administrarea în regie introdusă deja în anul 1907.

III. În socioțile și inventarele, ce le înaintăm cu raport special se învederează demersul administrării și starea dela finea anului de gestiune a fondurilor și fundațiunilor administrate la acest Consistor.

IV. Sub A) prezentăm consemnarea sumelor fundațiunilor diecezane sub titlul de devalvare din prețul edificiilor și obiectelor supuse deteriorării; iar sub B) consemnarea sumelor cu astfel de pretenziuni, cari au devenit neincassabile, propunând și cerând descrierea și ștergerea acelorora.

C) Activitatea senatului cu privire la controlarea administrării averilor din parohii.

Cu privire la activitatea Consistorului întru controlarea administrării averilor din parohii espunem următoarele:

V. Conform rapoartelor primite preoțimea și învățătorimea diecezană, cu puține excepțiuni, față de cari s'au luat demersurile reperate — au achitat dările și ecvivalentele după realitățile ce le beneficiază scăzute până la finea anului de gestiune.

VI. Conspectul anexat sub C) arată capitalele ce comunele bisericesti le-au investit în realități în decursul anului 1909 în suma de 47359 cor. 98 fil.

VII. Conspectul anexat sub D) prezintă rezultatul despre supracenzurarea socioților și preliminarilor bisericesti, culturale și fundaționale ale comunelor bisericesti și ale proto-

prezbiteratelor din districtul acestui Consistor, din care se învederează, că în anul 1909 s'au revăzut și cenzurat de tot 1089 socoți, între acelea 433 bisericesti, 428 cultuali, 220 fundamentale și 8 protoprezbiterale; preliminară 719, între acelea 352 bisericest, 351 cultuale, 8 fundamentale și 8 protoprezbiterale.

Conspectul adnexasub E) cuprinde acelea comune bisericesti, cari sunt în restanță cu subșternerea preliminarilor și a socoților, din care rezultă, că la finea anului 1909 au rămas în restanță la 30 comune bisericesti 13B diferite socoți, de pe mai mulți ani, la 2 comune bisericesti 9 preliminară și 8 preliminară protoprezbiterale.

În raport cu anii anteriori numărul restanțelor au scăzut în mod însemnat, anume: restanțele cu finea a. 1908 au fost 318 piese iar cu finea a. 1909 se arată . . . 139 „
astfel față de 1909 au scăzut rest. cu 179 piese.

VIII. Sub F) înaintăm Conspectul general despre fondurile și fundațiunile bisericesti și școlare în bani și realități, iar sub G) Conspectul despre fondurile de bucate ale comunelor bisericesti, cari ambele arată starea acelor fonduri și fundațiuni dela finea anului 1909.

IX. Sub H) vrezentăm Conspectul general despre averea totală a comunelor bisericesti din districtul acestui acestui Consistor.

Arad, din ședința consistorială a senatului epitropesc, ținută la 21 aprilie (4 maiu) 1910.

Ioan I. Papp m. p.,
episcop.

Nr. 950/98 Epitr. 1910.

La concl. sin. Nr. 71 din 1910.

H)

Raportul general

al senatului epitropesc dela Consistorul gr.-or. român din Oradea-mare, despre activitatea sa în anul 1909.

Venerabile Sined eparhial!

Senatul epitropesc al Consistorului eparhial ort. român din Oradea-mare, are onorul a subșterne — despre activitatea sa din anul 1909 — următorul:

Raport.

I. În general.

Consistorul nostru în vederea, că averea materială formează temelia dezvoltării și prosperității morale și culturale a poporului a pus o deosebită îngrijire pe modul de chivernisire a averilor parohiale, introducând — în cadrele legii pozitive a Statutului-Organic și Reglementului congresual — îmbunătățiri în felul chivernisirilor, care tind la conservarea și sporirea acelorora.

II. În special.

1. Cu privire la controlarea administrării averilor parohiale, aducerea în ordine a socoților și asigurarea capitalelor cuprinse în obligațiuni, Consistorul a instituit în mod provizor pe Victor Fildan, ca exactor consistorial, a

cărui activitate, după cum putem constată de pe acum va aduce foloase reale bisericeii.

Nu putem retăcea însă lipsa ardentă a unui regulament al afacerilor epitropești în parohii, în interesul administrării averilor bis.

De aceea solicităm executarea concluzului sinodal de sub Nr. 42 din 1905 luat în această importantă afacere.

2. Pătrunși de necesitatea, ca dările publice după averile parohiale să fie achitate la timp din partea uzufructarilor, precum ca și pământurile parohiale să fie cultivate în mod rațional, Consistorul a susținut și pe mai departe ordinul circular de datul 28 decembrie 1901 Nr. 2377 Epitr., în sensul căruia fiecare protopop — cu ocaziunea vizitărilor anuale — controlează achitarea dărilor și modul de cultivare a pământurilor, precum și modul de chivernisire al tuturor averilor bisericești, încredințate organelor parohiale.

3. Fiind contribuiri eparhiale un izvor însemnat de venit al Consistorului, pentru în-lasarea și administrarea acestora s'a liberat ordinul circular de datul 5/18 maiu 1909, Nr. c336/90 Epitr., iar rezultatul încasărilor se poate vedea din conspectul de sub %.

Dacă încassările de astădată nu corăspund pe deplin așteptărilor, și zălului depus în serviciul ceuzei din partea organelor noastre, această împrejurare se poate atribui anului rău și multelor mizerii ivite în cursul anului trecut printre credincioșii bisericii noastre.

4. Sidoxia episcopească se incassează — conform ordinelor existente — dela toții preoții

cu întregire cu ocaziunea solvirei, luând Consistorul dispozițiunile de lipsă cu datul 23 dec. 1909 Nr. 3597 Epitr., ca aceea să se încasseze și dela preoții cari nu beneficiază întregire.

Rezultatul încasărilor în sidoxia episcopească se poate vedea din conspectul de sub 2 %.

5. Cu datul de 9/22 dec. 1908 Nr. 2960/243 Epitr., s'au luat dispozițiunile de lipsă pentru încassarea și administrarea venitului tasurilor II—III, menit pentru augumentarea fondului teologic-pedagogic.

Rezultatul se vede din consp. de sub 3 %.

6. Consistorul prin ordinul circular de datul 9/22 dec. 1908 Nr. 2959/242 Epitr., a luat dispozițiunile de lipsă pentru compunerea și subșternerea preliminarilor epitropiilor parohiale, precum și ale repartițiilor speselor de cult.

Conspectul despre preliminarare și repartiții îl adnesăm sub 4 % de unde se vede, că dela 276 parohii au intrat 311 preliminarare și 37 repartiții, dintre care toate au fost aprobate.

7. Pentru subșternerea socoțiilor epitropilor parohiiale s'a liberat circularul de datul 9/22 dec. 1908, Nr. 2958/241 Epitr.

Din conspectul de sub 5 % se poate vedea că dela 276 parohii au intrat 397 socoți și anume: 311 biserici, 49 culturale, 31 fundamentale și 6 protoprezbiterale, dintre care 335 socoți au fost provăzute cu clauzula de aprobare, iar 62 socoți restituite pentru rectificare, întregire.

Dintre 276 parohii 13 sunt în restanță cu socoțiile, dar aceste restanțe — în urma dis-

zițiunilor luate cu ordinul în vigoare încă de datul 9/22 dec. 1908 Nr. 2656/222 Epitr., față de numărul restanțelor anilor precedenți, — au scăzut.

8. Referitor la refundarea capitalului investit la edificarea internatului diecezan din Beius, în conglăsuire cu concluzul sinodal Nr. 56/1909, putem anunța, că pregătirile de lipsă pentru eiectarea restanțelor s'au efeptuit prin ordinul Consistorial de datul 28 iulie (10 aug.) 1909, Nr. 1293/130 Epitr., prin care parohiile au fost îndrumate a luă taxele restante chiar și în rate în preliminarele anului prezent așa, că deja cu finea acestui an, au să incurgă dacă nu toate, dar cel puțin o mare parte din restante.

În legătură cu aceasta observăm, că — pentru mai bună și corectă controlare a organelor noastre — am dispus, ca toate sumele întrate la parohiile de pe teritorul Consistorului nostru pentru ajutorarea internatului diecezan din Beiuș, să fie subșternute acestui Consistor, de unde apoi în luna decemvrie a fiecărui an, se administrează — de dupu proto-popiate — cassei consistoriale din Arad.

9. Despre incassările taxei de 1 cor. dela cununie, dăm conspectul de sub 6 %.

10. Sub 7 % prezentăm conspectul general despre averea toțială a comunelor parohiale din districtul acestui Consistor.

11. Despre micidele fonduri ale parohiilor singurate, administrate din partea cassei Consistoriale dăm conspect separat.

12. Despre rezultatul scontrării cassei efeită prin comisioanele control, subșternem act separat.

III. Partea formală.

Senatul episcopesc al Consistorului nostru, în decursul anului 1909 a ținut 14 ședințe, în care sub 230 numeri seriali a rezolvit 341 esibite, afară de ședință s'au rezolvit 339 piese, de tot 680 piese.

Luând în considerare, că acest senat a avut 8 piese ca restanță din anul anterior, apoi intrând în cursul anului 674 esibite, de tot 682 esibite, rezolvite sunt 680 esibite, iar 2 esibite, care au reclamat întregire, și rezolvite după intrarea în anul prezent, au fost ca restanțe.

Oradea-mare, din ședința senatului episcopesc, ținută la 8/21 aprilie 1910.

Vasilie Mangra m. p.,
vicar episcopesc.

Greșeli de tipar.

Pe pagina 50 în șirul prim de sus în loc de
concluzul Nr. 80 trebuie să fie Nr. 90.

Şedinţele.

	Pagina.
Şedinţa I	3
” II	14
” III	19
” IV	25
” V	36
” VI	40
” VII	43
” VIII	53

1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.
8.

Adnexe.

	Pagina.
1. Raportul general al Consistorului plenar din Arad	69
2. Raportul general al Consistorului plenar din Oradea-Mare	73
3. Raportul general al Consistorului din Arad ca senat bisericesc	28
4. Raportul general al Consistorului din Oradea-Mare ca senat bisericesc	108
5. Raportul general al Consistorului din Arad ca senat școlar	124
6. Raportul general al Consistorului din Oradea-Mare ca senat școlar	138
7. Raportul general al Consistorului din Arad ca senat epitropesc	147
8. Raportul general al Consistorului din Oradea-mare ca senat epitropesc	150

Indicele*)

actelor și concluzelor Sinodului eparhial din Arad, în sesiunea ordinară a anului 1910.

Adaptările de lipsă la internatul din Beiuș	83
Administrarea banilor incurși în tasul II—III la Oradea-Mare	76
Abzicerea membrilor din comisiunea sinodală de controlă	62
Abzicerea deputatului din cler George Popovici de mandatul din Chișineu	12
Analfabeții (conscrierea lor)	20
Anularea alegerii protopopului în retragere Voicu Hamsea de deputat sinodal din cler	48
Anularea alegerii de deputați sinodali a lui dr. Demetriu Mangra și Iosif Tărău	121
Aprobarea alegerii preotului Traian Vățian de asesor în senatul strâns bisericesc din Arad	34
Aronzare nouă a protopopiatelor în dieceza Orăzi-Marii	66
Bugetul consistorului din Arad pe 1910	116
Bugetul consistorului din Oradea-Mare pe 1910	117
Cererea consistorului din Oradea-Mare pentru un împrumut din fondul Episcopiiilor	113
Cererea profesoarelor Octavia Ciuhăndu și Hermina Ciorogariu pentru definitivare	59
Comisiunea sinodală de controlă (realegerea membrilor vechi)	120
Conscrierea analfabeților	20
Clasificarea parohiilor și cvalificațiunea candidaților de preoți	84
Cuvânt de deschidere	1
Cvota de $\frac{2}{3}$ ce se cuvine conzistorului din Oradea-Mare din venitul fondurilor comune	46
Dările publice ale preoților	72
Declarațiunea P. S. Sale Domnului Episcop diecezan Ioan I. Papp, referitor la alegerea din 1909 a 2 asesori consistoriali în senatul bisericesc din Arad	33
Depozite administrate la Consistorul din Oradea-Mare	81
Deslușirile consistorului din Oradea-Mare asupra socoților fundațiunii Mihoc	118
Deteriorări din valoarea realităților diecezane	39
Domeniul din Cermeiu în anul 1909	70
Episcopiile înființânde	26
Fondurile și fundațiunile administrate la Consistorul din Arad	45
Fondurile și fundațiunile administrate la Consistorul din Oradea-Mare.	80
Fondul diecezan cultural, proprietatea diecezei Aradului	60

*) Cifrele arată numărul concluzului.

Fondul episcopiei înființându la Oradea-Mare	73
Fundațiunea Dimitrie F. Negreanu din Beiuș pe anul 1908	79
Fundațiunea Zsiga din Oradea-Mare	64
Incorporarea parohiei M. Nadăș din protoprezbiteratul Belinț la protoprezbiteratul Timișorii	27
Internatul din Beiuș	82, 83
Interpretarea §§-lor 16 și 32 din Statutele fondului pentru ajutorarea preoției	65
Închiderea sinodului	124
Întregirea dotațiilor învățătoresți conform articolului de lege XXVII din 1907	43, 58
Legea art. XXVII din 1907 (modificarea ei)	55
Mănăstiri (procesul)	17
M.-Nadăș (incorporare la prot. Timișorii)	27
Modificarea articolului de lege XXVII din 1907	55
Normativ pentru petițiunile de colectă pe teritoriul diecezei	119
Petitul comunei bis. Brestovaț pentru colectă	86
Petitul lui dr. Aurel Cozma din Timișoara, pentru rezolvirea unui recurs al său	85
Petitul comunei bis. Coașd pentru colectă	91
Petitul comunei bis. Dobrești pentru colectă	90
Petitul comunei bis. Firighaz, pentru colectă	89
Petitul comun. bis. Temes-Hodoș pentru ajutor și colectă	88
Petitul comunei bis. Bndapesta pentru ajutor și colectă	87
Petitul corpului didactic dela școala de fete pentru ameliorarea salariilor	100
Procesul pentru mănăstiri	17
Proiectul Consistorului din Oradea-Mare, despre o nouă arondare a protopopiatelor	66
Propunerea protopopului Ioan Georgia ref. la §§-ii 16 și 32 din Statutele fondului pentru ajutorarea preoției	30
Protocolul comisiunii sinodale de controlă la Arad	67
Protocolul comisiunii sinod., de controlă la Oradea-mare	68
Raportul general al Consistorului plenar din Arad	13
Raportul general al Consistorului plenar din Oradea-Mare	15
Raportul general al Consistorului din Arad ca senat bis.	18
Raportul general al Cons. din Oradea-Mare ca senat bis.	21
Raportul general al Consistorului din Arad ca senat școlar	49
Raportul gen. al Consist. din Oradea-Mare ca senat școlar	56
Raportul general al Consist. din Arad ca senat epitropesc	35
Raportul gen. al Consist. din Oradeamare ca senat epitr.	71
Raportul delegațiunii congres. pentru despărțirea ierarhică	17
Răspunsul Consistorului din Arad în chestiunea sesiunii parohiei vacante din Ianova	115
Referent ajutător la senatul strâns bisericesc dela Arad	14
Restanțele în contribuiri diecezane la Oradea-Mare	74
Restanțele în sidoxia episcopescă la Oradea-Mare	75
Revizor școlar la Oradea-Mare	57
Rugarea lui A. Balea rector la internatul din Beiuș pentru ajutoriu	92
Rugarea comunei bis. Labașinț pentru colectă	98

Rugarea comunei bisericești Chișorosin pentru colectă . . .	97
Rugarea comunei bisericești Voivodeni, pentru descrierea unor restanțe în contribuiri diecezane . . .	96
Rugarea comitetului parohial din Tăgădău, pentru colectă . . .	95
Rugarea lui Victor Fildan pentru remunerațiune . . .	94
Rugarea comunei bis. Ianoșda pentru cedarea sesiunii pa- rohiei reduse . . .	93
Rugarea credincioșilor din Covăsinț, pentru reactivarea parohiei a III-a . . .	103
Rugarea lui Ștefan Ardelean și consoții din Macea, pentru regularea unor afaceri parohiale de acolo . . .	102
Rugarea comitetului parohial din Arad-Gaiu, referitor la unele competențe culturale . . .	101
Rugarea lui Mitru Boată și consoții din Fenlac, pentru esarândarea pământurilor mănăstirii H. Bodrog . . .	99
Rugarea comunei bis. Bulz, pentru colectă . . .	108
Rugarea comunei bis. Miheleu, pentru colectă . . .	107
Rugarea comunei bis. Ripa, pentru colectă . . .	103
Rugarea învățător. Vasilie Neag din Sârbi, pentru ajutor . . .	105
Rugarea inv. Vasile Neag din Sârbi, pt. încassarea salariului . . .	104
Rugarea comunei bis. Drăgănești, pentru colectă . . .	111
Rugarea com. bis. Belegeni și B. St. Martin pent. colectă . . .	112
Rugarea catihetului Nicolae Popescu din Karczag, pentru remunerațiune . . .	114
Rugarea comunei bisericești Burda, pentru colectă . . .	109
Rugarea comunei bis. Leș, pentru colectă . . .	110
Socoata Consistorului din Oradea-Mare despre venitele și cheltuelile anului 1909 . . .	78
Socoșile internatului din Beiuș pe 1908/9 . . .	82
Socoșile sf. mănăstiri Hodoș-Bodrog, pe 1909 . . .	38
Socoșile fundațiunii Zsiga din Oradea-Mare . . .	64
Spesele sesiunii sinodale din 1910 . . .	122
Supracenzurarea preliminarilor și socoșilor din Arad . . .	37
Supracenzurarea preliminarilor și repartițiilor parohiae la Oradea-Mare . . .	77
Sumele propuse spre ștergere . . .	36
Scoalele de repetițiune . . .	54
Ștergeri propuse de Consistorul din Arad . . .	36
Tauț, parohia a II-a . . .	25
Vățian Traian (aprobarea alegerii sale de asesor în senatul bisericesc) . . .	34
Verificarea deputaților din cler George Popovici și Iuliu Bodea și a deputaților mireni Axente Secula, dr. At. Brădean, dr. Romul Veliciu și Silviu Roxin . . .	11
Verificarea deputatului din cler Vasilie Popoviciu pentru colgiul preoțesc din Șiria . . .	47
Verificarea protocoalelor ședinței a VII-a și VIII-a . . .	123
Vizitațiunile canonice ale P. S. Sale Dlui Episcop Ioan I. Papp în dieceza Aradului . . .	19